

Gulbergsven 2025

Inventarisatie broedvogels

Inventarisatie en samenstelling: Wil en Els de Veer

Oktober 2025

Inhoud

Inleiding

1.	Gebiedsbeschrijving	1
2.	Broedvogelinventarisatie	2
	2.1 Veldwerk en methodiek	2
	2.2 Resultaten	3
	2.3 Soortbespreking	5
3.	Ecologische vogelgroepen	42
	3.1 Informatie ecologische vogelgroepen	42
	3.2 Hoofdgroepen	42
	3.3 Watervogels en hun veeleisendheid	43
	3.4 Vogelgroepen	43
	3.5 Vogels en hun veeleisendheid	43
	3.6 Aantal per ecogroep per jaar	44
	3.7 Aantal per soort ecogroep per jaar	45
4.	Opmerking en conclusie	49
	4.1 Opmerking	49
	4.2 Conclusie	49
	4.3 Bijzondere waarnemingen en zoogdieren	49
	Literatuur	50
	Fotoverantwoording	
	Kaarten ecogroepen	
	Soortkaarten	

Inleiding

In 2025 hebben wij op eigen titel een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het gebied Gulbergsven, gelegen aan de Gulberg in Nuenen. Omdat wij in 2024 in Geldrop zijn komen wonen leek het ons leuk om een broedvogelinventarisatie uit te voeren in een voor ons onbekend gebied, op loopafstand van onze woning. De eigenaar van het perceel gaf ons ontheffing om het gehele gebied te mogen betreden, zowel overdag als na zonsondergang.

De nadruk bij het onderzoek lag op de broedvogelkartering in BMP-A (alle aanwezige soorten in een telgebied van 10 tot 250 ha). Alleen voor het opsporen van de Bosuil is gebruik gemaakt van geluidsnabootsing. De aangetroffen soorten zijn ingevoerd in plot 85817 bij Sovon Vogelonderzoek Nederland en de gegevens zijn verwerkt in territoria en automatisch geclusterd met het programma “autoclustering in BMP” (Van Dijk et.al. 2012).

Aanbevelingen en suggesties zijn weggelaten omdat in de lijn der verwachting ligt dat het perceel op korte termijn ingrijpend zal veranderen.

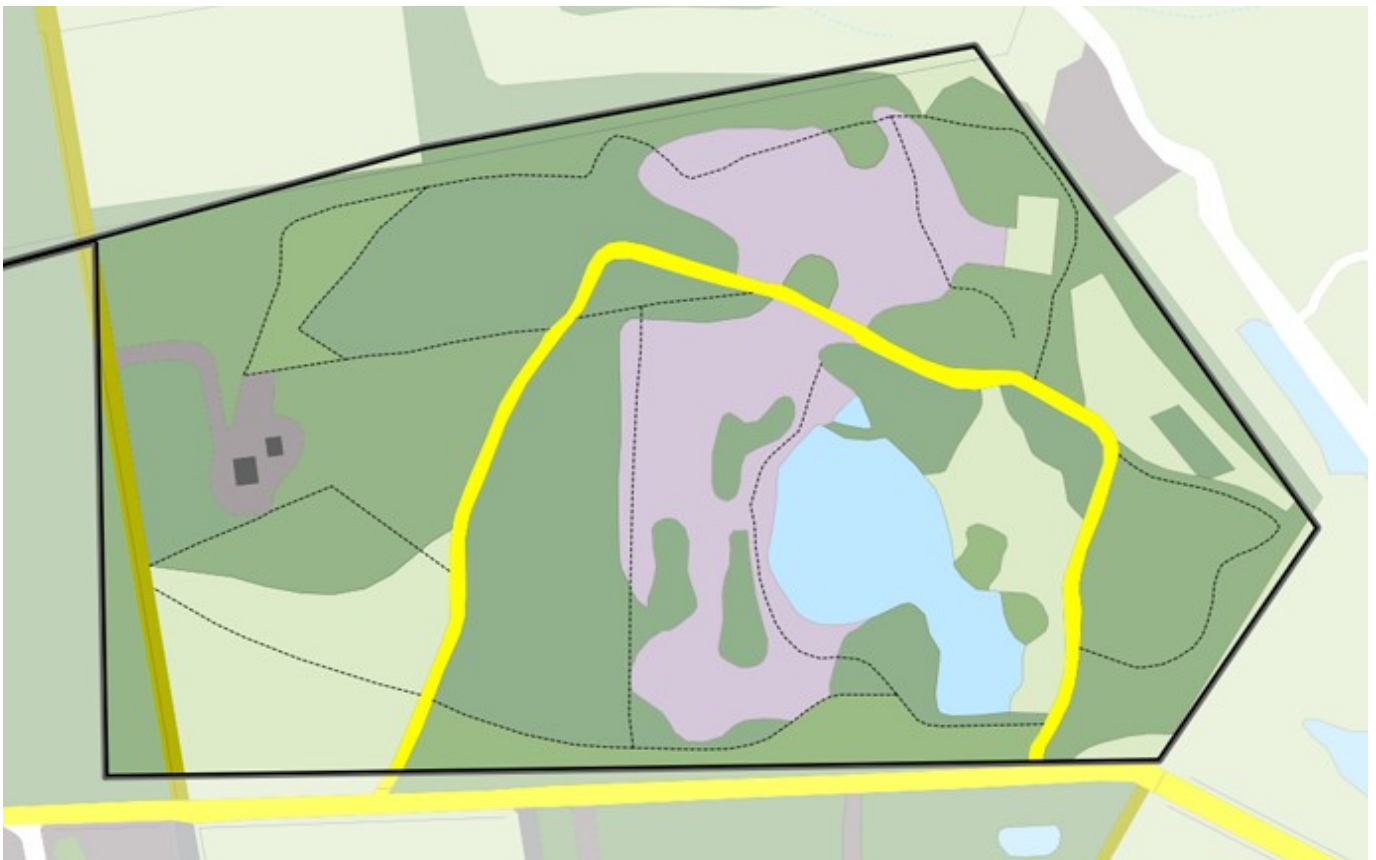

Gulbergsven

1. Gebiedsbeschrijving

Landgoed Gulbergen is een recreatiegebied met een landschappelijke uitstraling. Het is een groene zone in de gemeenten Geldrop-Mierlo en Nuenen. Het gebied is zo'n 325 hectare groot. Ooit was het een vuilstort, nu is het een groen, landschappelijk gebied dat geliefd is vanwege het prachtige uitzicht vanaf het hoogste punt van Brabant. Het is er aangenaam vertoeven voor onder meer golfers, wandelaars, fietsers en mountainbikers.

Het deel dat geïnventariseerd is ligt ten zuiden van de spoorlijn aan de weg Gulberg, rond het Gulbergsven en is 12,49 hectare groot. Een mooi parkachtig landschap met loof- en dennenbomen, en ook staan er nog enkele uitheemse bomen en planten. Het gebied is opengesteld voor wandelaars, uitgezonderd bij het vogelreservaat waar een verbod geldt om dat deel te betreden en waar dit door borden wordt aangegeven. Of daar op gehandhaafd wordt is ons niet duidelijk. Duidelijk is wel dat bijna niemand zich aan het verbod houdt en er veel wandelaars zijn, waarvan velen met een hond. Op sommige delen is het perceel licht glooiend. In het verleden heeft er een grote woning in het gebied gestaan, waarvan nog resten te zien zijn. Sommige planten en bloemen die in de voormalige tuin hebben gestaan, staan daar nu nog. Aan de rand staat een woning waar de vorige eigenaar van het perceel woonde. De eigenaar is nu verhuisd en hij gaf aan dat het perceel verkocht is en dat er naar alle waarschijnlijkheid appartementen zullen worden gebouwd.

Plattegrond van het geïnventariseerde gebied

2. Broedvogelinventarisatie

2.1 Veldwerk en methodiek

Totaal zijn er tien bezoeken afgelegd. De basis voor de broedvogelinventarisatie was negen vroege-ochtendbezoeken. Dit zijn de bezoeken die de uitsluitende waarnemingen opleveren en die een betrouwbaar beeld geven van de dichtheden van de algemene soorten. Voor de Bosuil is een avond bezoek gebracht. Voor de meeste algemene soorten komen de territoria tot stand op grond van deze uitsluitende waarnemingen. De systematische ochtendbezoeken zijn meestal gebracht rond zonsopkomst wanneer de kans op het waarnemen van de meeste soorten het grootst is, of iets later als de weersomstandigheden duidelijk beter waren. Naast de vroege-ochtendbezoeken zijn overdag nog diverse extra bezoeken gebracht. Tijdens deze bezoeken zijn aanvullende gegevens verzameld. De extra bezoeken zijn vooral geschikt om de minder algemene soorten op te sporen waarbij uitsluitende waarnemingen een minder grote rol spelen. Tijdens het veldbezoek wordt speciaal gelet op: individuen in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; paren in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; territorium indicerende waarnemingen zoals zang, balts en paring; nest indicerende waarnemingen zoals voedselvluchten en alarmeren; toevallige nestvondsten.

De inventarisatie en de uitwerking is strikt uitgevoerd conform de Handleiding Broedvogelmonitoring Project van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het gebied is steeds op verschillende manieren doorkruist en het startpunt is ook steeds gevarieerd. Door het gebruik van één methode is het mogelijk opeenvolgende jaren met elkaar te vergelijken en kunnen aantalsontwikkeling, verandering in verspreiding en verschuiving binnen biotopen worden vastgesteld. Tijdens de veldbezoeken werd gebruik gemaakt van de app 'Avimap'. Hierin kunnen de waarnemingen op een tablet of telefoon worden ingevoerd, waarna ze na beëindiging van het bezoek direct geüpload kunnen worden naar het programma Avimap.

De clustering van de waarnemingen is gedaan met het programma "Autoclustering in BMP" (Van Dijk et.al. 2013).

Tabel 1. Veldbezoeken

Bezoek	Datum	Tijd	Weersomstandigheden
01	21-01	19:30 t/m 20:15	Half bewolkt; windkracht 1-2; 1°
02	07-03	07:20 t/m 09:22	Onbewolkt; windkracht 2; 7°
03	18-03	08:15 t/m 09:54	Onbewolkt; windkracht 1; 4°
04	01-04	07.32 t/m 09.09	Onbewolkt: windkracht 3; 3°-7°
05	21-04	10:24 t/m 12:23	Onbewolkt: windkracht 2; 16°-18°
06	02-05	05.43 t/m 07.35	Onbewolkt: windkracht 2; 11°-15°
07	16-05	05.31 t/m 07.06	Onbewolkt: windkracht 2; 13°-16°
08	30-05	05.31 t/m 07.17	Onbewolkt: windkracht 2; 13°-17°
09	13-06	04.54 t/m 06.22	Onbewolkt: windkracht 2; 18°-19°
10	29-06	04.56 t/m 06.09	Onbewolkt: windkracht 2; 16°-18°

2.2. Resultaten

De aantallen territoria zijn weergegeven in Tabel 2. Er werden totaal 37 soorten aangetroffen waaraan een geldig territorium kon worden toegekend. Totaal konden er 137 territoria worden toegekend. De Koolmees had met 12 geldige territoria de meeste territoria.

In 2016/2017 stelde Sovon in opdracht van het ministerie van Economische Zaken de nieuwe Rode Lijst van broedvogels samen. De Rode Lijst omvat 87 taxa. Het betreft alleen Nederlandse broedvogels. Zomer- of wintergasten komen niet op deze lijst voor. Deze Rode Lijst biedt Vogelbescherming Nederland een handvat om haar beschermingsactiviteiten op af te stemmen, om doelstellingen te bepalen en prioriteiten te stellen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een diersoort dus nog geen “beschermde diersoort” in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijst heeft in de praktijk wel een belangrijke signaleringsfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Soorten die op de Rode Lijst staan en op het perceel Gulbergsven voorkomen: Grote Karekiet (bedreigd); Zwarte Mees (gevoelig).

Tabel 2. Broedvogels en de aantallen territoria

Soort	Aantal territoria
Dodaars	1
Grauwe Gans	1
Wilde Eend	1
Buizerd	1
Meerkoet	1
Holenduif	2
Houtduif	5
Bosuil	1
Groene Specht	2
Grote Bonte Specht	5
Kleine Bonte Specht	2
Winterkoning	10
Heggenmus	1

Een territorium is een gebied dat door een vogel wordt verdedigd tegen andere vogels. Vaak is dit dezelfde soort. Over het algemeen wordt bij een broedvogelkartering een territorium opgevat als synoniem van een broedpaar. De vogels hoeven echter niet daadwerkelijk een poging tot broeden te ondernemen in hun territorium.

Roodborst	11
Merel	8
Zanglijster	2
Grasmus	1
Tuinfluit	2
Zwartkop	8
Tjiftjaf	8
Fitis	3
Goudhaan	11
Vuurgoudhaan	2
Staartmees	1
Kuifmees	2
Zwarte Mees	2
Pimpelmees	7
Koolmees	12
Boomklever	2
Boomkruiper	5
Gaai	3
Ekster	1
Zwarte Kraai	2
Spreeuw	2
Vink	7
Goudvink	1
Appelvink	1

Waarnemingen van soorten waar geen geldig territorium aan kon worden toegekend: Aalscholver; Grote Canadese Gans; Nijlgans; Turkse Tortel; Middelste Bonte Specht; Grote Gele Kwikstaart; Kleine Karekiet; Grote Karekiet; Kauw en Groenling.

2.3. Soortbespreking (bron o.a. Sovon en Vogelbescherming)

Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)

1 territorium

De Dodaars behoort tot de familie van de Futen (Podicipedidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: aarspotigen. Broedpopulatie: 2100-3000 (2018-2020). Voor de Dodaars zijn in Nederland Natura 2000-gebieden aangewezen als broedvogel en als niet broedvogel. Het voedsel bestaat uit insecten en larven, schelp- en schaaldieren, larven van amfibieën en visjes van 5-7 cm. Duikt voor voedsel tot ongeveer twee meter. Haalt ook voedsel van het wateroppervlak.

Broedbiologie

Broedt in oevervegetatie dicht bij de waterkant, globaal van april tot in juli maar kan ook maart tot begin september zijn. Heeft één tot twee en soms drie legsels met gemiddeld 4-6 eieren, die met tussenpozen van 44-48 uur worden gelegd. Broedduur: 19-25 dagen. Nest is drijvend platform van allerlei plantaardig materiaal, gefixeerd aan onderwatervegetatie. De jongen zijn onafhankelijk na 42 dagen en zijn vliegvaardig na 44-48 dagen.

Broedtijd

De soort nestelt op binnenwateren, in kleine vijvers, vennen en grachten. De landelijke aantallen fluctueren soms van jaar tot jaar. De pieken vallen vaak samen met een reeks van zachte winters in combinatie met neerslagrijke voorjaren. De verspreiding in de lage delen van het land kromp in het laatste kwart van de twintigste eeuw doordat de Dodaars verdween uit zwaar bemaalde, intensief geschoonde of vervuilde sloten in polderland. De vestiging in nieuwe natte natuur en een toename in natuurgebieden op de zandgronden, door maatregelen om de waterstand hoog te houden, compenseert ten dele dit verlies.

Buiten broedtijd

In de broedgebieden treden in de nazomer concentraties op van soms vele tientallen Dodaarzen. Ze verdwijnen uiterlijk aan het begin van de winter. In de winterperiode verschuift het accent binnen de landelijke verspreiding naar het Deltagebied. Hier overwinteren met name in de Oosterschelde en het Grevelingenmeer honderden Dodaarzen aan de rand van ondiepe wateren en in haventjes. Bij zacht weer zijn Dodaarzen echter in het hele land te vinden op plassen, kanalen, sloten, traag stromende beken en zelfs in stadsgrachten. Strengere vorst dwingt de vogels open water op te zoeken, waardoor het accent nog meer op het Deltagebied komt te liggen, naast het rivierengebied en de Biesbosch. De landelijke aantallen namen sinds midden jaren zeventig eerst af, maar herstelden vervolgens.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Dodaars als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Grauwe Gans (*Anser anser*)

1 territorium

De Grauwe Gans behoort tot de familie van de Eendachtigen (Anatidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: gans. Broedpopulatie: 100.000-165.000 (2018-2020). Voor de soort zijn in Nederland Natura 2000-gebieden aangewezen als niet-broedvogel. Op het menu staat plantaardig voedsel.

Broedbiologie

Broedt dicht bij water, moeras of vochtige heide. Eileg van eind maart tot eind april (soms ook daarbuiten). Eén broedsel per jaar, meestal 4-6 eieren, broedduur 27-29 dagen. Alleen het vrouwtje broedt. Jongen zijn donzige nestvlinders, met circa 8 weken zelfstandig maar blijven bij de ouders.

Broedtijd

In de eerste helft van de twintigste eeuw verdween de Grauwe Gans nagenoeg als broedvogel door ontginning van moerassen en bejaging. Uitzetpogingen leidden rond 1970 tot broedpopulaties in Friesland en het Deltagebied, gevolgd door een spontane vestiging in Flevoland. Daarna begon een periode van stormachtige uitbreiding, waarbij alleen de droge en bosrijke streken van Nederland werden overgeslagen. De aantallen broedparen namen toe van hooguit 150 in 1977 naar bijna 9000 in het jaar 2000 en een veelvoud nadien. De groei van de populatie verschilt regionaal sterk. Plaatselijk dalen de aantallen door verzadiging op populatieniveau of door vervolging van ganzengroepen. Elders zet de groei van Grauwe Ganzen nog significant voort.

Buiten broedtijd

De aantallen stegen vanaf 1975 enorm, een gevolg van de toegenomen Noordwest-Europese broedpopulatie inclusief de Nederlandse. De aantallen zijn het hoogst in najaar en winter, wanneer de omvangrijke eigen populatie (grotendeels standvogels) aanvulling uit Noord- en Oost-Europa krijgt. Streng winterweer heeft weinig effect op aantallen en verspreiding. In juni en juli ruien Grauwe Ganzen de slagpennen en dan zoeken ze veilige rietmoerassen op.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Grauwe Gans als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*)**1 territorium**

De Wilde Eend behoort tot de familie van de Eenden (Anatidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: eend met platte brede bek. Broedpopulatie 180.000-280.000 (2018-2020). Voor de Wilde eend zijn in Nederland Natura-2000 gebieden aangewezen als niet-broedvogel. Op het menu staan waterinsecten, eendenkroos en waterplanten. Wilde Eenden broeden soms in speciale eenden-manden. Dit zijn uit wilgentenen gevlochten korven die enkele centimeters boven het hoogste waterpeil bevestigd worden.

Broedbiologie

Broedt in allerlei (half)open landschappen inclusief droog agrarisch cultuurland, zowel op de grond als in bomen (knotwilgen, oude nesten van bijv. Blauwe Reiger). Eileg van eind februari tot eind juli (soms ook daarbuiten), met piek in april. Eén broedsel per jaar, meestal 7-11 eieren, broedduur 24-32 dagen, jongen (nestvlinders) met 50-60 dagen vlieg vlug.

Broedtijd

De Wilde Eend is een van de meest verbreide Nederlandse broedvogels. De meerderheid nestelt in de laaggelegen delen van het land, vooral in waterrijke polders en moerassen. Op de hoge gronden is deze eend minder talrijk maar ontbreekt hij zelden. Soms broedt hij op grote afstand van water. Ook in stedelijk gebied is de Wilde Eend een gewone broedvogel. Aantallen en verspreiding leken op landelijk niveau lange tijd nauwelijks verandering te ondergaan. Regionale afnames, zoals door verdroging van duinvalleien, werden gecompenseerd door toenames elders.

Buiten broedtijd

De aantallen zijn het hoogst in de wintermaanden, wanneer Wilde Eenden zowel in open wateren als boerenland en stedelijk gebied talrijk zijn. De aantallen zijn betrekkelijk ongevoelig voor de nukken van het weer. Strengere vorst of zware sneeuwval leiden bij deze winterharde soort hooguit tot verplaatsingen naar open water of voerplekken, maar niet tot wegtrek over grote afstanden. De landelijk getelde aantallen nemen sinds ongeveer 2000 gaandeweg af. De oorzaak kan liggen in de afname van de eigen broedpopulatie, maar ook met een verschuiving van de winterverspreiding binnen Europa.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Wilde Eend als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Wilde Eend als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Buizerd (*Buteo buteo*)**1 territorium**

De Buizerd behoort in de familie Roofvogels bij de Accipitridae. De betekenis van de wetenschappelijke naam is onbekend. Men kent alleen de Latijnse naam *Buteo*: een valkensoort. Broedpopulatie:

11.500-20.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Buizerd eet wat voorhanden is. Jaagt vooral vanaf zitplaats laag boven de grond. Het voedsel bestaat voornamelijk uit kleine zoogdieren en amfibieën zoals mollen, veldmuizen, rosse woelmuizen, kikkers, jonge konijnen en andere kleine dieren zoals kevers en regenwormen. Jonge onervaren vogels worden via een achtervolgings-vlucht bemachtigd. De soort is vooral in de winter voornamelijk aaseter. Als er zich veel muizen, kikkers en regenwormen in een weiland bevinden, zie je de Buizerd al lopend en springend proberen deze te pakken te krijgen.

Broedbiologie

Buizerds worden doorgaans geslachtsrijp op een leeftijd van twee of drie jaar en kunnen een leeftijd bereiken van 25-30 jaar. Vanwege trouw aan het territorium blijven de partners vaak hun leven lang bij elkaar. Het nest wordt vaak in een vork onder de boomkruin gebouwd op een hoogte tussen negen en achttien meter. Broedt van eind maart tot begin april en heeft meestal één legsel. Het legsel bestaat uit 3-4 soms 1-6 eieren. Eieren worden met tussenpozen van 2-3 dagen gelegd. Beide geslachten broeden maar de meeste tijd broedt het vrouwtje. Broedduur 33-42 dagen, afhankelijk van de grootte van het legsel. De jongen zitten 40-49 dagen in het nest. Voordat de jongen uitvliegen bewegen zij zich rond het nest op de takken in de bomen. De jongen worden dan takkelingen genoemd.

Broedtijd

De Buizerd is een standvogel. Oorspronkelijk was de soort gebonden aan grote bossen op de zandgronden, tegenwoordig broedt de Buizerd door het hele land ook in kleine bosjes en soms zelfs in solitaire bomen in open land. Het ouder wordende Nederlandse bos, in combinatie met verminderde vervolging, biedt plaats aan meer Buizerds dan in het verleden. Sinds de eeuwwisseling zijn de aantallen op de hoge gronden stabiel en neemt de Buizerd alleen nog in het westen en noorden van het land toe.

Buiten broedtijd

Volwassen Nederlandse Buizerds blijven het hele jaar in hun territorium. Jonge vogels vestigen zich op enkele tientallen kilometers. Vogels uit Noord-Duitsland, Denemarken en Zweden overwinteren in ons land. Deze roofvogel is dan overal te zien, ook veelvuldig in bermen van autowegen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Buizerd als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Meerkoet (*Fulica atra*)

1 territorium

De betekenis van de wetenschappelijke naam: de etymologie van *Fulica* is onbekend, maar zou kunnen verwijzen naar het geslacht koeten. *Atra* betekent glansloos zwart. Voor de Meerkoet zijn in Nederland Natura-2000 gebieden aangewezen als niet-broedvogel. Broedpopulatie: 120.000-150.000 (2018-2020). De Meerkoet behoort tot de familie van de Rallen (*Rallidae*). Meerkoeten zoeken hun voedsel zoals, insecten, slakken, visjes, waterplanten, kranswieren, zaden en gras, op en rond het water. In het broedseizoen zijn Meerkoeten echte “kemphanen”. Het territorium wordt met snavel en poten fel verdedigd tegen soortgenoten. Nestelt gewoonlijk op de grond tussen riet of groeiende vegetatie in of bij het water. Meerkoeten duiken vaak naar voedsel. Door de grote hoeveelheid lucht in hun verenkleed moeten ze nogal wat moeite doen om onder water te komen.

Bijzonderheden

Mannetje kan kleine jongen van reeds uitgekomen eieren begeleiden terwijl het vrouwtje nog de laatste eieren uitbroedt. Vrouwtje kan aan bebroeding volgend legsel beginnen terwijl mannetje de jongen van het eerste legsel verzorgt.

Broedbiologie

Broedt in allerlei zoete wateren inclusief vijvers en grachten in stedelijk gebied. Eileg van half maart tot in juli, met piek eind april en in mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 5-10 eieren, broedduur 21-25 dagen, jongen (nestvlieders) met 56 dagen vlieg vlug.

Broedtijd

Meerkoeten broeden bijna overal waar zoet water met enige oevervegetatie aanwezig is. Ze ontbreken dan ook alleen in de droogste delen van de hogere gronden. De dichtheden zijn het hoogst in moerassen en open boerenland met veel sloten in de lage delen van het land. In de twintigste eeuw wist de Meerkoet te profiteren van de uitbreiding van oppervlaktewateren en de voedselverrijking van zulke wateren. Bovendien verdween zijn schuwheid en werd de Meerkoet tot in de grote steden een bekende broedvogel. De landelijke stand was de afgelopen decennia betrekkelijk stabiel, met echter een forse inzinking na een tweetal strenge winters rond 1995.

Buiten broedtijd

Buiten de broedtijd zijn Meerkoeten overal bij zoet water te vinden, van grachten in steden of boerenland met sloten tot plassen en gebieden. Nederlandse Meerkoeten, voor zover standvogel, worden in het winterhalfjaar aangevuld door noordoostelijke soortgenoten. De landelijke aantallen zijn het hoogst midden in de winter, met bij strenge vorst concentraties op ijsvrije wateren. De getelde aantallen vertonen geen duidelijke trend. De schommelingen hangen maar ten dele samen met het winterweer bij ons.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Meerkoet als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Holenduif (Columba oenas)**2 territoria**

De Holenduif behoort tot de familie van de Duiven (Columbidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe duif. Broedpopulatie: 54.000-67.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Holenduif is minder bekend, minder algemeen en vooral minder opvallend dan de Turkse tortel en Houtduif. Holenduiven eten voornamelijk zaden.

Broedbiologie

Broedt in bossen (grote hopen, met name van Zwarte Specht, soms ook in dichte structuren als heksenbezens of oude nesten van grote vogels) maar tegenwoordig vooral in agrarisch cultuurland (veelal op bouwwerken, van oude schuurtjes tot moderne biostallen). Lokaal (duinen, heide) ook in grond broedend (konijnenholen). Eileg van eind maart tot in augustus, niet ook zelden vroeger of later. Drie, soms vier of vijf broedsels per jaar. Vrijwel altijd 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven rond 24 dagen, jongen met 37-40 dagen zelfstandig. Beide ouders broeden.

Broedtijd

De Holenduif is wijd verspreid maar bereikt de hoogste dichtheid op de zandgronden, met name in kleinschalige landschappen met veel akkerbouw. Grote bosgebieden en bebouwde omgeving zijn dunner bevolkt. In Laag-Nederland is de verspreiding veelal gebonden aan boerderijen en laanbeplanting. De dichtheid is laag in grootschalige kleipolders en zeer open veenweidegebieden. De soort heeft zich opmerkelijk goed aangepast aan het intensieve agrarische cultuurlandschap. Sinds ongeveer 1970 namen de aantallen een tijdlang sterk toe. Misschien was dit deels herstel van een inzinking in de jaren zestig, veroorzaakt door landbouwgif. Tegelijkertijd breidde de Holenduif zich met name in Laag-Nederland fors uit. Sinds 1990 is de stand stabiel.

Buiten broedtijd

Nederlandse Holenduiven zwerven over korte afstand rond of blijven nabij de broedplaats, waar ze al in de nawinter nestholten verdedigen. De doortrek vindt plaats tegelijkertijd met de veel omvangrijker houtduiventrek: in het najaar tussen half oktober en half november, in het voorjaar vooral in maart. In het winterhalfjaar vertoeven groepen Holenduiven graag op akkerland, met name graan- en maisstoppelvelden (ook overblijvende korrelmais) en braakland. De winteraantallen namen sinds 1980 toe, wat deels een gevolg is van de gegroeide eigen broedpopulatie.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Holenduif als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Houtduif (*Columba palumbus*)**5 territoria**

De Houtduif behoort tot de familie van de Duiven (Columbidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: duif. Geslachtsnaam en soortnaam hebben dezelfde betekenis. Broedpopulatie: 290.000-580.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het nest is een dun maar stevig platform van dunne takjes in een boom of struik. Houtduiven zoeken hun voedsel zoals zaden, oogstresten, zaden van wilde planten, gevallen bessen en ander beschikbaar voedsel in een veelheid aan biotopen.

Bijzonderheden

Vogels kunnen 'schijnbroeden' (zit in broedhouding op leeg nest). Soort is verstoringgevoelig en witte eieren zijn bij afwezigheid van oudervogel gemakkelijke prooi voor predators.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied (en daar soms opvallend talrijk). Eileg van half maart tot in oktober, niet zelden ook eerder of later (maar piek valt in veel gebieden in juli-augustus). Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, nestjongen periode 28-29 dagen, jongen op leeftijd van 35 dagen vlieg vlug. Beide ouders broeden.

Broedtijd

Houtduiven ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in kleinschalig agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. In grote bosgebieden is de Houtduif vaak schaars. Sinds ongeveer 1975 namen de aantallen in bossen en soms ook cultuurland op de zandgronden af. Vermindering van voedselaanbod, onder andere door de omschakeling van graanteelt op maïsverbouw, was de vermoedelijk belangrijkste factor. Tegelijkertijd namen de aantallen in stedelijk gebied sterk toe. De soort is hier tegenwoordig een van de talrijkste broedvogels.

Buiten broedtijd

Houtduiven zijn het hele jaar in Nederland aanwezig. In de winter wordt de eigen populatie, grotendeels standvogels, aangevuld door Duitse en Scandinavische vogels. De winteraantallen zijn het hoogst op de zandgronden, waar ook slaappleatsen van vele duizenden Houtduiven zijn. De winteraantallen worden deels bepaald door de hoeveelheid voedsel (eikels, beukennotjes, overgebleven graan en mais) en kunnen van jaar op jaar sterk verschillen. Tussen half oktober en half november noteren trektellers hier soms tienduizenden Houtduiven (of zelfs meer) per dag. De voorjaarsstrek, waarbij de aantallen veel lager zijn, speelt zich hoofdzakelijk in maart af.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Houtduif als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Bosuil (Strix Aluco)**1 territorium**

De Bosuil (*Strix aluco*) is een vogel uit de orde van de Uilen (*Strigiformes*). De wetenschappelijke naam van de soort werd in 1758 gepubliceerd door Carl Linnaeus. *Aluco* is een latinisering van Italiaans *aloch*, wat tegenwoordig als *allocco* de officiële Italiaanse naam voor de Bosuil is. De namen gaan terug op een Volks Latijn *uluccus*, een verkleining van *ulula*, de klassiek Latijnse naam voor de Bosuil. Broedpopulatie: 5200-6400 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort.

Voedsel bestaat voornamelijk uit allerlei kleine zoogdieren en vogels, tot het formaat jonge konijnen en duiven. Daarnaast kikkers en padden, kevers, regenwormen.

Broedbiologie

Het vrouwtje maakt braakballen fijn, die als onderlaag voor het legsel moeten dienen. Begint meestal in februari en maart. Meestal 2-4 eieren. Broedduur 28-30 dagen, nestperiode jongen 32-37 dagen. Vrouwtje begint vanaf het eerste ei met broeden. De jongen zijn na circa drie maanden zelfstandig. In de herfst verlaten ze het ouderlijk territorium en zoeken voor zichzelf een territorium in de nabijheid. Bosuilen blijven hun hele leven bij elkaar en zijn trouw aan het territorium.

Broedtijd

De Bosuil komt wijd verspreid voor over de beboste delen van het land, met de hoogste dichtheden in oud loofbos. Hij nestelt soms ook in bebouwde omgeving met oude parken en tuinen, evenals in open landschappen met knotwilgen of verspreide plukjes bos. Het is een holenbroeder maar broedt ook in nestkasten, op oude roofvogelnesten of nesten van kraaiachtigen. De soort breidde zich in de twintigste eeuw spectaculair uit. Lokale afnames worden voornamelijk veroorzaakt door predatie door Havik, Bui-zerd, Oehoe, Boom- en Steenmarter. Jaarfluctuaties houden deels verband met de roepactiviteit. In voedselarme voorjaren slaan veel paren het broeden over en leven ze teruggetrokken.

Buiten broedtijd

Van de aanwezigheid van de solitaire broedparen is meestal weinig te merken. In sommige jaren leeft de roepactiviteit al in nazomer en herfst op. In gebieden met aaneengesloten territoria kunnen Bosuilen jaar-rond zeer vocaal zijn.. Bosuilen zijn extreme standvogels. Zelfs de jongen blijven doorgaans binnen 10 km van de geboorteplaats. Waarnemingen op grote afstand van de broedgebieden, zoals op de Wadden-eilanden, zijn dan ook zeer zeldzaam.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Bosuil als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Groene Specht (*Picis viridis*)

2 territoria

De Groene Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: groenachtige specht. Broedpopulatie: 9500-11.500 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Groene specht is na de Grote Bonte Specht de talrijkste en meest verspreide specht in ons land. Sinds 2017 is de stand dusdanig groot dat de soort niet meer voorkomt op de Rode Lijst. De Groene Specht roffelt niet vaak. De vogel is schuw en erg waakzaam. De kenmerkende lachende roep valt vaak als eerste op. Met zijn tien cm lange tong gaat hij op jacht naar mieren, bessen, insecten of larven van insecten in boomstammen staan op zijn menu.

Broedbiologie

Het nest bouwt de soort in een zelf uitgehakte holte, meestal in een oude loofboom.

Broeden begint eind april. Eén legsel per jaar. Legsel bestaat meestal uit 5-7 eieren. Broedduur 18-19 dagen. Beide geslachten broeden en zorgen ook samen voor de jongen. Deze verlaten het nest na 18-21 dagen. Na het uitvliegen blijft de familie tussen de 3-7 weken bij elkaar, of man en vrouw verdelen de jongen.

Broedtijd

Groene Spechten broeden bij voorkeur in kleinschalig cultuurlandschap met veel oude bomen. Grote bosgebieden zijn vaak alleen bezet langs de randen of rond kaalslagen. De soort ontbreekt in grootschalige open landschappen en gebieden met een hoge grondwaterstand. Tussen 1975 en 2000 onderging de verspreiding een opmerkelijke verandering. De soort verdween uit grote aaneengesloten bosgebieden op de zandgronden. Tegelijkertijd nam hij sterk toe in het Deltagebied (door het ouder worden van singels) en het rivierengebied (in feite een terugkeer, nadat hij er in eerdere instantie verdween). Als geheel nam de landelijke stand eerst af, maar sinds 1990 weer fors toe. Een terugval rond 2010 kan samenhangen met sneeuwrijke winters. Ook in het verleden bleek de stand gevoelig voor lang aanhoudende sneeuwperiodes. Iets waarmee de op de grond naar mieren zoekende Groene Specht slecht uit de voeten kan.

Buiten broedtijd

De Groene specht is een uitgesproken standvogel die permanent in zijn territorium verblijft. Het territorium is ongeveer 1000 m groot.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Groene Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Grote Bonte Specht (*Dendrocopos major*)

5 territoria

De Grote Bonte Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere boomhakker. Broedpopulatie: 97.000-130.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Voedsel bestaat uit insecten (larven) welke zich in hout en onder boomschors ophouden. De Grote Bonte Specht is de drummer van het bos. Zowel mannetje als vrouwtje roffelen om territorium en onderlinge band te versterken. Grote Bonte Spechten hakken een nestholte uit in bomen, waarbij de voorkeur, begrijpelijk, uitgaat naar zachte houtsoorten. Berken zijn favoriet, maar andere boomsoorten worden ook gebruikt om een holte met rond gat in uit te hakken. In de nestholte worden de eieren gewoon op het hout gelegd. De soort maakt geen comfortabel nest voor de jongen!

Bijzonderheden

Nestelt in zowel dode als levende bomen, met een voorkeur voor loofbomen. Maakt in ongeveer de helft van de gevallen een nieuwe holte maar kan ook jarenlang in een oude holte broeden, vooral in gebieden met weinig geschikte nestbomen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei bostypen incl. parken, ook wel in agrarisch cultuurlandschap met lanen en veldbosjes. Eileg half april tot eind mei. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 10-12 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 20-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog max. 10 dagen gevoerd.

Broedtijd

Hoe meer bos, hoe meer Grote Bonte Spechten. De dichtheid van deze soort is dan ook het hoogst in de zwaar beboste delen van de zandgronden. Sinds 1975 breidde deze specht zich echter ook uit over de opener delen van het land, zodat hij tegenwoordig alleen nog in de meest boomloze landschappen ontbreekt. De opmars in Laag-Nederland was mogelijk door de toename van opgaande beplanting aldaar. De landelijke stand neemt nog steeds toe, iets dat bevordert wordt door toenemende ouderdom van het Nederlandse bos en extensiever op meer natuurlijk bos gericht beheer. In beide gevallen betekent dit meer voedsel en nestgelegenheid voor de Grote Bonte Specht.

Buiten broedtijd

Nederlandse Grote Bonte Spechten blijven in of nabij het broedgebied. In sommige najaren lijkt er doortrek op te treden, maar het kan deels gaan om lokale verplaatsingen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Grote Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Kleine Bonte Specht (*Dryobates minor*)**2 territoria**

De Kleine Bonte Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: kleine boomklopper. Broedpopulatie: 5800-7500 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Voedsel bestaat uit insecten (larven) welke zich in hout en onder boomchors ophouden.

Broedbiologie

Eileg begint half april tot vroeg in mei. Eén broedsel per jaar, meestal 4-6 eieren, broedduur 14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 20-22 dagen. Beide ouders broeden. Na het uitvliegen worden de jongen zo'n 14-28 dagen begeleid door de ouders.

Broedtijd

De Kleine Bonte Specht wordt vaak geassocieerd met oud en gevarieerd loofbos maar kan ook broeden in voormalige grienden, verboste moerassen en hoogstamboomgaarden. Het broedgebied omvat momenteel de duinstreek, delen van het rivierengebied en vrijwel geheel Hoog-Nederland. Sinds ongeveer 1975 breidde deze soort zich sterk uit over Noord-Brabant, Noord-Limburg en Drenthe. Dit proces, parallel aan de uitbreiding van Bosuil en Boomklever, illustreert het ouder worden van het bos in deze provincies. Extensiever bosbeheer en omvorming in natuurlijker bos spelen deze specht eveneens in de kaart.

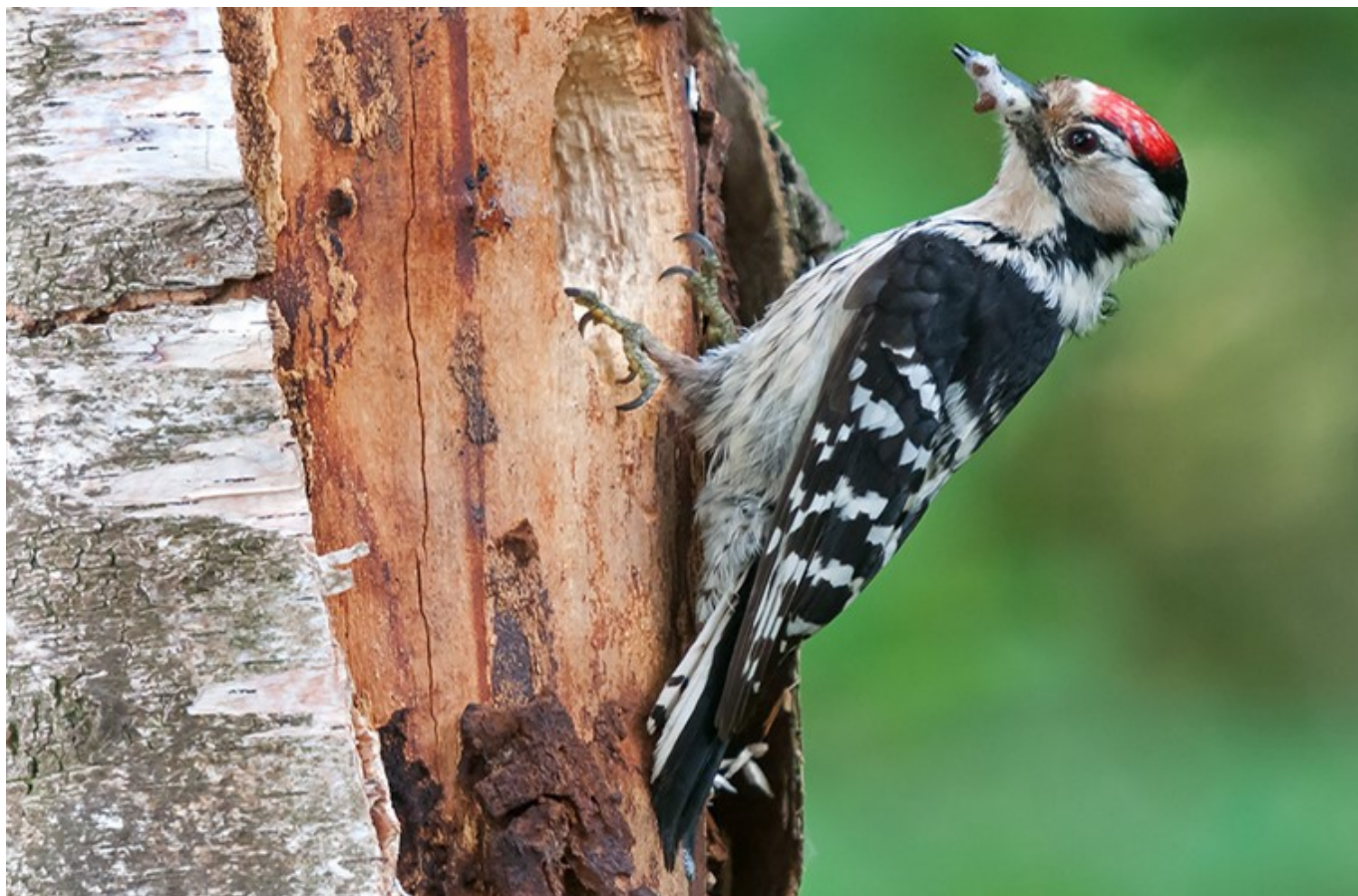
Buiten broedtijd

Waarnemingen ver buiten de broedgebieden zijn niet te verwachten bij deze soort, die in vrijwel heel Europa standvogel is. Rondzwervende vogels duiken vooral in augustus en september op enkele kilometers van de broedgebieden op, incidenteel ook verder. Ze sluiten zich, net als in de winter, vaak aan bij rondzwervende groepen mezen. De opleving in roepactiviteit in de nazomer zorgt voor een wat grotere detectiekans. In de winter, als ze doorgaans stil zijn, vallen Kleine Bonte Spechten weinig op.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Kleine Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Winterkoning (Troglodytes troglodytes)**10 territoria**

De Winterkoning behoort tot de familie van de Winterkoningen (Troglodytidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: holbewoner. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Broedpopulatie: 410.000-630.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Winterkoning zoekt zijn voedsel in en nabij struikgewas, takkenrillen etc. Het voedsel bestaat uit kleine insecten, rupsen, spinnetjes, larven en zaadjes.

Bijzonderheden

Polygamie is de regel, zodat het aantal broedende vrouwtjes hoger kan zijn dan het aantal mannetjes.

Broedbiologie

Broedt in boom- en struikrijke landschappen inclusief stedelijk gebied, o.a. in dichte struikgewassen, holten, nestkasten en houtstapels. Eileg van begin april tot begin juli, met pieken half april-begin mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-19 dagen, jongen worden tot 18 dagen na uitvliegen gevoerd. Het mannetje maakt meerdere nesten, waarna het vrouwtje één nest uitkiest om in te broeden. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd

De luide zang van de Winterkoning is overal te horen waar opgaande begroeiing aanwezig is. De hoogste dichtheden komen voor in rijk gestructureerd loofbos. Streng en sneeuwrijke winters zorgen voor forse verliezen, in het bijzonder in minder optimale biotopen. De landelijke stand wordt soms bijna gehalveerd door zulke winters maar herstelt hiervan binnen enkele jaren. Los van deze tijdelijke inzinkingen neemt de broedpopulatie toe, vooral in het lage deel van het land.

Buiten broedtijd

Winterkoningen zijn normaliter het hele jaar op en nabij de broedplaats te vinden. Volwassen Winterkoningen zijn standvogel, jongen zwerven soms wat rond. Bij streng winterweer doen zich verplaatsingen voor over vermoedelijk korte afstanden. Minder optimale biotopen, waaronder grootschalig cultuurland maar ook productiebos, worden dan verruild voor voedselrijkere terreinen. Voor zover deze vogels niet gestorven zijn, keren ze in maart en april terug in het broedterrein.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Winterkoning als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is nog niet bepaald.

Heggenmus (*Prunella modularis*)

1 territorium

De Heggenmus behoort tot de familie van de Heggenmussen (*Prunellidae*). De betekenis van de wetenschappelijke naam: melodisch bruintje. Broedpopulatie: 175.000-225.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen en kleine bodemdierpjes. De bodem mag in de broedhabitat niet over grotere oppervlakte dichtbegroeid zijn omdat de soort een echte bodem fourageerder is.

Bijzonderheden

Precies aantal broedparen moeilijk te bepalen door ingewikkelde paarverbanden, maar dit vormt voor monitoringdoeleinden geen echt probleem.

Broedbiologie

Broedt in allerlei typen bos en struikgewas, is talrijk in kleinschalig cultuurland en bebouwd gebied. Eileg van begin april tot eind juni, met piek in tweede helft april en mei. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-6 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-13 dagen, jongen worden nog 14-17 dagen na uitvliegen gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd

Heggenmussen broeden in vrijwel het hele land, maar zijn in het noordoosten wat schaarser dan elders. Nergens komen zo veel Heggenmussen voor als in bebouwing met veel groen, maar ook boerenland met veel heggen kan goed bezet zijn. In bossen is de soort veelal een randbewoner die tevens dichte jonge aanplant graag bezet. De landelijke stand groeide in de twintigste eeuw, vooral door de toegenomen oppervlakte stedelijk gebied, waar tuinen en beplanting voor broedgelegenheid zorgen.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels blijven in eigen land, maar een deel verplaatst zich vermoedelijk in de winter van voedselarme naar rijkere gebieden. De winterpopulatie schommelt, met enige dalingen tijdens koude winters. De trek in het voorjaar, in maart en de eerste helft van april, valt weinig op. Bij de najaarstrek gaat het om veel grotere aantallen, in het bijzonder langs de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust en in het zuidoosten van het land. De trek speelt zich nagenoeg geheel in september en oktober af.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Heggenmus als broedvogel in Nederland is matig ongunstig. De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is matig ongunstig.

Roodborst (*Erithacus rubecula*)**11 territoria**

De Roodborst behoort tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapidae). Voorheen was de soort ingedeeld bij de Lijsters (Turdidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: van *Erithacus* is onbekend, *rubecula* betekent kleine rode. Broedpopulatie: 300.000-430.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen en kleine bodemdierpjes.

Broedbiologie

Broedt in allerlei boomrijke landschappen inclusief stedelijk gebied. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 12-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd. Het mannetje voert broedend vrouwtje, beide partners voeren jongen. Het nest wordt laag boven de grond gemaakt in een boom, muur, nestkast of klimplanten. Het is een slordig nest van grassen en bladeren.

Broedtijd

Roodborsten ontbreken alleen in boomarme landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in bossen met een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag. In dennenbossen met weinig ondergroei zijn de dichtheden veel lager, net als in agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. De soort breidde zich sinds ongeveer 1975 uit in het westen en noorden van het land dankzij aanplant van bosjes in voorheen zeer open landschappen. De landelijke aantallen zijn sinds 1990 amper meer gegroeid. Ze vertonen inzinkingen na strenge winters zoals midden jaren tachtig en negentig. Hiervan herstelt de populatie vlot.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels trekken deels weg richting Zuidwest-Europa. De achterblijvers krijgen aanvulling door vogels uit Noordoost- en Oost-Europa, waarvan een deel in ons land overwintert en een deel doortrekt. De najaarstrek vindt vooral plaats tussen half september en eind oktober. In dezelfde periode herleeft ook de zangactiviteit. De voorjaars trek is onopvallend. De wintervogels zijn gewoonlijk in de loop van maart of april verdwenen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Roodborst als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Merel (*Turdus merula*)**8 territoria**

De Merel behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: is onbekend. Broedpopulatie: 500.000-900.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Voedsel bestaat uit (regen) wormen, insecten, bodemdiertjes, bessen en fruit.

Bijzonderheden

Vogels in stedelijke omgeving beginnen eerder in het jaar te broeden dan die in het buitengebied. Door veelvuldige mislukkingen worden telkens weer nieuwe nesten gebouwd. Territoria zijn veelal klein.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen mits er bomen en/of struiken voorkomen, met hoogste dichtheden in rijk bos en stedelijk gebied. Eileg van eind maart tot in augustus, soms vroeger of later, met piek half april-half juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd.

Broedtijd

Als talrijke broedvogel in Nederland ontbreekt de Merel alleen in landschappen zonder bomen of struiken. De hoogste dichtheden per vierkante kilometer zitten in stedelijk gebied met veel groen, in agrarisch cultuurland met veel heggen en in randen van gevarieerde loofbossen. Van schuwe bosvogel is de soort in de afgelopen twee eeuwen veranderd in een succesvolle cultuurvolger. De aantallen namen ook in de afgelopen tientallen jaren nog toe, deels door het bezetten van nieuwe gebieden zoals in uitbreidingswijken of bosaanplant, vooral in Laag-Nederland. Sinds ongeveer 2005 stagneren de aantallen of nemen ze licht af. Dit zou een gevolg kunnen zijn van enkele droge voorjaren, die ongunstig zijn voor de regenwormen. Na een uitbraak van het Usutu-virus in het najaar van 2016, die gevolgd werd door twee droge voorjaren, kwam de populatie in een vrije val. Vanaf 2020 begon de stand zich te herstellen.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Merels zijn grotendeels standvogel en vertonen steeds minder neiging om weg te trekken. Met aanvulling uit Noord-Europa zijn Merels in trektijd en winter dan ook door heel Nederland te vinden. Wel worden voedselarme gebieden als schrale bossen of grootschalig cultuurland soms tijdelijk verlaten en wellicht verruild voor bijvoorbeeld nabijgelegen bebouwing. Doortrek vindt in het voorjaar vooral tussen half maart en eind april plaats, in het najaar van half september tot half november.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Merel als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Zanglijster (*Turdus philomelos*)**2 territoria**

De Zanglijster behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: liefhebber van de zang. Broedpopulatie: 100.000-170.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort.

Bijzonderheden

Een typische eigenschap is het stukslaan van slakkenhuizen op een vaste “smidse”, om zo bij het malse slakkenvlees te komen. Behalve slakken eten Zanglijsters ook grote hoeveelheden insecten, wormen, duizendpoten en pissebedden, in najaar en winter ook bessen en fruit.

Broedbiologie

Broedt in bossen, parken, grote tuinen en kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Eileg van begin april tot begin juli, met pieken half april-half mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-14 dagen, uitgevlogen jongen worden nog ongeveer 2 weken gevoerd. Het vrouwtje bouwt het nest en broedt de eieren uit.

Broedtijd

Zanglijsters broeden bijna overal waar voldoende bomen en struiken aanwezig zijn. De dichtheden zijn nergens zo hoog als in gevarieerd loofbos, jonge aanplant en groene stadswijken. Streng winterweer dat tot in Zuid-Europa doordringt zorgt voor inzinkingen in de landelijke stand, zoals het geval was rond 1985. Series van zachtere winters zorgen voor een snel herstel. Op de langere termijn gerekend zijn de landelijke aantallen toegenomen. In delen van de hogere zandgronden namen ze echter af.

Buiten broedtijd

In het westen en uiterste zuiden van het land overwinteren redelijke aantallen Zanglijsters, waarschijnlijk voor een deel eigen broedvogels. Ze houden zich graag in stedelijk gebied op. Elders in het land zijn overwinteraars minder gewoon. De voorjaars trek speelt zich af tussen eind februari en begin mei; de meeste trek wordt eind maart en begin april vastgesteld. De aantallen zijn tijdens de najaars trek tussen eind september en eind oktober echter veel hoger. In de kuststrook, maar soms ook in het binnenland, kunnen begin of half oktober meer dan duizend Zanglijsters per dag passeren en zoeken groepjes overal in geschikte terreinen naar voedsel.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zanglijster als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Grasmus (*Sylvia communis*)**1 territorium**

De Grasmus behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: algemene bosvogel. Broedpopulatie: 130.000-225.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Op het menu staan het hele jaar door insecten (rupsen, spinnen), maar met name tijdens de trek vormen vruchten een groter deel van zijn voedsel.

Broedbiologie

Broedt in hoge kruidenbegroeiing en lage struiken in open biotopen, heidegebieden, dicht struikgewas en heggen. Eileg begint vroeg mei. Meestal twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 10-12 dagen. Beide geslachten broeden. Na het uitvliegen worden ze nog 15-20 dagen gevoed door de ouders.

Broedtijd

Grasmussen nestelen graag in doornstruiken, kruiden begroeiing of ruigte. Ze zijn dan ook het talrijkst in struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met veel heggen. In bos- en natuurgebieden bewoont de grasmus doorgaans randen en open plekken met opslag. Diep in stedelijk gebied is de soort zeldzaam. Als overwinteraar in de Sahel is de Grasmus erg gevoelig voor droogte aldaar. Zo'n situatie deed zich voor net voor de start van het broedvogelmeetnet. Recente pieken en dalen vallen samen met gunstige of juist ongunstige overwinteringsomstandigheden in West-Afrika.

Buiten broedtijd

De eerste Grasmussen arriveren meestal half april, in sommige (vooral recente) jaren ook wel iets eerder. Doortrek, deels van Scandinavische en Duitse vogels, kan plaatsvinden tot eind mei. Vanaf begin juli treden ongerichte verplaatsingen op die vanaf eind juli overgaan in gerichte trek. Eind augustus en begin september is de wegtrek grotendeels voorbij, op wat laatkomers in oktober na. Ze trekken vaak 's nachts.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Grasmus als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Tuinfluiters (Sylvia borin)**2 territoria**

De Tuinfluiter behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel. Broedpopulatie: 80.000-140.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Tuinfluiter geeft er de voorkeur aan om zich aan de rand van open plekken op te houden. Daar is de vegetatie op de bodem vaak dicht en hoog genoeg om een goed verborgen nest te maken. Voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen).

Doortrek tot diep in mei. Doortrekkers lijken echter niet massaal in broedhabitat te zingen. Zang kan bij laat aankomende vogels binnen enkele dagen stilvallen (paarvorming, eileg).

Broedbiologie

Broedt in bos(randen) met goed ontwikkelde struiklaag en dichte struwelen, inclusief jonge groenvoorzieningen en takkenwallen. Eileg van begin mei tot in juli, met piek half mei-half juni. Eén broedsel per jaar, meestal 3-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 9-14 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 3 weken verzorgd.

Broedtijd

Tuinfluiters broeden in het hele land, met een voorkeur voor jonge aanplant, moerasbos, struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met uitgegroeide heggen. In uitgestrekte oudere bossen bewoont de soort vooral de randen en verjongingsplekken, in stedelijk gebied doorgaans alleen parken en tuinen met dichte ondergroei. De landelijke aantallen maakten op de lange termijn weinig verandering door maar neigen om onbekende redenen sinds de eeuwwisseling naar enige afname.

Buiten broedtijd

De soort hoeft niet verwacht te worden voor eind april. Tot eind mei vindt doortrek plaats van noordelijke vogels. Vanaf begin juli treden verplaatsingen op. Ze gaan geleidelijk over in de echte doortrek, die tussen half augustus en half september piekt. Een enkeling wordt nog begin oktober waargenomen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Zwartkop (*Silvia atricapilla*)**8 territoria**

De Zwartkop behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel met zwarte kopveren. Broedpopulatie: 370.000-620.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Zwartkop is een insecten eter, maar eet ook bessen en vruchten.

Bijzonderheden

In tegenstelling tot het mannetje, dat een zwart petje heeft en vandaar de naam van de soort, heeft het vrouwtje een roestbruin petje.

Broedbiologie

Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Een grote meidoorn-stekelstruik heeft een aantrekkingskracht als een magneet op Zwartkoppen. Eileg van eind april tot eind juni, met piek in mei en begin juni. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 12-16 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-12 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd.

Broedtijd

De meeste Zwartkoppen huizen op de hoge gronden, met name in gevarieerde bossen met een hoog aandeel loofhout. Het voorkomen in de open delen van West- en Noord-Nederland is van betrekkelijk recente datum, na 1975. Het werd mogelijk gemaakt door toegenomen beplanting, waaronder in stedelijke uitbreidingsgebieden. Ook elders is deze soort, die vroeger als kensoort van zwaar loofhout werd gezien, tegenwoordig een normale broedvogel in parken en grote oude tuinen. De landelijke broedpopulatie nam de afgelopen tientallen jaren continu toe.

Buiten broedtijd

In het westen van het land is de Zwartkop een schaarse overwinteraar die voornamelijk tuinen (voerplaatsen!) bezoekt. Maar ook hier trekken de meeste Zwartkoppen weg, net als elders in het land. Ze arriveren vanaf begin april of (in toenemende mate) eind maart. Nieuwe vestigingen en doortrek treden op tot eind mei. De najaarstrek speelt zich af tussen half augustus en eind oktober.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwartkop als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*)**8 territoria**

De Tjiftjaf behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bladspeurder. Broedpopulatie: 310.000-500.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen).

Bijzonderheden

Voortdurend zacht roepende vogel (vloeiend 'wiet'), zich vanuit boom/struik naar beneden en vervolgens laag door de vegetatie verplaatsend, is vaak een vrouwtje op weg naar het nest.

Broedbiologie

Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Eileg van half april tot eind juni, met piek eind april/eerste helft mei. Twee broedsels per jaar, meestal 4-6 eieren, broedduur 14-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 14-16 dagen, jongen worden nog 10-14 dagen na uitvliegen verzorgd.

Broedtijd

Hoewel hij in het hele land broedt, bereikt de Tjiftjaf vooral hoge dichtheden in goed ontwikkelde loofbossen met veel ondergroei, in het bijzonder op de kleigronden. Maar hij is ook een gewone broedvogel van tuinen en parken in stedelijk gebied en singels en bosjes op het platteland. Daardoor kon hij zich sinds ongeveer 1975 ook vestigen in voorheen te kale gebieden in West- en Noord-Nederland. Toegenomen verstedelijking en beplanting speelden de soort hier in de kaart. De landelijke aantallen nemen al tientallen jaren toe, echter met soms forse en moeilijk verklaarbare inzinkingen.

Buiten broedtijd

In milde winters overwinteren honderden Tjiftjaffen in ons land, met name in het westen, zuiden en in het rivierengebied. Ze zoeken veelal stedelijk gebied op of struweel en ruigte nabij water. De weggetrokken vogels keren in maart terug, met jaarlijkse verschillen tot enkele weken afhankelijk van het weer in die maand. De voorjaars trek, waarbij ook noordelijke vogels betrokken zijn, houdt in het binnenland aan tot eind april en langs de kust tot half mei. De najaars trek begint in augustus en piekt in de tweede helft van september en begin oktober. Eind oktober is de meeste trek voorbij.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Tjiftjaf als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Fitis (*Phylloscopus trachilis*)**3 territoria**

De Fitis behoort tot de familie van de Loofzangers van de Oude Wereld (Sylviidae). Broedpopulatie: 130.000-220.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen). Foerageert lager in struweel dan Tjiftjaf.

Bijzonderheden

Voortdurend zacht roepende vogel (vloeiend 'wiet'), zich vanuit boom/struik naar beneden en vervolgens laag door struiken verplaatsend.

Broedbiologie

Broedt in open bosgebieden of bosranden, struiken, heesters en heggen. De Fitis broedt op de grond en zoekt zijn voedsel in struwelen. Eileg van half april tot eind juni, met piek eind april/eerste helft mei. Eén broedsel per jaar, meestal 6-7 eieren, broedduur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-16 dagen, jongen worden nog 13-18 dagen na uitvliegen verzorgd.

Broedtijd

De hoogste dichtheid aan Fitissen is te vinden in de duinen, heidevelden en hoogveengebieden met opslag en jonge bosaanplant. In open boerenland en in stedelijk gebied is de dichtheid laag. De landelijke verspreiding is al enkele decennia ongewijzigd. De landelijke aantallen nemen echter af. Hoewel veel zangvogels van struweel, één van de favoriete habitats van de Fitis, het aardig doen in grote delen van het land, is de trend voor deze soort in veel habitats negatief. Dit heeft deels te maken met veranderingen in het beheer van bossen (minder grootschalige kaalkap gevolgd door herplant) en natuurgebieden (verwijdering opslag in duinen en heide). Droogte in de Sahel heeft effect op de winteroverleving.

Buiten broedtijd

Hoewel de eerste Fitissen eind maart kunnen arriveren, stromen de Nederlandse broedgebieden vooral in april vol. Tot half mei kunnen noordelijke trekkers passeren. De najaarstrek speelt zich af tussen begin juli en eind september, met pieken half juli-half augustus (vermoedelijk vooral lokale vogels) en eind augustus-begin september (vermoedelijk vooral doortrekkers). De soort arriveert een paar weken later in Nederland dan de Tjiftjaf.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Fitis als broedvogel in Nederland is matig ongunstig. De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Goudhaan (*Regulus regulus*)**11 territoria**

De Goudhaan behoort tot de familie van van Regulidae. Broedpopulatie: 44.000-74.000 (2018-2020). Betekenis wetenschappelijke naam: regulus is een verkleinwoord van het Latijnse woord rex (koning); regulus betekent dus koninkje. Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten en spinnen, kleine prooien zoals springstaarten, bladluizen, larven of kleine motten.

Broedbiologie

Eileg vanaf half april. Twee broedsel per jaar, meestal 7-10 eieren, broedduur 12-17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 16-12 dagen. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd

In de broedtijd zijn Goudhaantjes vrijwel alleen te vinden in naaldbos en in het bijzonder in sparrenbos. De dichtheden zijn dan ook het hoogst waar veel sparrenbos te vinden is, zoals op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en in Drenthe. De landelijke verspreiding is sinds 1975 in wezen onveranderd, op het lokaal verschijnen en verdwijnen van kleine populaties in marginale biotopen na. De aantallen worden deels gestuurd door de strengheid van de winter; een hoog populatieniveau wordt bereikt na series van zachte winters, terwijl streng winterweer soms (maar lang niet altijd) resulteert in een populatie-crash. Los daarvan is de tendens tot omvorming van het bos (in dit geval sparrenplantages vervangen door natuurlijker loofbos) ongunstig voor deze soort, evenals de sterfte van fijnsparren als gevolg van toenemende droogte. Waarschijnlijk zijn deze ontwikkelingen belangrijke oorzaken van de recent stevige afname in Nederland.

Buiten broedtijd

Buiten de broedtijd zijn Goudhaantjes veel minder gebonden aan naaldbout. Op trek en in de winter verschijnen ze ook in loofbossen, stadstuinen en beplanting in boerenland. De Nederlandse Goudhaantjes, vermoedelijk standvogel, krijgen gezelschap van vogels uit Noord- en Oost-Europa. Hun toestroom, vooral in oktober, kan jaarlijks enorm variëren. In sommige jaren neemt de trek massale proporties aan, zoals o.a. in 2015. De winteraantallen vertonen minder grote fluctuaties. Van doortrek wordt in het voorjaar amper iets gemerkt, het meest nog in maart.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Goudhaan als broedvogel in Nederland is matig ongunstig. De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Vuurgoudhaan (*Regulus ignicapilla*)**2 territoria**

De Vuurgoudhaan behoort tot de familie van Regulidae. Betekenis van de wetenschappelijke naam: goudhaantje met een vuurkleurige kruin (Latijn ignis: vuur, Latijn capillus: haar, hoofdhaar).

Broedpopulatie: 6500-8500 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten, zoals bladluizen, spinnen, vliegen en mieren.

Broedbiologie

Eileg vanaf eind april, begin mei. Twee broedsel per jaar, meestal 7-11 eieren, broedduur 14-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 19-20 dagen. Als ze uitgevlogen zijn worden ze nog ongeveer 14-15 dagen gevoed worden door beide ouders. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd

Vuurgoudhaantjes zijn in de broedtijd minder strikte naaldboutbewoners dan Goudhaantjes. Ze nestelen zowel in sparrenbossen als groepjes of soms zelfs losse sparren temidden van loofbos. Lokaal (Zuid-Limburg) broeden ze zelfs in puur loofbos (met veel klimop). De soort vestigde zich vanaf 1928 in ons land, als onderdeel van een uitbreidingsgolf die grote delen van West-Europa betrof. Aantallen en verspreiding namen tot ongeveer 1975 sterk toe. Sindsdien breidde de soort zijn verspreiding nog iets uit, maar de aantallen groeiden niet navenant en namen rond de eeuwwisseling in sommige kerngebieden zelfs af. De omvorming van sparrenbos in natuurlijker loofbos is waarschijnlijk ongunstig voor de soort, maar andere factoren spelen wellicht eveneens mee. Vanaf ongeveer 2013 zette opnieuw een stevige toename in, waarschijnlijk deels gerelateerd aan steeds milder winterweer.

Buiten broedtijd

In de winter zijn Vuurgoudhaantjes in veel broedgebieden met een lampje te zoeken. De soort is buiten de broedtijd in allerlei bossen te vinden, evenals in stadstuinen, parken en boerenland. Vaak foerageert de soort in wintergroene bomen of struiken. De meestal onopvallende doortrek vindt vooral tussen half september en half oktober plaats. De voorjaarstrek speelt zich grotendeels tussen eind maart en half april af, maar tot in mei worden vogels gezien op plekken waar ze niet broeden.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Vuurgoudhaan als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Staartmees (*Aegithalos caudatus*)**1 territorium**

De Staartmees behoort tot de familie van de Staartmezen (*Aegithalidae*). De soort behoort niet tot de familie van de echte mezen (*Paridae*). Staartmezen vormen een eigen familie. De betekenis van de wetenschappelijke naam: *caudatus* komt uit het Latijn en betekent: met een staart. Broedpopulatie: 20.000-25.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Veel nesten zitten opvallend of worden door het opvallende aan- en afvliegen van ouders verraden aan predatoren. Nesten die succesvol zijn, leveren echter veel jongen op! Voerende ouders worden niet zelden bijgestaan door een of meer volwassen vogels (met familieband), wat het uitvliegsucces en de overleving van uitgevlogen jongen verhoogt. Het voedsel bestaat uit allerlei hele kleine insecten, rupsen en in de wintermaanden zaden die zij vinden op de dunste uiteindes van takken.

Broedbiologie

Broedt in allerlei bostypen en andere landschappen met veel struiken of dichte jonge bomen. Nestelt in boom of struik, zeer variabel in hoogte. Eileg van eind maart tot half mei, piek in april. Eén broedsel per jaar, meestal 8-12 eieren, broedduur 12-14 dagen, nestjongen periode 18-19 dagen, jongen worden na uitvliegen nog minstens 2 weken gevoerd.

Broedtijd

Staatmezen zijn op de hoge gronden gewone broedvogels in bossen, tuinen en parken met voldoende ondergroei. In het westen en noorden van het land bleef het voorkomen lange tijd grotendeels beperkt tot de duinen, moerasbos en stedelijk gebied. In het laatste kwart van de twintigste eeuw heeft de soort zich hier uitgebreid dankzij uitbreiding van steden en bosaanplant in voorheen open landschap. De soort lijkt weinig last te hebben van koude winters, tenzij die met veel ijzel gepaard gaan. De landelijke aantallen namen om onbekende redenen af in de jaren negentig en schommelen sindsdien op lager niveau.

Buiten broedtijd

Nederlandse Staartmezen zijn standvogels die buiten de broedtijd rondzwerven in familiegroepjes. Ze komen dan mondiaal ook in gebieden waar ze niet broeden, vooral in oktober. De Noord-Europese ondersoort Witkopstaartmees, met geheel witte kop en scherp afgetekende nekband, verschijnt slechts bij uitzondering in ons land. Overigens broeden heel wat witkoppige Staartmezen bij ons; groepen van uitsluitend witkoppige vogels (duidend op Witkopstaartmees) zijn zeldzaam.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Staartmees als broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Kuifmees (*Lophophanes cristatus*)**2 territoria**

De Kuifmees behoort tot de familie van de Kuifmezen (*Lophophanes*). De betekenis van de wetenschappelijke naam: Kuifmezen. Broedpopulatie: 13.000-17.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Bezet jaarrond een territorium dat verdedigd wordt bij voortdurend patrouilleren. In de winter komen groepsterritoria voor die met de territoria van individuele paren kunnen overlappen. In de broedtijd en in het bijzonder tijdens het voeren van nestjongen kunnen de territoria van paren krimpen tot 10% van de oorspronkelijke oppervlakte.

Broedbiologie

Volledig gebonden aan naaldbos, in het bijzonder dennenbos. Nestelt meest in zelf uitgehakt hol in vermolmd hout, soms in dood deel van levende boom of nestkast. Eileg van eind maart tot half juni, met piek half april-half mei. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 5-8 eieren, broedduur 15-17 dagen, nestjongen periode 19-21 dagen, uitgevlogen jongen worden nog enige tijd gevoerd.

Broedtijd

De broedverspreiding van Kuifmezen overlapt in hoge mate met de verspreiding van dennen. Buiten een min of meer gesloten areaal op de hoge zandgronden komt de soort alleen voor in de Hollandse duinen en op geïsoleerde plekken elders. De verspreiding blijft al tientallen jaren gelijk, al kunnen kleine populaties verschijnen en weer verdwijnen. De landelijke aantallen profiteerden van bosveroudering en minder intensief bosbeheer en namen toe tot omstreeks 1985. Sindsdien groeien ze niet verder en vertonen ze neigingen tot afname. Het omzetten van naaldbosaanplant in loofbos is nadelig voor deze soort.

Buiten broedtijd

Als echte standvogel vertoont de Kuifmees zich zelden buiten zijn broedgebied. Incidentele waarnemingen, op bijv. de Waddeneilanden, geven echter aan dat een enkele vogel enige zwerflust kent.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Kuifmees als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Zwarte Mees (Pariparus ater)**2 territoria**

De Zwarte Mees behoort tot de familie van de Echte Mezen (Paridae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: vertaling van Duits kolmeiß, koolzwarte mees. Broedpopulatie: 14.000-18.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Voedsel 's zomers voornamelijk insecten, kevers, schietmotten, gaasvliegen, rupsen, juffers, krekels, mieren, spinnen enz. 's Winters ook zaden van lariks en fijnspar. Bezoekt ook voedertafels, met name voor zonnebloempitten, noten en zaden.

Broedbiologie

Gebonden aan naaldbos, met voorkeur voor sparren. Nestelt in allerlei holen, van natuurlijke boomholtes tot nestkasten en muizengangen in de grond. Eileg van begin april tot eind mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 7-10 eieren, broedduur 13-15 dagen, nestjongenperiode 18-20 dagen, jongen worden nog enige tijd na het uitvliegen gevoerd.

Broedtijd

Zwarte Mezen broeden in naaldbossen en zijn het talrijkst bij een hoog aandeel sparrenbos. Het voorkomen buiten de zandgronden van Oost-, Midden- en Zuid-Nederland is verbrokkeld, maar wat ruimer dan bij de eveneens aan naaldbos gebonden Kuifmees. Zwarte Mezen namen in de twintigste eeuw een tijdlang toe in het kielzog van massale aanplant van naaldbomen. Vanaf 1985 vertonen de aantallen een tendens tot afname. De omzetting van naaldboutaanplant in meer natuurlijker loofbos verklaart deze afname maar ten dele, evenals de algehele verslechtering van de boskwaliteit op de zandgronden.

Buiten broedtijd

Nederlandse broedvogels zijn standvogel en krijgen in het winterhalfjaar gezelschap van oostelijker vogels. In sommige jaren neemt dat invasieachtige proporties aan en kunnen vogels tot uit Rusland passeren. De soort kan dan in het hele land worden waargenomen. De najaarstrek vindt plaats in september-oktober, met de doortrekkie meestal half oktober. Op plekken met stuwing door de zee of grote open wateren kunnen duizenden Zwarte Mezen per dag passeren. Slechts een klein deel van de invasievogels lijkt te blijven overwinteren. Tellingen eind december (PTT) leveren na invasies in ieder geval geen spectaculaire aantallen op. De onopvallende terugtrek vindt tussen half maart en half april plaats.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwarte Mees als broedvogel in Nederland is zeer ongunstig. De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Pimpelmees (Cyanistes caeruleus)**7 territoria**

De Pimpelmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe. Broedpopulatie: 250.000-400.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen, bladluizen, nectar, zaden en ze zijn dol op pin-da's (zit veel energie in). Voordat het legsel compleet is worden de eieren bedekt. Bij het controleren van de nestkast is voorzichtigheid geboden omdat men denkt dat het om een leeg nest gaat en dit verwijderd!

Broedbiologie

Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos (met voorkeur voor rijkere loofbossen), inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Eileg van begin april tot begin juni, met piek eind april/begin mei. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 7-13 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken door beide ouders gevoerd.

Broedtijd

Pimpelmezen ontbreken vrijwel nergens in Nederland waar bomen staan. Ze zijn het talrijkst in oud loofbos op de hoge gronden, maar het ophangen van nestkasten kan de dichtheden ook in andere biotopen verhogen. Nieuw beschikbaar gebied wordt vlot gekoloniseerd, zoals op grote schaal bleek uit het in gebruik nemen van Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970 en nog geen kwart eeuw later volledig bezet. De landelijke aantallen nemen geleidelijk toe. Het ouder worden van bossen (meer nestgelegenheid) speelt hierbij een rol, net als verstedelijking (met in het kielzog groenvoorziening) in voorheen open gebied in West- en Noord-Nederland.

Buiten broedtijd

In de nazomer vormen lokale broedvogels soms groepen die tot in de winter intact blijven. In herfst en winter vullen Oost- en misschien Noord-Europese Pimpelmezen de Nederlandse populatie aan die zich als standvogel gedraagt. De doortrek vindt tussen half september en half november plaats, met de piek meestal half oktober. De trek is in sommige najaren aanzienlijk, met op stuwingspunten honderden trekkers per dag, maar is meestal nogal onbeduidend. De overwinteraars gedijen bij zacht weer en een goede zaadoogst van berken, haagbeuken, Spaanse Aak maar ook riet. Van de voorjaarstrek tussen half februari en half april is doorgaans weinig te merken.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Pimpelmees als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Koolmees (Parus major)**12 territoria**

De Koolmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere Parus. Broedpopulatie: 400.000-700.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De soort nestelt graag in holten en nestkasten. Koolmezen zoeken in hun leefgebied naar insecten en hun larven. In de winter worden hoofdzakelijk zaden gegeten.

Broedbiologie

Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos en andere landschappen met voldoende bomen, inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Eileg van begin april tot begin juni, met piek eind april/begin mei en soms tweede piek eind mei/begin juni. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 6-12 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 18-21 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Broedtijd

In heel Nederland zijn Koolmezen te vinden, enkele boomloze gebieden daargelaten. De soort heeft een voorkeur voor oud loofbos maar kan door het ophangen van nestkasten ook in andere bostypen of in stedelijk gebied hoge dichtheden bereiken. Afgezien van de vlotte kolonisatie van geschikte nieuwe gebieden (bijvoorbeeld Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970) is de verspreiding al vele decennia ongewijzigd. De landelijke aantallen namen in dezelfde periode licht toe, met inzinkingen na winters met strenge vorst en veel sneeuw. De toename zal samenhangen met het ouder en geschikter worden van veel bossen en het aanleggen van groenvoorzieningen in steden, voorheen open landschap. In naaldbossen op arme zandgronden zijn de broedresultaten matig door kalkgebrek en wordt enige afname verwacht.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Koolmezen blijven vrijwel allemaal op korte afstand van de geboorteplek. Oost-Europese vogels trekken in het najaar door, soms in forse aantallen. Zulke trek speelt zich af tussen half september en half november, met de piek doorgaans midden oktober. Streng winterweer kan tot omvangrijke sterfte onder de overwinteraars leiden als er weinig voedsel beschikbaar is. De voorjaars trek volgt zich meestal bijna onmerkbaar tussen half februari en half april.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Koolmees als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Boomklever (*Sitta europaea*)**2 territoria**

De Boomklever behoort tot de familie van boomklevers (Sittidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: Europese Boomklever. Broedpopulatie: 34.000-42.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Insecten, zaden en noten. De zaden en noten zetten boomklevers vast tussen de bast van de boom, of ze houden die vast in hun poot om met hun krachtige snavel kapot te kunnen pikken. Vaak te vinden op voedertafels en daar assertief aanwezig. De Boomklever kan zowel omhoog als omlaag kruipen.

Broedbiologie

Broedt in oud loofbos en gemengd bos met doorgaans hoog aandeel eiken of beuken, ook wel in parken en grote tuinen. Nest (meestal in oud spechtenhol of rottende plek, soms in nestkast) krijgt op maat gemaakte ingang door pleisterwerk. Eileg van begin april tot half mei. Eén broedsel per jaar, meestal 6-7 eieren, broedduur 15-19 dagen, nestjongenperiode 23-26 dagen. Familiegroepjes nog twee weken na uitvliegen intact, daarna verdwijnen de jongen uit het territorium.

Broedtijd

Boomklevers zijn gebonden aan oude loofbomen. Ze hebben een ruime verspreiding over de bosrijke streken van Nederland, inclusief delen van de binnenduinrand, en nestelen ook in parken en oude tuinen in stedelijk gebied. De verspreiding werd sinds ongeveer 1975 veel ruimer. Op de zandgronden van Noordoost-Nederland en Noord-Brabant, waar de soort lange tijd schaars was, leverde het ouder en gevarieerder wordende bos goede vestigingsmogelijkheden op. De Boomklever begint zich ook langzamerhand wat meer te verbreiden over de laaggelegen delen van ons land. De landelijke broedpopulatie is sinds 1985 minstens verdubbeld.

Buiten broedtijd

Uitgevlogen jonge Boomklevers kunnen omzwervingen maken over enkele tientallen kilometers. Daardoor verschijnen er in de nazomer en vroege herfst wel eens exemplaren op locaties waar ze niet broeden, mits deze op niet te grote afstand van broedgebieden liggen. Eenmaal gevestigd, gedragen Boomklevers zich bijzonder honkvast. Doortrek van oostelijke of noordelijke vogels vindt vrijwel niet plaats.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van Boomklever als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*)**5 territoria**

De Boomkruiper behoort tot de familie van Boomkruipers (Certhiidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: korttenige Certhia. Broedpopulatie: 135.000-180.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit insecten en insectenlarven. Boomkruipers zijn stam fourageerders. Ze beginnen onder aan de stam en kruipen dan omhoog. De Boomklever kan zowel omhoog als omlaag kruipen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei bossen, parken, tuinen en lanen, als er maar stammen met redelijke diameter en grove schorsstructuur aanwezig zijn (graag Eik, Populier, Wilg, Den etc., puur beukenbos - gladde bast - ongeschikt). Nestelt in holten (maar zelden in spechtengaten), spleten, achter loszittende schors, onderin groot roofvogelnest, in speciale nestkasten. Eileg van eind maart tot eind juni. Twee broedsels per jaar (eerste vanaf begin april, tweede vanaf eind mei), soms ineengeschoven; meestal 5-6 eieren, broedduur 17-18 dagen, nestjongperiode 16-18 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 1-3 weken gevoerd.

Broedtijd

Boomkruipers hebben forse bomen nodig met een ruwe stam, maar het hoeven er niet veel te zijn. De soort kan daarom nestelen in laan- of erfbeplanting in open landschap. De hoogste dichtheden komen echter voor in gevarieerd en niet al te intensief onderhouden bos met een groot aandeel loofhout. Zulke bossen vinden we met name in het oosten, zuiden en midden van het land en in de binnenduinrand. De landelijke aantallen nemen al enkele tientallen jaren toe. De toenemend ouderdom van het Nederlandse bos is gunstig, net als het aanleggen van bossen, parken en singels in voorheen open landschap. De verspreiding is op het einde van de twintigste eeuw sterk uitgebreid in de lage delen van het land.

Buiten broedtijd

Nederlandse Boomkruipers, echte standvogels, worden maar zelden op enige afstand van de broedgebieden gezien.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van Boomkruiper de als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Gaai (*Garrulus glandarius*)

3 territoria

De Gaai (vroeger was de naam: Vlaamse Gaai) behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: voortdurend krassende eikelzoeker. Broedpopulatie: 47.000-68.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Gaaien eten vooral insecten, aangevuld met eieren en jongen van zangvogels. 's Winters eten Gaaien vooral eikels, maar ook beukenootjes, granen (mais), fruit en ander eetbaars. In het najaar hamsteren Gaaien de eikels en verstoppen die in de grond. Bij voedselgebrek worden ze opgegraven. De eikels die ze niet opgraven kunnen uitgroeien tot bomen.

Broedbiologie

Broedt hoofdzakelijk in bosgebieden, naald- en loofbossen, maar ook in meer open bossen, struikgewas, parklandschappen, aanplantingen en boomgaarden. Eileg eind april tot begin mei. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur ongeveer 17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven ongeveer 20 dagen. Beide ouders broeden.

Broedtijd

Gaaien zijn het talrijkst in bosrijke gebieden en nestelen graag in dichte opstanden. Ze zijn echter ook volop te vinden in kleinschalig agrarisch cultuurland en in groen dooraderde bebouwing, en ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. Sinds ongeveer 1975 breidde de soort zich uit over grote delen van West- en Noord-Nederland waar hij voordien schaars was of ontbrak. De aanplant van singels en (recreatie)bos speelde de Gaai hier in de kaart, net als de verstedelijking met bijbehorende groenvoorziening. Verminderde jachtdruk vormt regionaal een aanvullende reden. Op de hoge gronden bleven aantallen en verspreiding ongewijzigd.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Gaaien zijn standvogel. Ze vallen buiten de broedtijd het meest op in de herfst, wanneer ze soms kilometerlange pendeltochten maken om eikels te zoeken en te verstoppen als wintervoorraad. Periodiek treden invasies op vanuit Oost-, Midden- of Noord-Europa. Zulke invasies kondigen zich doorgaans half september aan en pieken in oktober. Grote invasies traden op in 1972, 1983, 1996, 2004 en 2010. De terugtrek na een invasie vindt grotendeels in april plaats maar omvat veel kleinere aantallen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Gaai als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is gunstig.

Ekster (*Pica pica*)

1 territorium

De Ekster behoort tot de familie van de Kraaien (*Corvidae*). De betekenis van de wetenschappelijke naam: is onbekend. Er is evenwel een verband met “puntig”. Broedpopulatie: 47.000-68.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Eksters zijn echte alleseters. Het grootste deel van hun menu bestaat uit emelten, torretjes en kevers, regenwormen en menselijk afval als patat en brood. In het broedseizoen vullen ze dit aan met eitjes en soms jonge vogels om de jongen voldoende eiwitten te kunnen voeren.

Broedbiologie

Nestelt in halfopen landschappen met dichte forse doornstruiken of hoge bomen, ook wel in hoogspanningsmasten, tegenwoordig weinig meer in bossen (randen), des te meer in stedelijke bebouwing. Eileg eind maart tot in juni, vooral april. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 17-24 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 22-30 dagen, jongen blijven na uitvliegen nog ongeveer 6 weken met ouders bijeen.

Broedtijd

Met uitzondering van boomloze landschappen of juist uitgestrekte bossen zijn Eksters bijna overal te verwachten. Ze hebben een voorkeur voor boerenland met singels en uitgegroeide hagen, maar zijn in sommige woonwijken met veel plantsoenen en hoge bomen zeker zo dik gezaaid. Sinds ongeveer 1975 werden grote delen van Zeeland, Flevoland en enkele Waddeneilanden aan het verspreidingsgebied toegevoegd. Meer nestgelegenheid en minder jachtdruk opende de weg naar deze regio's. Op de hoge gronden zijn de aantallen sinds 1990 duidelijk afgenomen, vooral in bosrijke gebieden. De Ekster kreeg te maken met de terugkeer van een geduchte predator (Havik), ondervond nestplaatsconcurrentie (Zwarte Kraai, dominant) en kende vermoedelijk ook voedselproblemen door veranderde landbouwpraktijken. In stedelijk gebied is de soort sinds de jaren zeventig en tachtig overal sterk toegenomen.

Buiten broedtijd

Nederlandse Eksters zijn standvogels en blijven hun hele leven binnen het enkele hectares grote territorium, een eventuele verhuizing naar een beter territorium in de buurt daargelaten. Jonge vogels zwerven in kleine groepjes over geringe afstanden rond. Trek vanuit het buitenland valt niet te verwachten. In de winter bezoeken soms tientallen Eksters gemeenschappelijke slaappleatsen, vaak in dichte bosjes.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Ekster als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Zwarte Kraai (*Corvus corone*)**2 territoria**

De Zwarte Kraai behoort tot de familie van de Kraaien (*Corvidae*). De betekenis van de wetenschappelijke naam: *corvus* is Raaf en *corone* is de gelatiniseerde Griekse naam voor Bonte kraai. Broedpopulatie: 57.000-96.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Zwarte Kraai is te vinden in een biotoop van akkers, bos, park en tuin, stedelijk gebied en weiden. Het is een echte alleseter: kadavers, zaden, noten, knoppen, insecten, zwerfafval, etc.

Bijzonderheden

Oude nesten worden door andere vogelsoorten gebruikt waaronder Torenvalk, Boomvalk en Ransuil.

Broedbiologie

Broedt in (half)open landschappen met bomen (of bij gebrek daaraan: hoogspanningsmasten), in bossen doorgaans alleen aan randen; normale stadsvogel. Eileg van begin april tot eind mei, vooral in april. Eén broedsel per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 17-22 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 30-36 dagen, jongen worden na uitvliegen tot 5 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt, terwijl het mannetje de wacht houdt.

Broedtijd

Zwarte Kraaien behoren tot de meest verspreide broedvogels en bewonen zowel open landbouw- of natuurgebieden als bossen en steden. De hoogste dichtheden vinden we in kleinschalig boerenland. De verspreiding is sinds ongeveer 1975 sterk uitgebreid. Voorheen te open gebieden (Zeeland) werden geschikt door ouder wordende beplanting en afnemende jachtdruk. De landelijke broedpopulatie is toegenomen, vooral in boerenland en stedelijk gebied. In grote aaneengesloten bossen zijn Zwarte Kraaien juist schaarser geworden door de opkomst van predators als Havik en Buizerd.

Buiten broedtijd

Nederlandse Zwarte Kraaien zijn standvogels, al vertonen sommige jonge vogels enig zwerfgedrag. Dat neemt niet weg dat op sommige plekken gerichte verplaatsingen in de bekende trekrichtingen worden opgemerkt. De meeste verplaatsingen spelen zich af tussen half maart en begin mei, met de piek half april. De weinige min of meer gerichte najaar verplaatsingen vinden voornamelijk in oktober plaats. Niet-geslachtsrijpe vogels en diegene die geen territorium konden veroveren houden zich het hele jaar op in groepen tot vele tientallen of een honderdtal vogels.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwarte Kraai als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Spreeuw (*Sturnus vulgaris*)**2 territoria**

De Spreeuw behoort tot de familie van de Spreeuwen (Sturnidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: van sturnus is onbekend, van vulgaris is “alledaags”. Broedpopulatie: 400.000-700.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, insectenlarven, maar in de wintermaanden ook fruit, zoals appels en bessen. Al behoort de Spreeuw tot de meest algemene soorten ter wereld, in Nederland neemt de soort sterk in aantal af. De precieze oorzaken van de achteruitgang zijn nog niet bekend. Mede daarom hebben Sovon en Vogelbescherming 2014 uitgeroepen tot het Jaar van de Spreeuw. In 2015 werd een deel van het onderzoek voortgezet. De Spreeuwenstand gaat vanaf eind jaren zeventig achteruit. De afstand tot voedselgebieden (graslanden) is vermoedelijk op veel plekken te groot geworden voor profijtelijk broeden.

Bijzonderheden

Sterk synchrone zang piek, eileg en uitvliegende jongen (Spreeuwendwormen) vanaf eind mei op graslanden en in boomgaarden.

Broedbiologie

Broedt in bos (vooral rijk oud loofbos), agrarisch cultuurland en in bebouwing. Maakt gebruik van nestholten, nestkasten, klimop en in gebouwen onder daken of onderbouw. Hoewel geen koloniebroeder broeden ze wel graag met meerdere soortgenoten bij elkaar in de buurt. Eileg van begin april (stedelijk gebied) tot half juni, met sterk synchrone leg piek in tweede helft april. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-7 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 19-24 dagen, uitgevlogen jongen worden slechts 4-5 dagen gevoerd. Vanaf eind mei alleen nog kleine aantallen bezig met broeden (vervolglegsels, tweede broedsels).

Broedtijd

Spreeuwen zijn in het hele land bekende broedvogels. Ze zijn het talrijkst in boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Het voorkomen in bos blijft beperkt tot randsituaties.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels zijn standvogel of trekken in september en oktober enkele honderden kilometers weg.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Spreeuw als broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Vink (*Fringilla coelebs*)

7 territoria

De Vink behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: tjiliper, ongepaard. Dat wil zeggen dat de mannetjes en vrouwtjes niet gelijk, maar na elkaar op trek gaan. Broedpopulatie: 400.000-500.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het voedsel bestaat uit zaden en zachte plantendelen, zoals bladknoppen. In het broedseizoen worden vooral insecten gegeten.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen als er maar bomen zijn. Eileg van begin april tot begin juni, vooral eind april en mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 10-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-15 dagen, familie blijft na uitvliegen 20-35 dagen bijeen. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Broedtijd

De Vink is een talrijke broedvogel in Nederland. In het algemeen geldt: hoe meer oude bomen, hoe meer Vinken. De dichtheid is dan ook het hoogst in de bosrijke gebieden op de hoge gronden. Door toegenomen aanplant van bos en bomen vestigde de soort zich echter ook in de lagere delen van het land, soms in substantiële aantallen zoals in de bossen in Flevoland. In stedelijk gebied ontbreekt de Vink vrijwel nooit in parken en groene wijken. De sterke landelijke toename in het laatste kwart van de twintigste eeuw vlakke af rond de eeuwwisseling: vrijwel alle beschikbare broedhabitat is nu bezet.

Buiten broedtijd

Nederlandse broedvogels overwinteren grotendeels in eigen land. In de trektijd, maart en vooral oktober, trekken miljoenen noordelijke Vinken door ons land. De winteraantallen zijn gaandeweg toegenomen, met echter grote jaarlijkse schommelingen. Die hebben veel van doen met de beschikbaarheid van beukennoten. Als er veel beukennoten zijn en langdurige sneeuwval uitblijft, is er relatief veel wintervoedsel beschikbaar.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Vink als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)**1 territorium**

De Goudvink behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: de vuurrode. Broedpopulatie: 9000-11.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. De Goudvink eet bessen zoals die van meidoorn, liguster, kamperfoelie, braam en bitterzoet, vooral om de zaden. Ze eten ook zaden van kruidensoorten zoals brandnetel, wilgenroosje, boterbloem, paardenbloem, kruiskruid en melkdistel. Verder lusten ze graag essenzen. Als er 's winters weinig essenzaad is, eten ze ook de knoppen van de bomen. Ook die van fruitbomen en dat maakt Goudvinken niet populair bij telers. Op voederplaatsen worden graag zonnepitten gegeten.

Broedbiologie

Broedt in bossen met struikachtige onder begroeiing, bosranden, struikgewas, tuinen, parken, heggen en aanplantingen. Broedt van eind april tot in mei. Heeft meestal twee, soms drie, broedsels van 4-5 eieren. Broedduur 12-14 dagen en alleen het vrouwtje broedt. Zij maakt ook het nest van fijne takjes, mos en bladeren met een binnenste kom van wortels en haar. De jongen zitten 12-18 dagen op het nest en zijn 2-3 weken na het uitvliegen zelfstandig.

Broedtijd

Goudvinken zijn standvogels en kom je tegen in oude en jonge naaldbossen, gemengde bossen, loofbossen, parken en in grote tuinen met veel variatie en ondergroei. In de ondergroei maken ze hun nest. De verspreiding sinds 1975 werd ijler bezuiden de Grote Rivieren, mogelijk door verdroging van bossen en gebrek aan jonge bosstadia. Landelijk gezien lijken de aantallen niet veel verandering door te maken.

Buiten broedtijd

Goudvinken uit Nederland trekken nauwelijks maar buiten de broedtijd zwerven ze wel rond op zoek naar voedsel. In sommige najaren vinden kleine invasies plaats van de Noordse goudvink, meestal door gebrek aan bessen in het broedgebied. Van voorjaarsstrek wordt meestal weinig gemerkt, het meest nog in maart en begin april.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Goudvink als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*)**1 territorium**

De Appelvink behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: pittenverbrijzelaar. Broedpopulatie: 16.000-20.000 (2018-2020). Er zijn geen gebieden aangewezen voor deze soort. Het favoriete voedsel van Appelvinken bestaat uit zaden van verschillende kersensoorten en bomen als de Spaanse Aak en Haagbeuk. De zaden van de Spaanse Aak zijn zeer olierijk en geven veel energie. De zaden worden liefst gegeten als ze nog in de bomen hangen, maar Appelvinken zoeken ze ook op de grond. De soort komt ook op voertafels met zonnebloempitten.

Broedbiologie

Vooraf in rijk loofbos en gemengd bos, meer regionaal ook in naaldbos. Nestelt in bomen, minder vaak in struiken, doorgaans op een hoogte van 5 meter of hoger maar soms vanaf 1,5 meter. Eileg van half april tot begin juni, soms tot begin juli. Eén broedsel per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 11-13 dagen, nestjongenperiode 11-13 dagen, jongen daarna nog maximaal twee weken in omgeving nestplaats.

Broedtijd

De verspreiding van Appelvinken valt grotendeels samen met die van de grotere bossen, met uitzondering van Noord-Brabant waar de soort in relatief lage dichtheden broedt. De hoogste dichtheden worden gehaald in gevarieerd oud loofbos of gemengd bos, zoals in Twente, de Achterhoek en delen van de Veluwe en Limburg. De verspreiding werd sinds ongeveer 1975 veel ruimer, zowel op de hoge gronden als (mondjesmaat) in Laag-Nederland. Flevoland kende tijdelijk zelfs de misschien wel hoogste dichtheden van ons land. De landelijke aantallen groeiden tot 1995, waarna de populatie tot ongeveer 2007 stabiel bleef. Dit was mogelijk het gevolg van een gebrek aan rupsen van kleine wintervlinders, een belangrijke voedselbron voor jonge Appelvinken. Na 2007 nam de Appelvink in veel gebieden wederom toe.

Buiten broedtijd

Nederlandse Appelvinken overwinteren in eigen land of trekken weg in zuidelijke richting. De doortrek van oostelijker vogels kan in sommige najaren aanzienlijk zijn. De doortrek begint half september, is het sterkst tussen begin oktober en half oktober, en dooft in november uit. In de winter verzamelen Appelvinken zich in bewegelijke groepen op voedselrijke plekken, niet zelden binnen stedelijke bebouwing. Het aantal overwinterende exemplaren fluctueert per winter. De voorjaarstrek vindt plaats tussen half februari en half april.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Appelvink als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Appelvink als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

3. Ecologische vogelgroepen

3.1 Informatie ecologische vogelgroepen

Vanwege de geringe oppervlakte is er voor gekozen om maar een beperkt deel van de ecologische vogelgroepen (Sierdsema H., 1995 Broedvogels en Beheer (SBB/Sovon) te bespreken. Het betreft alleen de aanwezige soorten en de soorten die in aanmerking zouden kunnen komen. Om een goed inzicht te krijgen in de kwaliteit van een gebied is het hanteren van ecologische vogelgroepen een goed hulpmiddel. Een ecologische vogelgroep bestaat uit soorten die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefomgeving. Ecologische vogelgroepen moeten niet verward worden met vogelgemeenschappen. Een vogelgemeenschap is een samenstelling van soorten die in een bepaald gebied aangetroffen kunnen worden. Daarbij kan de ene soort bijvoorbeeld vooral gebruik maken van de boomkruinen en de andere soort kan vooral gebruik maken van de struiklaag. Beide soorten behoren tot de levensgemeenschap van dat type terrein. Deze levensgemeenschap kan opgedeeld worden in verschillende groepen vogels die ongeveer dezelfde eisen aan dat terrein stellen, bijvoorbeeld soorten die van de struiklaag gebruik maken of soorten voor wie bomen cruciaal zijn. Deze groepen worden aangemerkt als ecologische vogelgroepen. In de praktijk komt het meestal niet voor dat in een bepaald gebied slechts soorten uit één ecologische vogelgroep voorkomen. Enerzijds komt dat door het feit dat er meerdere groepen tot een levensgemeenschap behoren en anderzijds doordat in een gebied vaak meerdere biotopen dicht bij elkaar liggen. In het perceel Gulbergsven gaat het voornamelijk om vogelgroepen van bosgebied en ven.

3.2 Hoofdgroepen

De hoofdgroepen die voor dit gebied in aanmerking (zouden kunnen) komen zijn vogels van open water*. Voor de vogels van open water zijn de volgende ecologische vogelgroepen van belang.

3.2.1. Kuifeend-groep. Belangrijkste biotoop-eisen: voedselrijk open water. Fuut, Canadese Gans, Nijlgans, Wilde Eend en Meerkoet.

3.2.2. Waterrietvogels. Belangrijkste biotoop-eisen: natte rietvegetaties. Waterhoen, Kleine Karekiet en Grote Karekiet.

3.3 Watervogels en hun veeleisendheid*

Zoals vermeld hebben de verschillende soorten een verschillende mate van veeleisendheid.

3.3.1. Weinig kritisch (soorten die relatief weinig eisen stellen aan hun leefomgeving): Fuut, Meerkoet, Kuifeend, Wilde Eend en Waterhoen.

* Veeleisendheid staat voor de breedte van biotoopkeuze van een soort. Soorten met een brede biotoopkeuze worden weinig kritisch genoemd en soorten met een smalle keuze noemt men kritisch.

3.4 Ecologische vogelgroepen

Alleen de vogels uit de vogelgroepen die reeds aanwezig zijn en/of die in het gebied zouden kunnen komen vanuit de aangrenzende biotopen zijn vermeld en worden besproken. Vanzelfsprekend kan er een overlap ontstaan tussen de diverse vogelgroepen en hun biotoop. Dat houdt dus in dat soorten in diverse vogelgroepen kunnen voor komen.

- 3.4.1. Grasmus-groep. Belangrijkste biotoopeisen: struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken. Heggenmus, Grasmus, Tuinfluiter en Fitis.
- 3.4.2. Winterkoning-groep. Belangrijkste biotoopeisen: jong bos, struiklaag in bossen. Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop, Staartmees en Goudvink.
- 3.4.3. Zwartkop-groep. jong bos, struiklaag in bossen. Tortelduif, Zanglijster, Zwartkop, Staartmees, Goudvink.
- 3.4.4. Putter-groep. Belangrijkste biotoopeisen: bomen en boomgroepen met struwelen, bosranden, (vrij) voedselrijk. Ekster, Zwarte Kraai, Groenling en Putter.
- 3.4.5. Vink-groep. Belangrijkste biotoopeisen: opgaand bos. Houtduif, Koolmees, Gaai en Vink.
- 3.4.6. Kruisbek-groep. Belangrijkste biotoopeisen: opgaand bos met naaldbomen. Goudhaan, Vuurgoudhaan, Kuifmees en Zwarte Mees.
- 3.4.7. Appelvink-groep. Belangrijkste biotoopeisen: opgaand bos met loofbomen. Appelvink en Tjiftjaf.
- 3.4.8. Grote Bonte Specht-groep. Belangrijkste biotoopeisen: oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders). Grote Bonte Specht, Groene Specht, Boomkruiper en Spreeuw.
- 3.4.9. Kleine Bonte Specht-groep. Belangrijkste biotoopeisen: opgaand bos met loofbomen (holenbroeders). Kleine Bonte Specht en Pimpelmees.
- 3.4.10. Boomklever-groep. Belangrijkste biotoopeisen: zwaar loofhout (holenbroeders). Bosuil, Holenduif, Boomklever en Kauw.
- 3.4.11. Holenbroeders. Belangrijkste biotoopeisen: oud bos, dode bomen. Holenduif, Bosuil, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Pimpelmees, Boomklever, Boomkruiper, Kauw, Spreeuw.
- 3.4.12. Houtduifgroep. Opgaand bos nabij cultuurland. Holenduif, Houtduif, Kauw en Spreeuw.
- 3.4.13. Overige soort. Belangrijkste biotoopeisen: overvloed holten, nestkasten en dode berken. Bonte Vliegenvanger

3.5 Vogels en hun veeleisendheid

- 3.5.1. Weinig kritisch (soorten die relatief weinig eisen stellen aan hun leefomgeving): Heggenmus, Tuinfluiter, Fitis, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zwartkop, Staartmees, Ekster, Zwarte Kraai, Houtduif, Koolmees, Gaai, Vink, Tjiftjaf, Grote Bonte Specht, Boomkruiper, Spreeuw, Pimpelmees.
- 3.5.2. Vrij kritisch (soorten die tamelijk strenge eisen stellen aan hun leefomgeving): Braamsluiper, Grasmus, Zanglijster, Putter, Holenduif en Boomklever.

3.6 Aantal territoria per ecogroep

Groepnummer	Groepnaam	Territoria
100	Watervogels	04
101	Dodaars-groep	01
600	Struweelvogels	48
603	Grasmus-groep	07
604	Winterkoning-groep	41
611	Zwartkop-groep	12
700	Bosrandvogels	05
703	Puttergroep	03
800	Bosvogels	82
801	Vink-groep	27
802	Kruisbek-groep	17
803	Appelvink-groep	09
804	Grote Bonte Specht-groep	14
805	Kleine Bonte Specht-groep	09
806	Boomklever-groep	05
811	Loofboomvogels	23
812	Holenbroeders	28
813	Vogels van oud bos	37
814	Houtduif-groep	09

Bosuilen, juvenielen

3.7 Aantal per soort per soort ecogroep

Tabel 4. Ecogroepen per soort per ecogroep

Groepnr	Groepnaam	Naam	2025	Habitat
100	Watervogels	Dodaars	01	Open water
100	Watervogels	Grauwe Gans	01	Open water
100	Watervogels	Wilde Eend	01	Open water
100	Watervogels	Meerkoet	01	Open water
101	Dodaars-groep	Dodaars	01	Ondiep water
600	Struweelvogels	Winterkoning	10	struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Heggenmus	01	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Roodborst	11	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Merel	08	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Zanglijster	02	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Grasmus	01	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Tuinfluit	02	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Zwartkop	08	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Fitis	03	Struiken en struwelen
600	Struweelvogels	Goudvink	01	Struiken en struwelen
603	Grasmus-groep	Heggenmus	01	Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken
603	Grasmus-groep	Grasmus	01	Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken
603	Grasmus-groep	Tuinfluit	02	Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken
603	Grasmus-groep	Fitis	03	Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken
604	Winterkoning-groep	Winterkoning	10	Jong bos, struiklaag in bossen
604	Winterkoning-groep	Roodborst	11	Jong bos, struiklaag in bossen
604	Winterkoning-groep	Merel	08	Jong bos, struiklaag in bossen
604	Winterkoning-groep	Zanglijster	02	Jong bos, struiklaag in bossen
604	Winterkoning-groep	Zwartkop	08	Jong bos, struiklaag in bossen
604	Winterkoning-groep	Goudvink	01	Jong bos, struiklaag in bossen

Groepnr	Groepnaam	Naam	2025	Habitat
611	Zwartkopgroep	Zanglijster	2	jong bos, struiklaag in bossen
611	Zwartkopgroep	Zwartkop	8	jong bos, struiklaag in bossen
611	Zwartkopgroep	Staartmees	1	jong bos, struiklaag in bossen
611	Zwartkopgroep	Goudvink	1	jong bos, struiklaag in bossen
700	Bosrandvogels	Groene Specht	2	Bosranden, boomgroepen en open bos
700	Bosrandvogels	Ekster	1	Bosranden, boomgroepen en open bos
700	Bosrandvogels	Zwarte Kraai	2	Bosranden, boomgroepen en open bos
800	Bosvogels	Buizerd	1	Bos
800	Bosvogels	Holenduif	2	Bos
800	Bosvogels	Houtduif	5	Bos
800	Bosvogels	Groene Specht	2	Bos
800	Bosvogels	Grote Bonte Specht	5	Bos
800	Bosvogels	Tjiftjaf	8	Bos
800	Bosvogels	Pimpelmees	7	Bos
800	Bosvogels	Koolmees	12	Bos
800	Bosvogels	Boomkruiper	5	Bos
800	Bosvogels	Gaai	3	Bos
800	Bosvogels	Spreeuw	2	Bos
800	Bosvogels	Vink	7	Bos
801	Vink-groep	Houtduif	5	Opgaand bos
801	Vink-groep	Koolmees	12	Opgaand bos
801	Vink-groep	Gaai	3	Opgaand bos
801	Vink-groep	Vink	7	Opgaand bos
802	Kruisbek-groep	Goudhaan	11	
802	Kruisbek-groep	Vuurgoudhaan	2	
802	Kruisbek-groep	Kuifmees	2	
802	Kruisbek-groep	Zwarte Mees	2	

Groepnr	Groepnaam	Naam	2025	Habitat
803	Appelvinkgroep	Appelvink	1	
803	Appelvink-groep	Tjiftjaf	8	Opgaand bos met loofbomen
804	Grote Bonte Specht-groep	Groene Specht	2	Oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders)
804	Grote Bonte Specht-groep	Grote Bonte Specht	5	Oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders)
804	Grote Bonte Specht-groep	Boomkruiper	5	Oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders)
804	Grote Bonte Specht-groep	Spreeuw	2	Oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders)
805	Kleine Bonte Specht-groep	Pimpelmees	7	Opgaand bos met loofbomen (holenbroeders)
805	Kleine Bonte Specht-groep	Kleine Bonte Specht	2	Opgaand bos met loofbomen (holenbroeders)
806	Boomklever-groep	Holenduif	2	Zwaar loofhout (holenbroeders)
806	Boomklever-groep	Bosuil	1	Zwaar loofhout (holenbroeders)
806	Boomklever-groep	Boomklever	2	Zwaar loofhout (holenbroeders)
806	Boomklever-groep	Kauw	0	Zwaar loofhout (holenbroeders)
811	Loofboomvogels	Holenduif	2	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Tjiftjaf	8	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Pimpelmees	7	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Holenduif	2	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Bosuil	1	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Kleine Bonte Specht	2	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Boomklever	2	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Kauw	0	Bos met loofbomen
811	Loofboomvogels	Appelvink	1	Bos met loofbomen
812	Holenbroeders	Holenduif	2	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Groene Specht	2	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Grote Bonte Specht	5	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Bosuil	1	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Pimpelmees	7	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Boomkruiper	5	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Spreeuw	2	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Kleine Bonte Specht	2	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Boomklever	2	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Kauw	0	Oud bos, dode bomen
812	Holenbroeders	Spreeuw	2	Oud bos, dode bomen
813	Vogels van oud bos	Holenduif	2	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Bosuil	1	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Groene Specht	2	Structuurrijk oud bos

Groepnr	Groepnaam	Naam	2025	Habitat
813	Vogels van oud bos	Grote Bonte Specht	5	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Kleine Bonte Specht	2	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Tjiftjaf	8	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Pimpelmees	7	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Boomklever	2	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Boomkruiper	5	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Kauw	0	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Spreeuw	2	Structuurrijk oud bos
813	Vogels van oud bos	Appelvink	1	Structuurrijk oud bos
814	Houtduifgroep	Holenduif	2	grote holten, oude loofbomen, gebouwen, hollen, cultuurgrond
814	Houtduifgroep	Houtduif	5	opgaand bos, cultuurgrond
814	Houtduifgroep	Spreeuw	2	holten (niet in de grond), grasland,
814	Houtduifgroep	Kauw	0	holten, gebouwen

4. Opmerking en conclusie

4.1 Opmerking

Zoals eerder aangegeven zal er op (korte) termijn nieuwbouw worden gerealiseerd. Dit zal vergaande consequenties hebben voor de flora en fauna. Het is afwachten of de nieuwe eigenaar het perceel ook openstelt, geheel of gedeeltelijk. Gezien het grote aantal vogels en de diversiteit zou het jammer zijn als er veel verloren gaat. Dat er door de veranderingen soorten en/of aantallen zullen verdwijnen ligt in de lijn der verwachting. Gezien het grote aantal holenbroeders is het gebied zeer geschikt om nestkasten voor diverse soorten op te hangen. Dat zou ook interessant kunnen zijn voor bijvoorbeeld de Bonte Vliegenvanger en Gekraagde Roodstaart, soorten die wij hier verwacht hadden aan te treffen. Op dit moment hangen er maar een paar nestkasten in het bos. De voormalige eigenaar had rondom de woning enkele nestkasten en voeder silo's hangen.

4.2 Conclusie

De vele soorten vogels en het grote aantal territoria heeft ons verbaasd. In een relatief klein perceel is dit opmerkelijk en het geeft direct de belangrijkheid aan van het gebied. Er is ook veel interactie tussen de diverse soorten uit het gebied met de bomen, struiken etc. aan de overkant van de weg rondom de twee villa's, en op de golfbaan in de poelen en het riet. De Grote Canadese Gans, Grauwe Gans en Nijlgans pendelen op en neer van het Gulbergsven naar de golfbaan. Er hangen ook nestkasten op de golfbaan.

4.3 Bijzondere waarnemingen en zoogdieren

Bijzondere waarnemingen van vogels waar geen territorium aan kon worden toegekend zijn: Grote Gele Kwikstaart (zat net buiten het gebied), Grote Karekiet en Middelste Bonte Specht (beide zaten in het gebied met maar 1 waarneming of buiten de datumgrens). Alle drie soorten staan vermeld als zeldzaam. De Kleine Karekiet (zat net buiten het perceel in het riet op de Golfbaan).

Middelste Bonte Specht

Literatuur en fotoverantwoording

Literatuur

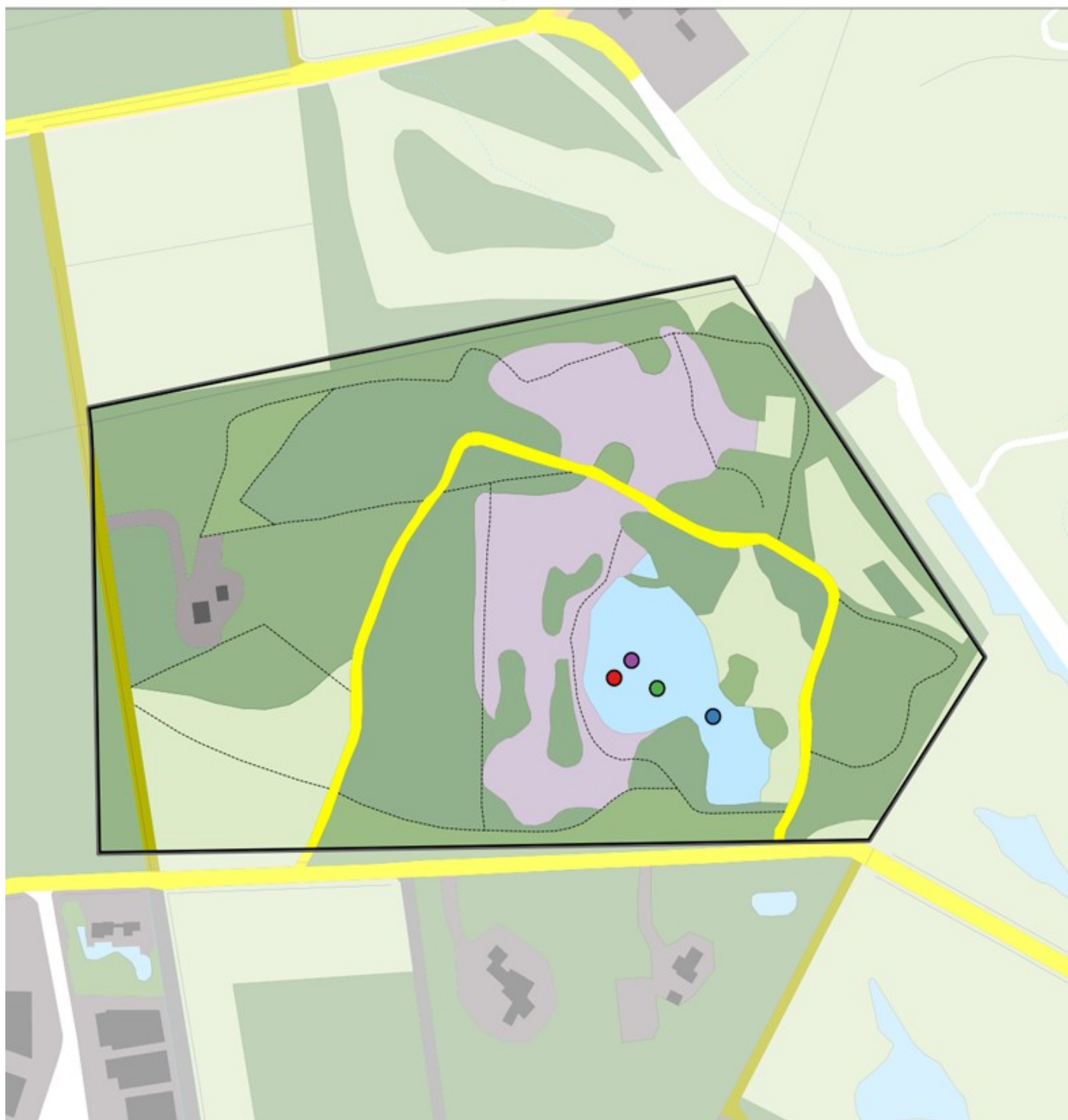
- Van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding Sovon Broedvogel Monitoring Project . SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.
- Harrison C. 1977. Elsevier broedvogelgids, Nesten, eieren en jongen van alle in Europa, Noord-Afrika en het Midden Oosten broedende vogels.
- Hustings M. Kwak R., Opdam, P. Reijnen M. 1989. Vogelinventarisatie, Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging, Pudoc Wageningen, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels Zeist.
- Kessel J. 2018. Grootmeer en Kleinmeer Advies beheer visie 2009-2018.
- Website Hengelsportvereniging de Gender; website Sovon en website Vogelbescherming.
- Jan Kolsters, Wil de Veer, Els de Veer-Bax en Geert Sanders 2007. Buikheide 2006, Inventarisatie broedvogels en rode bosmieren, en analyse van de begroeiing in relatie tot broedvogels, Vogelwerkgroep De Kempen.
- Kolsters J., Deeben W., Veer de W., Kessel van J. en Wouters P. 2009. Broedvogelinventarisatie van het gebied Grootmeer en Kleinmeer.
- Wil de Veer. Inventarisatierapport Golfbaan Welschap 2002, 2003, 2004, 2005, VWG De Kempen.
- Wil de Veer. Nestkastenverslag Golfbaan Welschap 2007, 2008, 2009.
- Wil de Veer. Inventarisatie broedvogels, rode bosmieren en eekhoorns, Bosgebied Vensedijk 2009.
- Harold Bierens, Wim Deeben, Jan Kolsters, Mark Sloendregt, Wil de Veer, en Pieter Wouters. Broedvogelinventarisatie van de voormalige Viskwekerij Valkenswaard in 2008, 2012, 2015 en 2018 Ten oosten van de Tongelreep. Uitgave: Vogelwerkgroep De Kempen.
- Jan Kolsters, Pieter Wouters, Wil de Veer, Tom Heijnen, Wim Deeben, Mark Sloendregt,
- Harold Bierens en Paul van Pelt 2019. Broedvogels Van de Visvijvers Valkenswaard Ten oosten van de Tongelreep.
- Wil de Veer, Wim Deeben, Wil Beeren en Mari de Bijl 2014. Broedvogels van het noord/westelijk deel van de voormalige viskwekerij Valkenswaard, ongepubliceerd.
- Wil de Veer, Jan Kolsters, Wil Beeren, Mari de Bijl en Wim Deeben 2017. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep.
- Wil de Veer. Inventarisatie broedvogels Venco Campus 2015, 2020, 2025.

Fotoverantwoording

Wil de Veer.

Ad van Duren: Kleine Bonte Specht.

Watervogels 4 territoria

Legenda:

- Dodaars
- Grauwe Gans
- Wilde Eend
- Meerkoet
- Telgebied

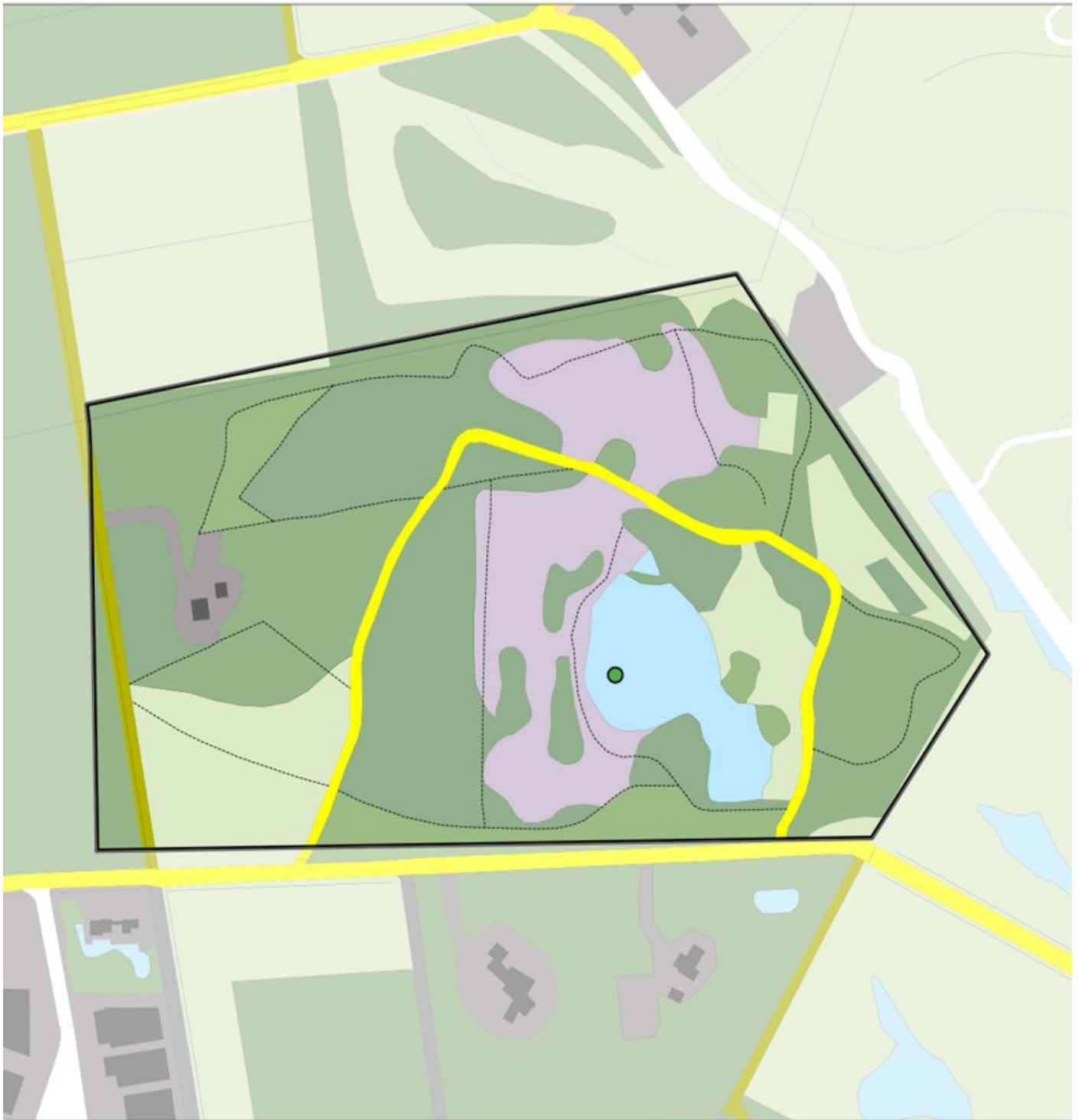
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Dodaars-groep 1 territorium

Legenda:

Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Struweelvogels 48 territoria

Legenda:

- Winterkoning
 - Heggenmus
 - Roodborst
 - Merel
 - Zanglijster
 - Grasmus
 - Tuinfluiter
 - Zwartkop
 - Fitis
 - Staartmees
 - Goudvink
- Telgebied

Periode:

2025

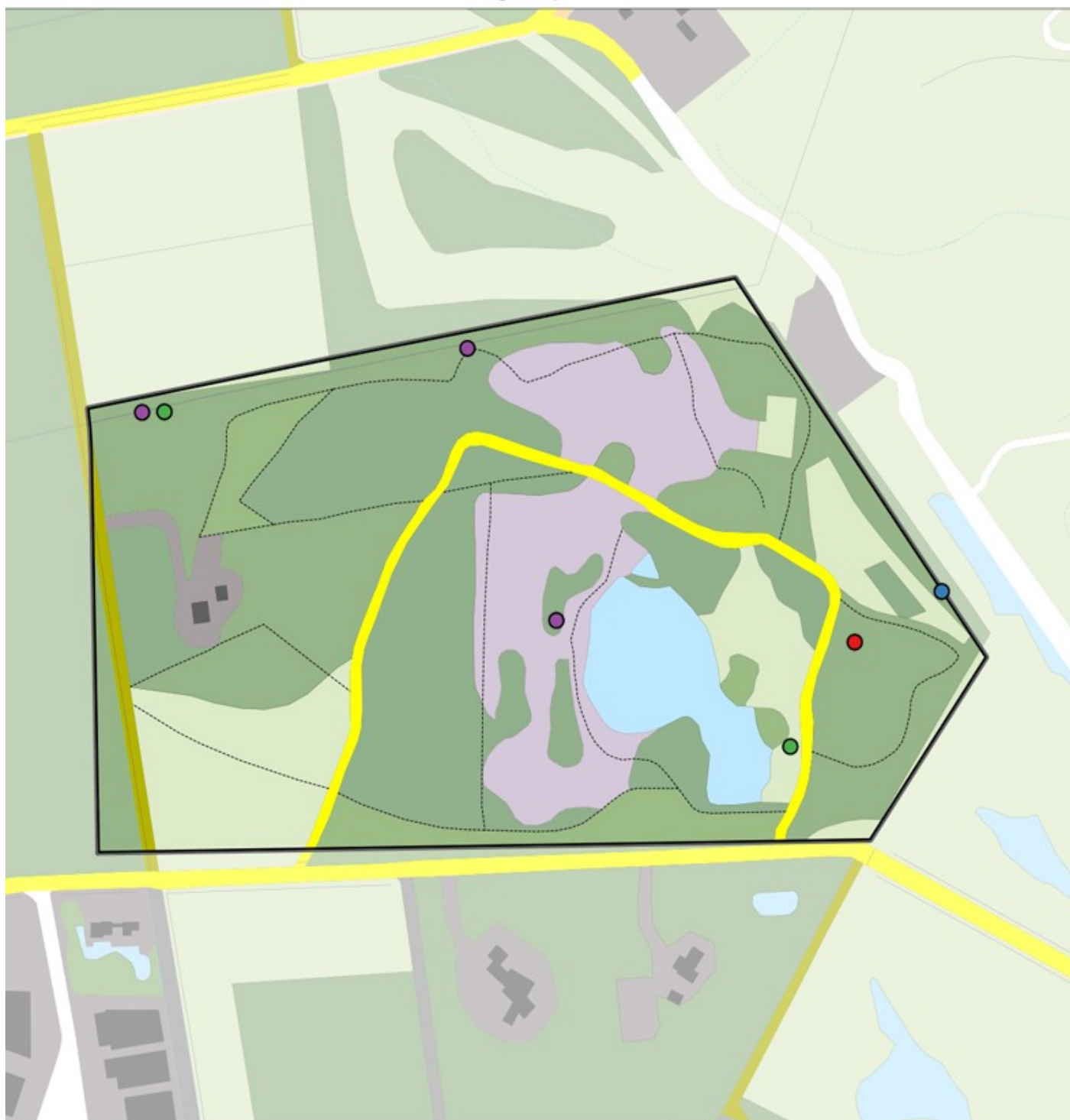
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Grasmus-groep 7 territoria

Legenda:

- Heggenmus
- Grasmus
- Tuinfluiter
- Fitis
- Telgebied

Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Winterkoning-groep 41 territoria

Legenda:

- Winterkoning
- Roodborst
- Merel
- Zanglijster
- Zwartkop
- Staartmees
- Goudvink
- Telgebied

Periode:

2025

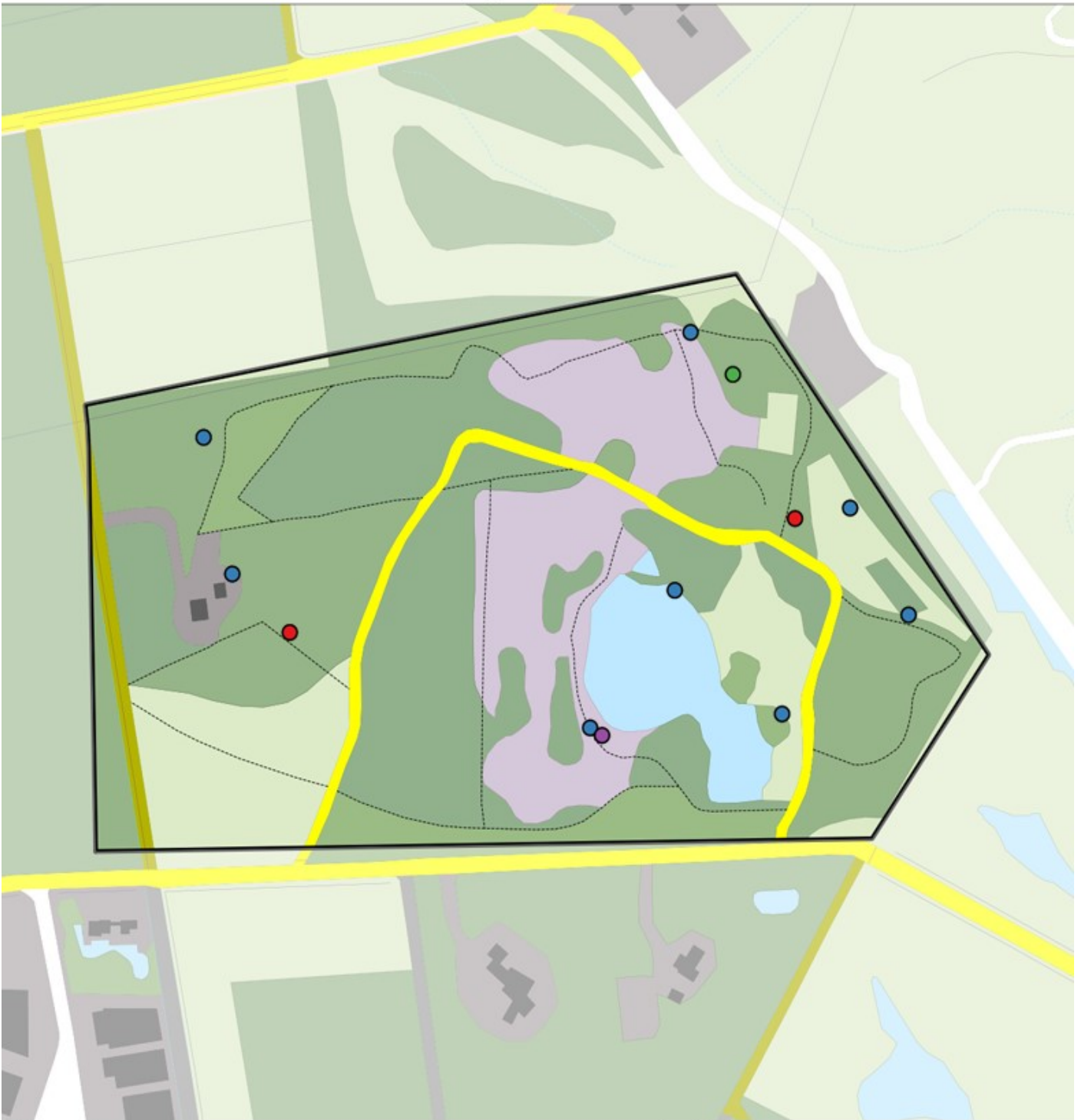
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Zwartkop-groep 12 territoria

Legenda:

- Zanglijster
- Zwartkop
- Staartmees
- Goudvink
- Telgebied

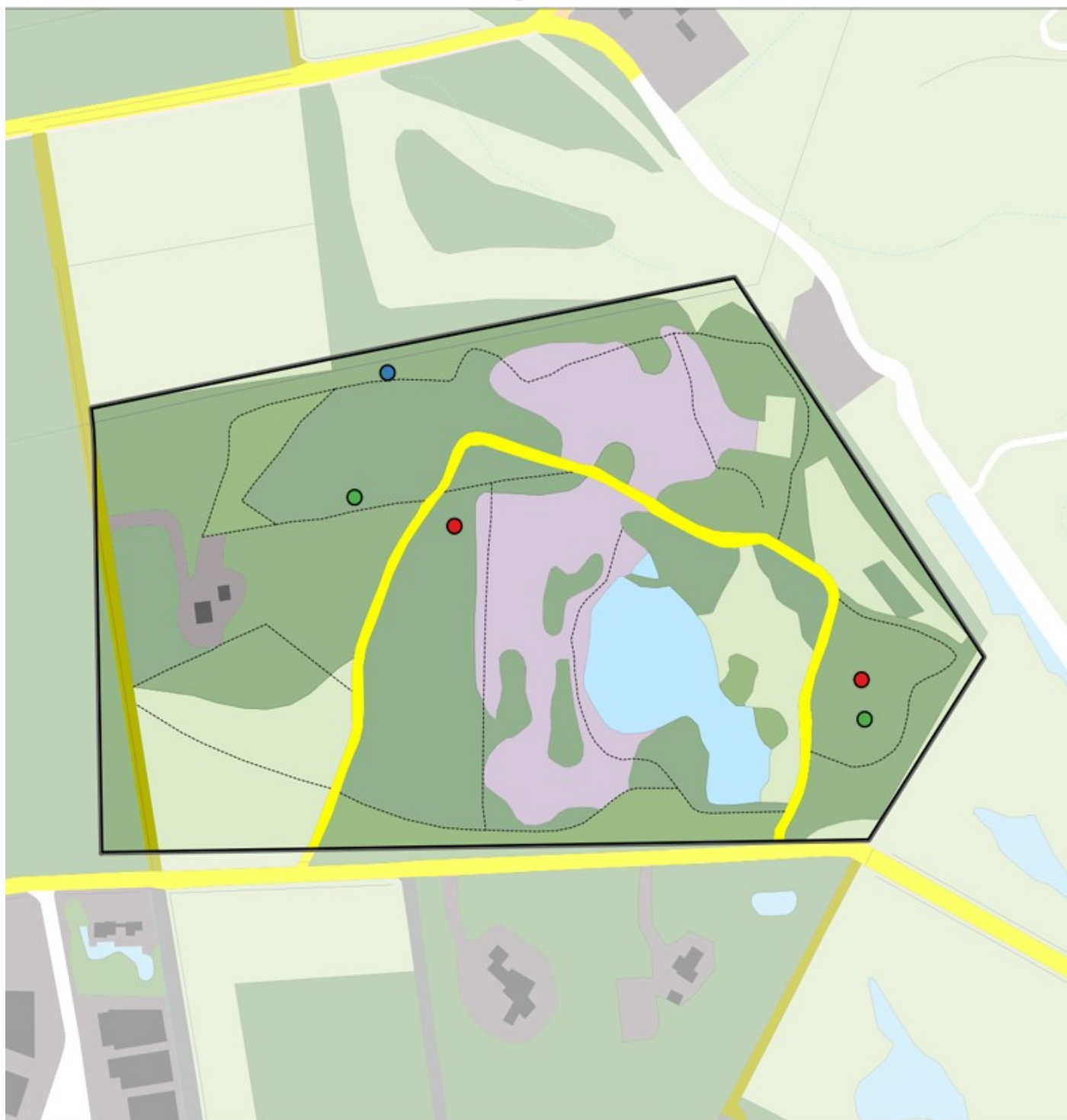
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Bosrandvogels 5 territoria

Legenda:

- Groene Specht
- Ekster
- Zwarte Kraai
- N Telgebied

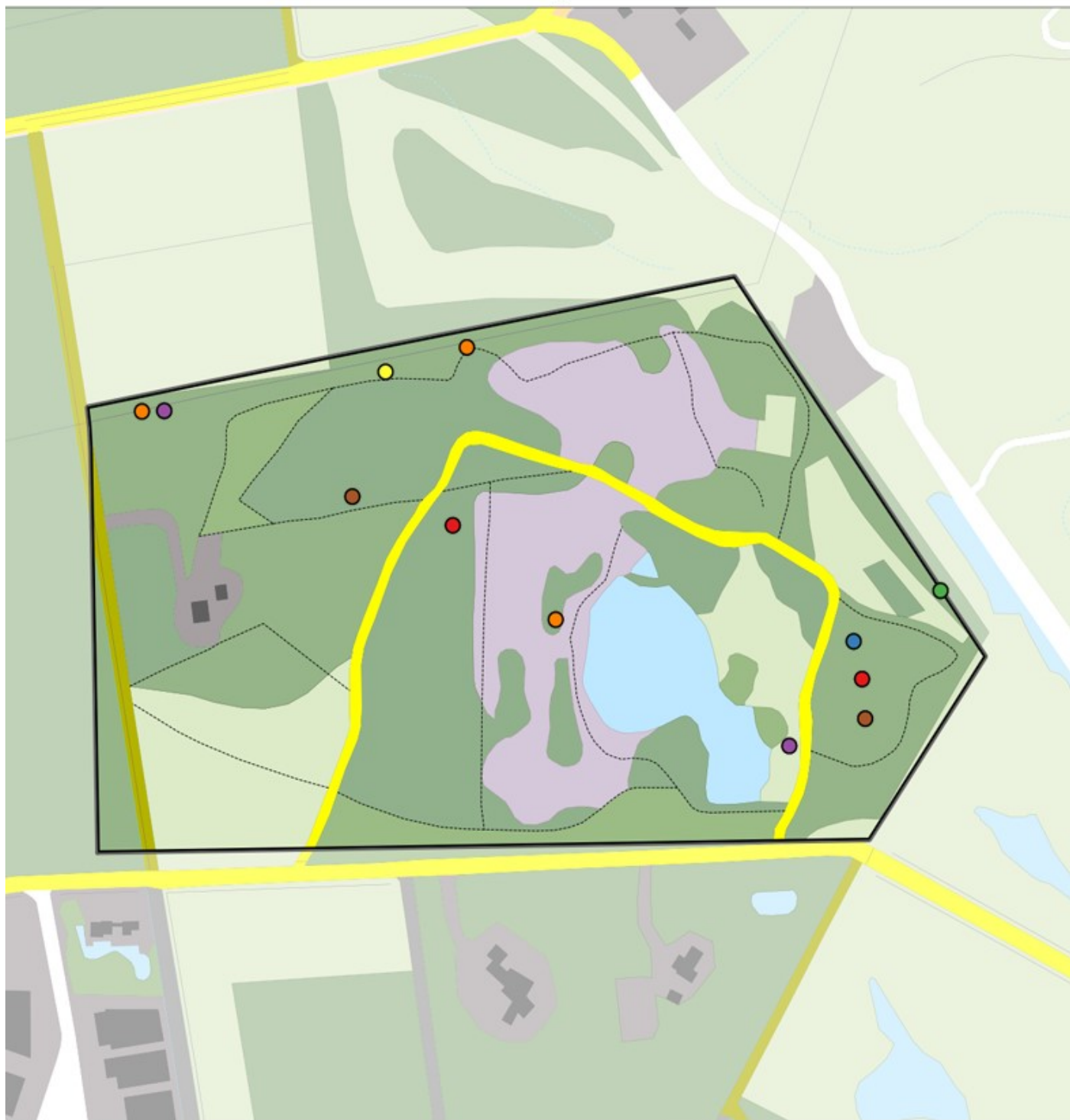
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Bosrandstruweelvogels 12 territoria

Legenda:

- Groene Specht
- Heggenmus
- Grasmus
- Tuinfluiter
- Fitis
- Ekster
- Zwarte Kraai
- Telgebied

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Bosvogels 82 territoria

Legenda:

● Buizerd	● Zwarte Mees
● Holenduif	■ Pimpelmees
● Houtduif	■ Koolmees
● Bosuil	■ Boomklever
● Groene Specht	■ Boomkruiper
● Grote Bonte Specht	■ Gaai
● Kleine Bonte Specht	■ Spreeuw
● Tjiftjaf	■ Vink
● Goudhaan	■ Appelvink
● Vuurgoudhaan	■ Telgebied
● Kuifmees	

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

0 0.08 0.16 km

Vink-groep 27 territoria

Legenda:

- Houtduif
- Koolmees
- Gaai
- Vink
- Telgebied

Periode:

2025

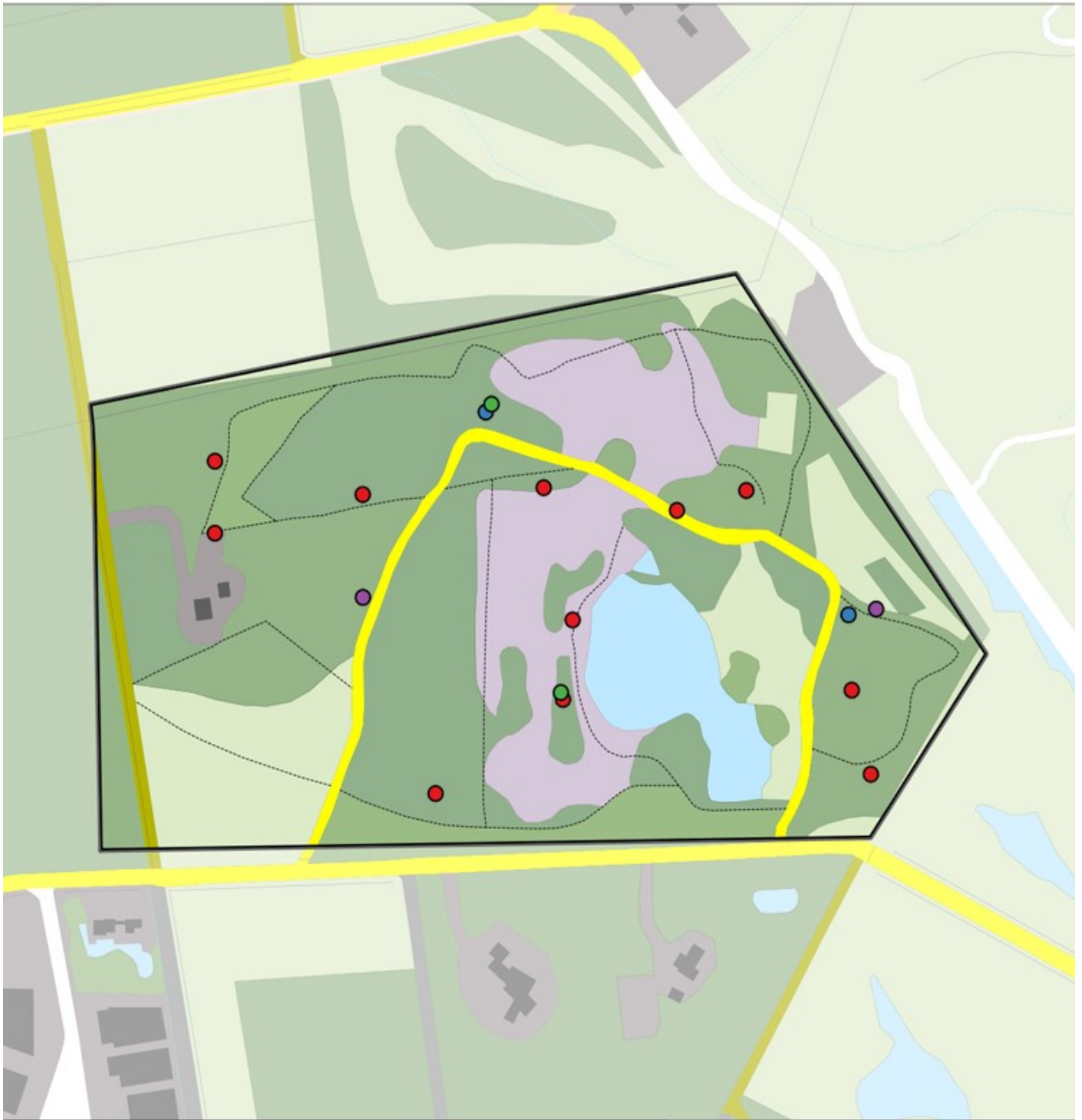
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Kruisbek-groep 17 territoria

Legenda:

- Goudhaan
- Vuurgoudhaan
- Kuifmees
- Zwarte Mees
- Telgebied

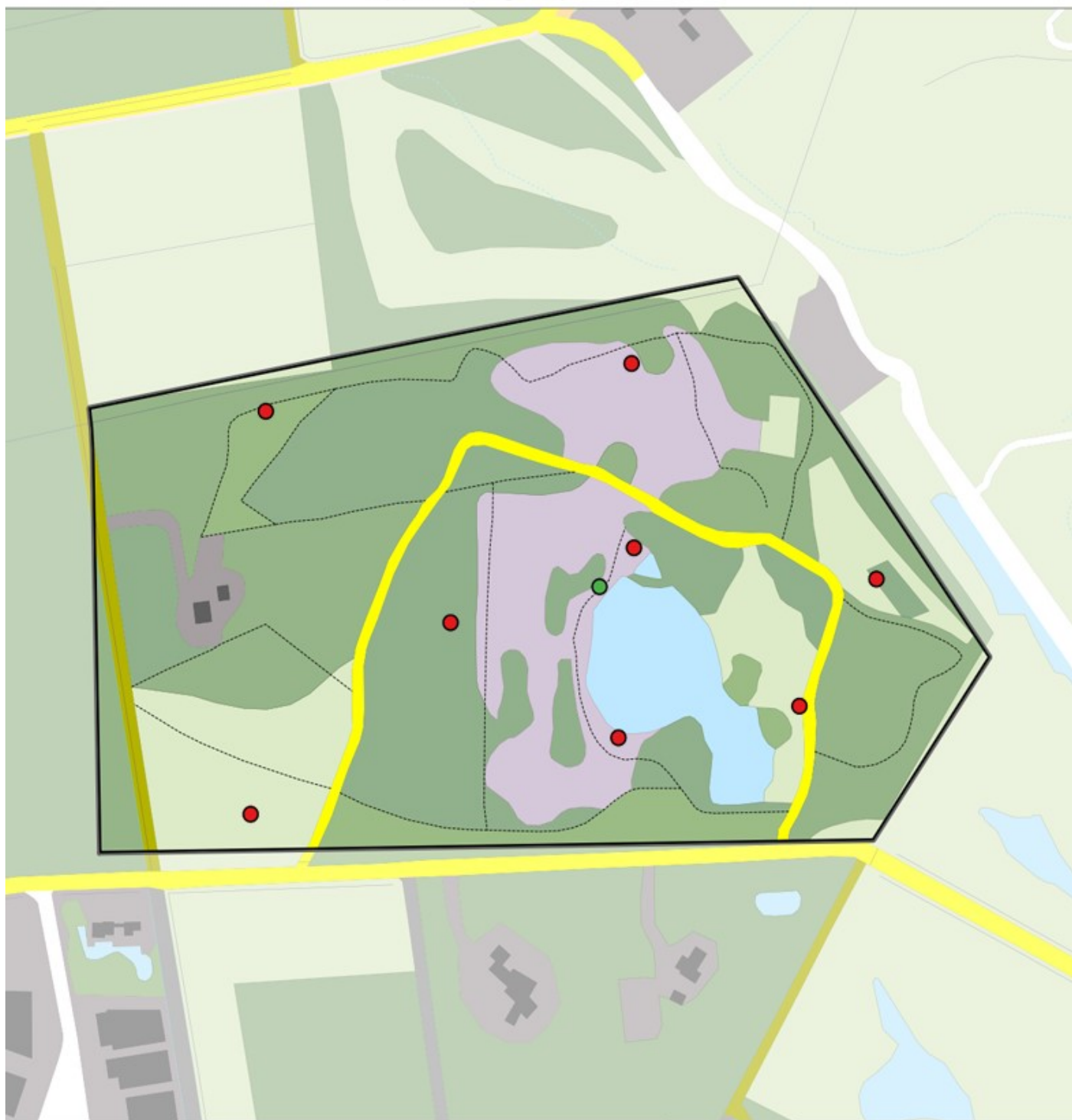
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Appelvink-groep 9 territoria

Legenda:

- Tjiftjaf
- Appelvink
- N Telgebied

Periode:

2025

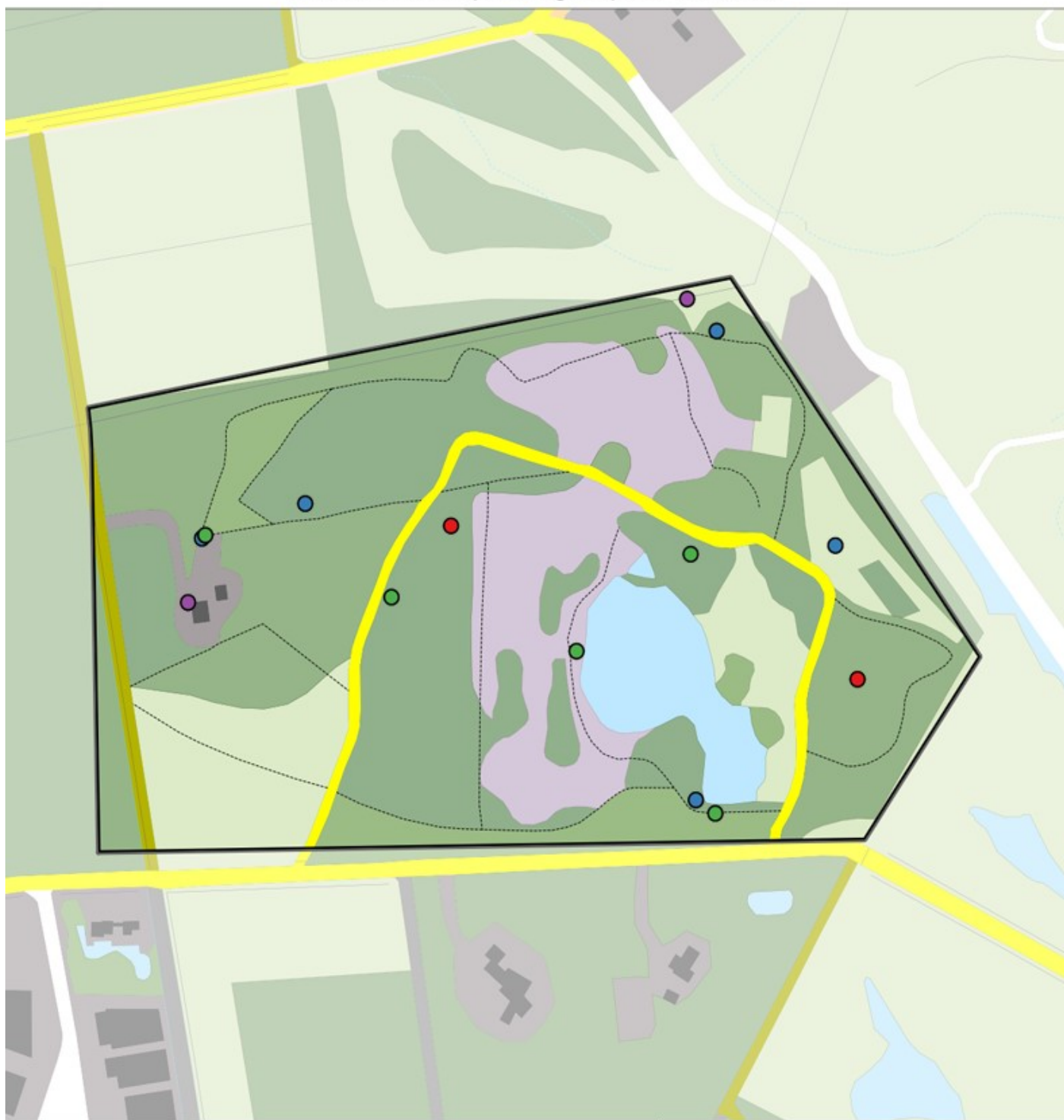
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Grote Bonte Specht-groep 14 territoria

Legenda:

- Groene Specht
- Grote Bonte Specht
- Boomkruiper
- Spreeuw
- Telgebied

Periode:

2025

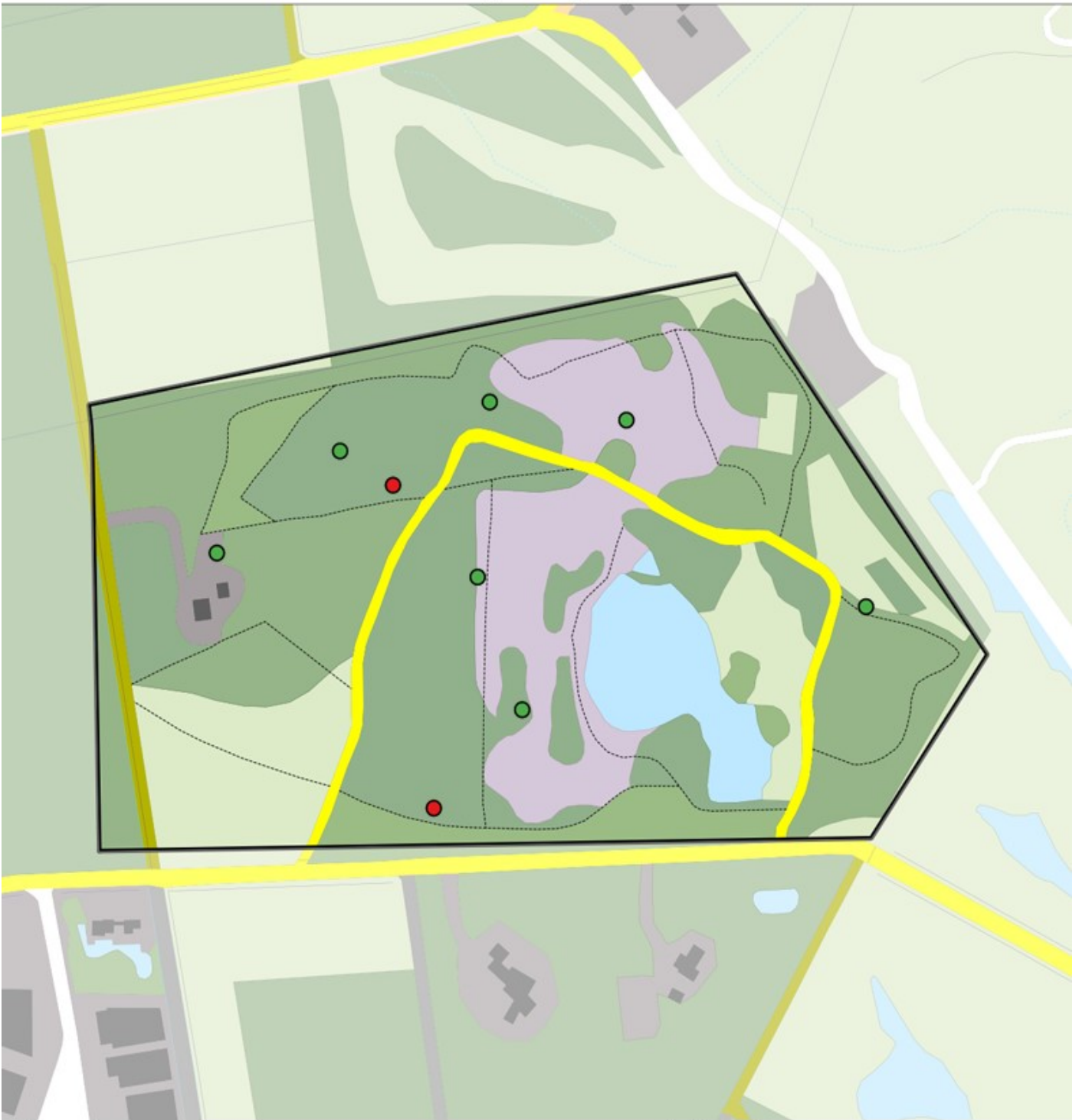
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Kleine Bonte Specht-groep 9 territoria

Legenda:

- Kleine Bonte Specht
- Pimpelmees
- Telgebied

Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Loofboomvogels 23 territoria

Legenda:

- Holenduif
- Bosuil
- Kleine Bonte Specht
- Tjiftjaf
- Pimpelmees
- Boomklever
- Appelvink
- N Telgebied

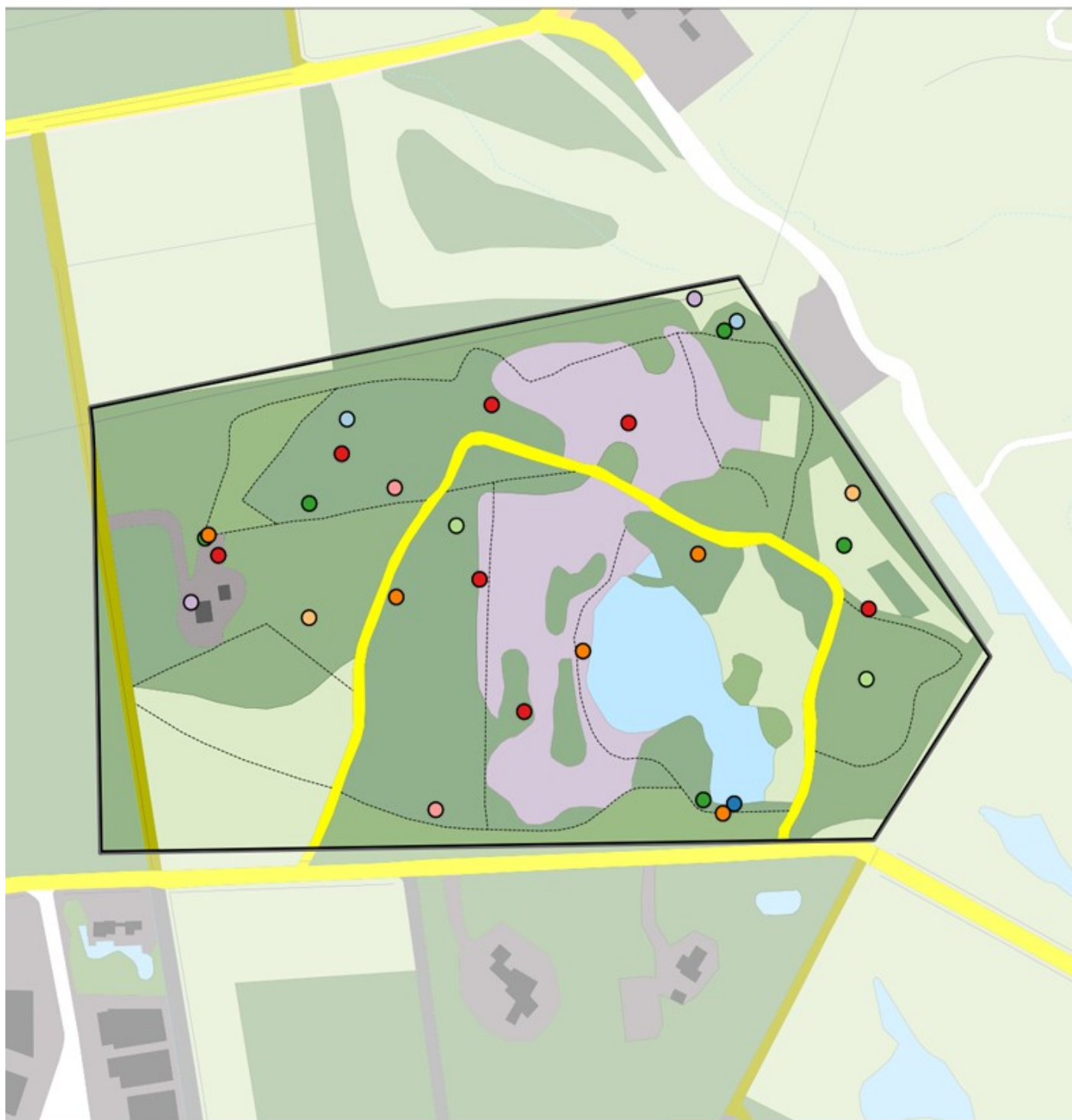
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Holenbroeders 28 territoria

Legenda:

- Holenduif
- Bosuil
- Groene Specht
- Grote Bonte Specht
- Kleine Bonte Specht
- Pimpelmees
- Boomklever
- Boomkruiper
- Spreeuw

Telgebied

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Vogels van oud bos 37 territoria

Legenda:

- Holenduif
- Bosuil
- Groene Specht
- Grote Bonte Specht
- Kleine Bonte Specht
- Tjiftjaf
- Pimpelmees
- Boomklever
- Boomkruiper
- Spreeuw
- Appelvink

Telgebied

Periode:

2025

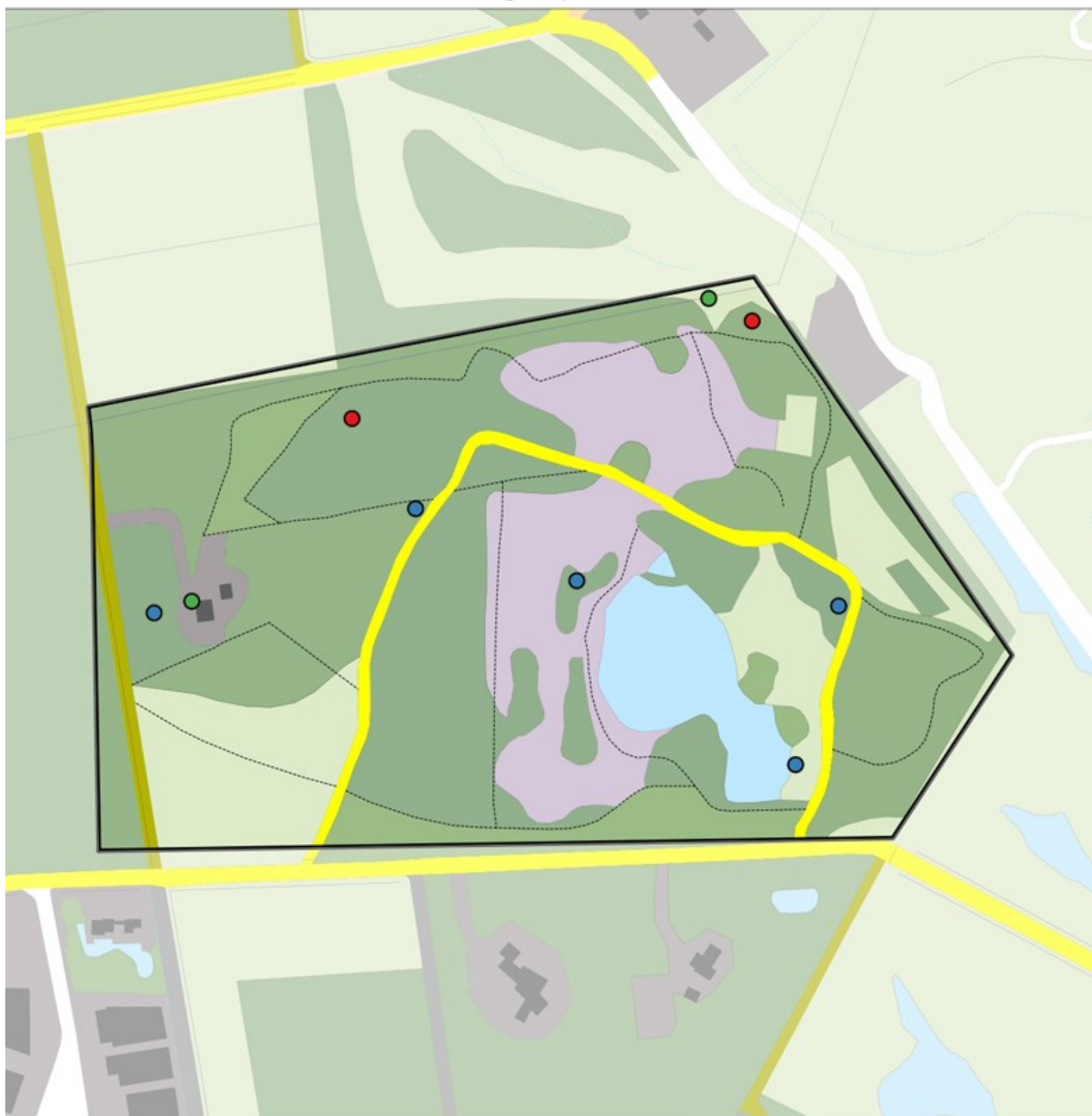
Telgebied:

85817 Gulbergen

Sovon

Houtduif-groep 9 territoria

Legenda:

- Holenduif
- Houtduif
- Spreeuw
- ~ Telgebied

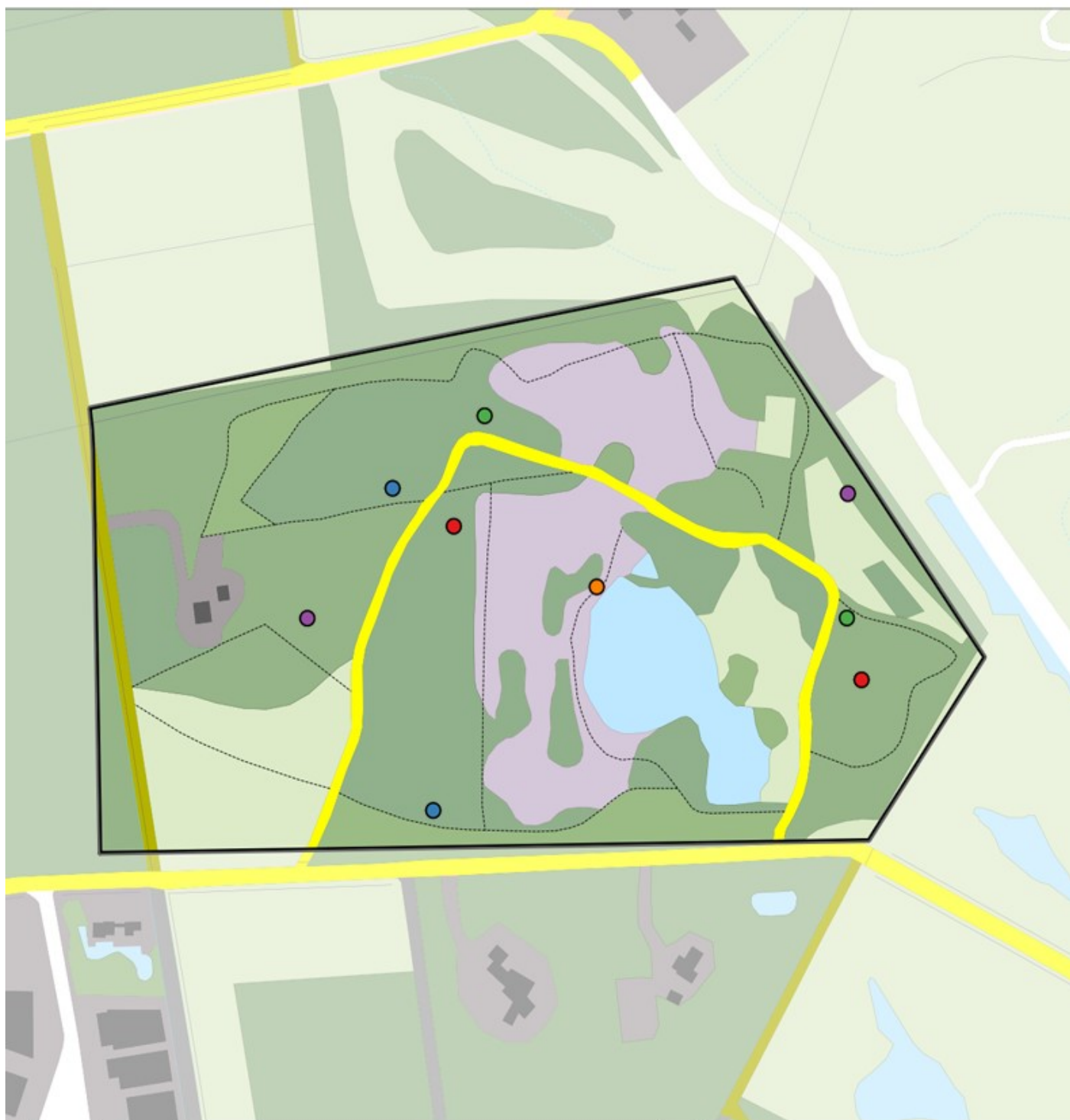
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

N15.02 dennen- eiken- en beukenbos 9 territoria

Legenda:

- Groene Specht
- Kleine Bonte Specht
- Vuurgoudhaan
- Boomklever
- Appelvink
- ~ Telgebied

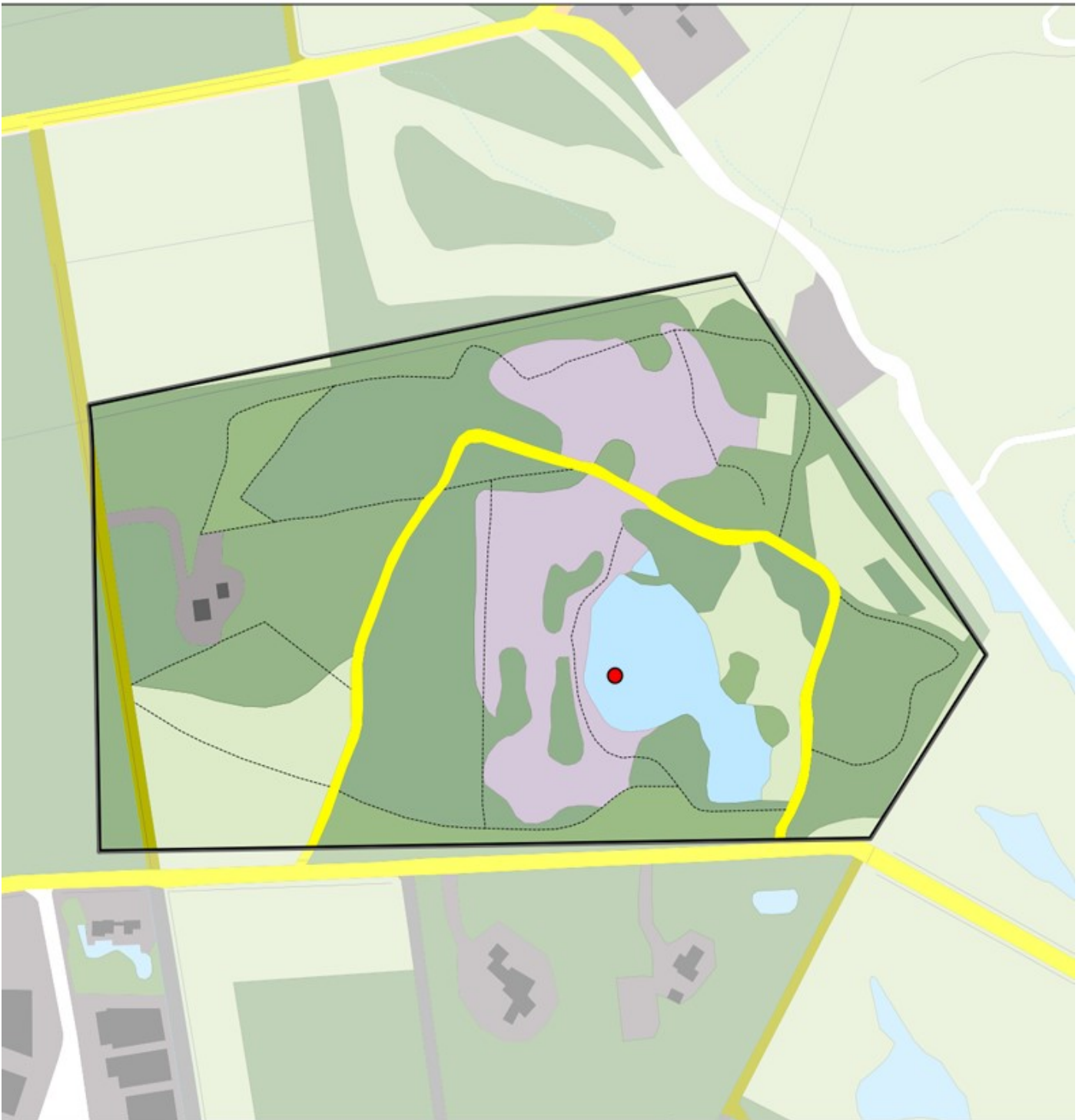
Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

Sovon

Dodaars 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

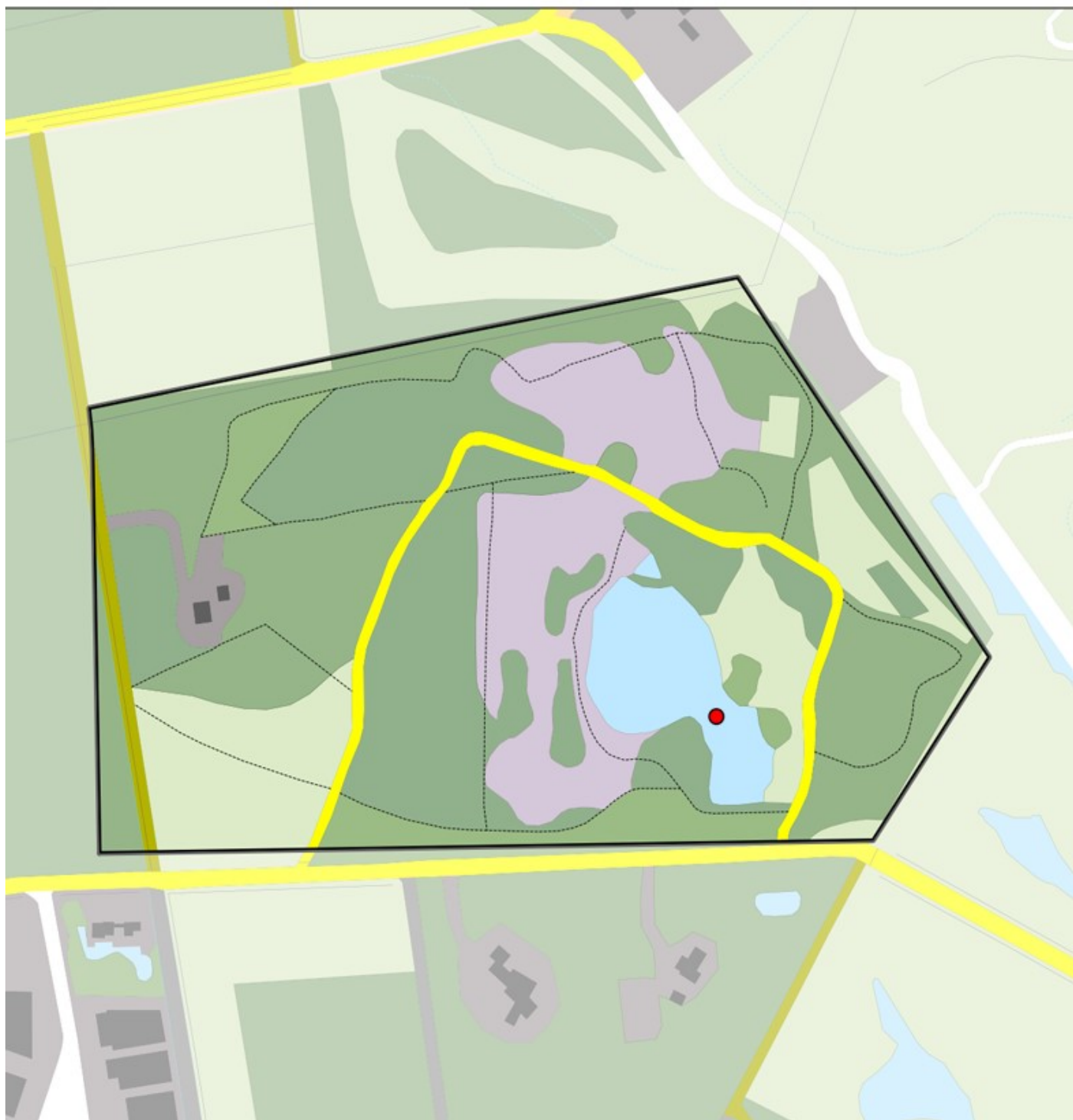
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X					1	5-4 t/m 5-7	500
X	X	.	.					2	5-4 t/m 5-7	500

Sovon

0 0.08 0.16 km

Grauwe Gans 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

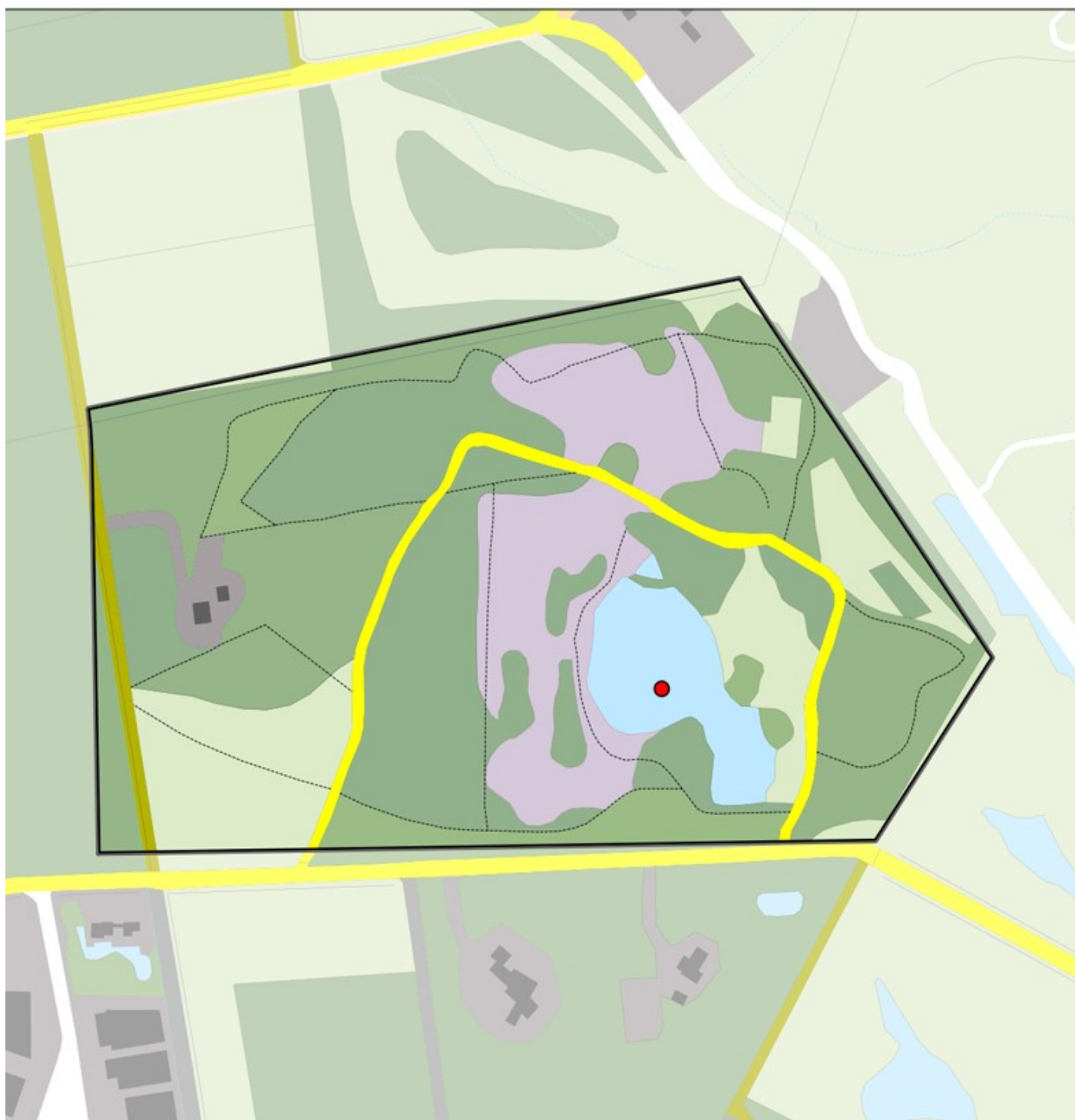
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens
.	X	X	X					1	25-2 t/m 15-4	500

0 0.08 0.16 km

Sovon

Wilde Eend 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

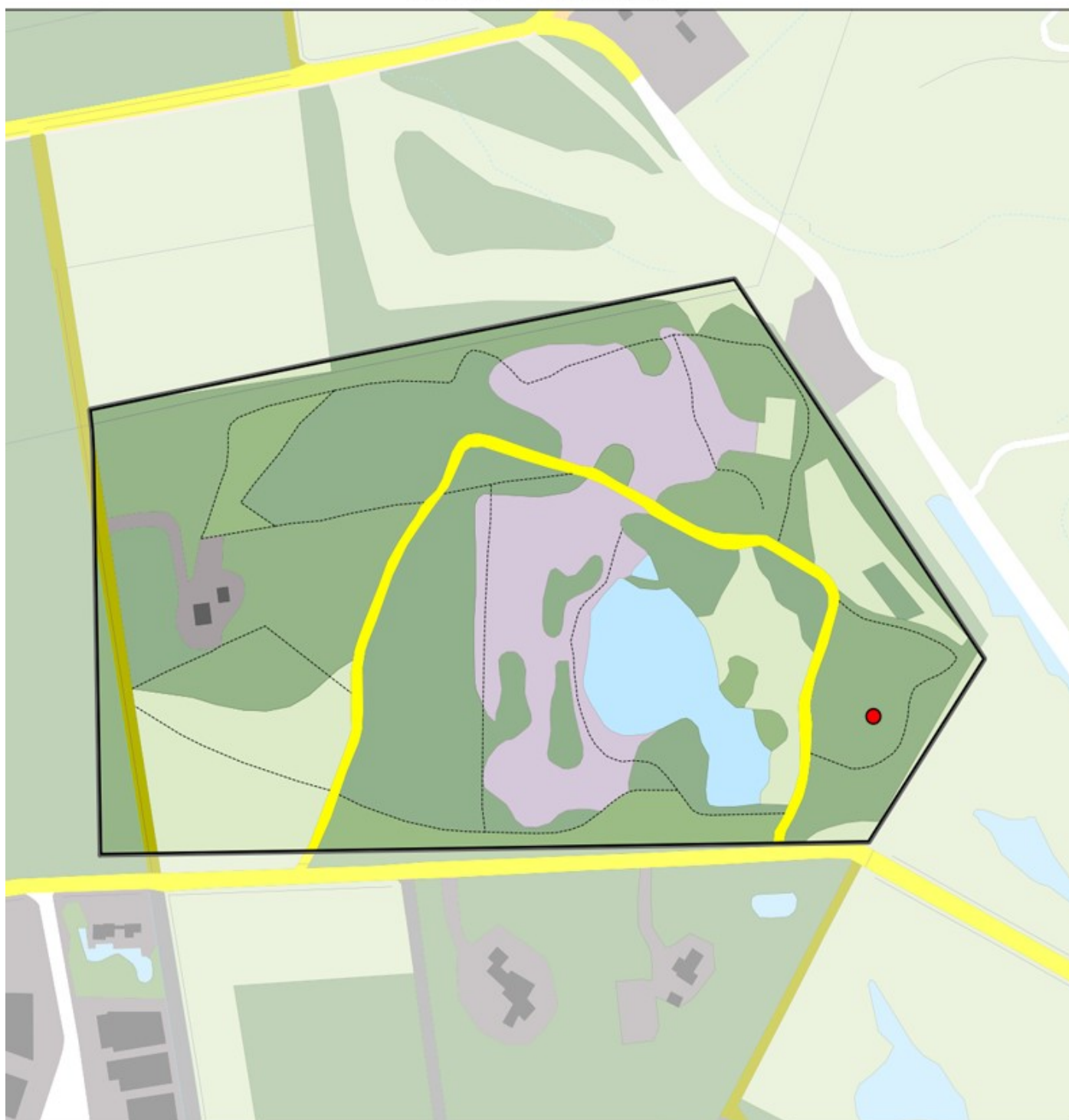
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
man	X	X	X					2	1	25-3 t/m 10-5

0 0.08 0.16 km

Sovon

Buizerd 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

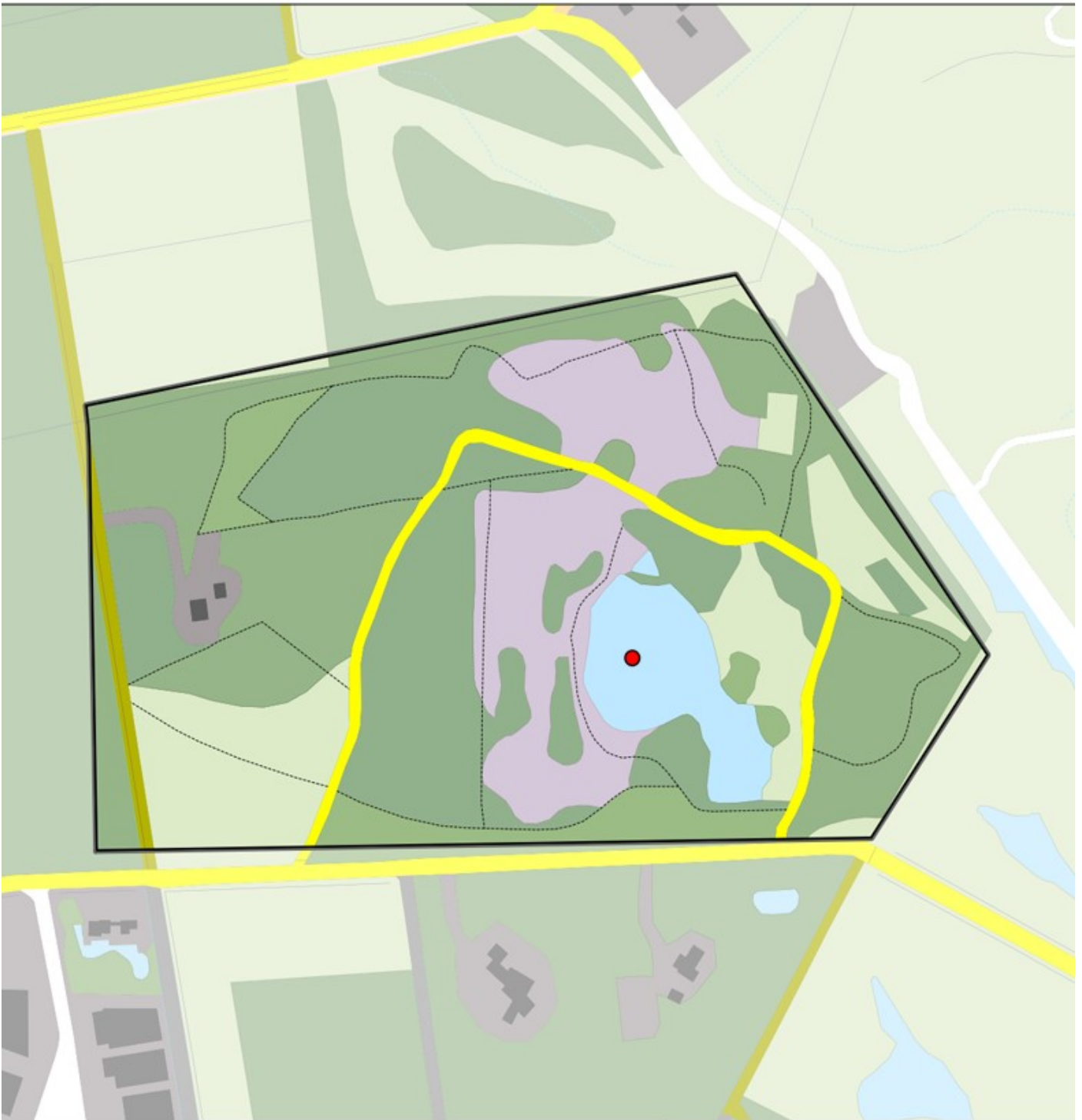
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	X	X	X					2	25-1 t/m 10-7	1000
X	.	.	.					3	25-1 t/m 10-7	1000

Sovon

Meerkoet 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

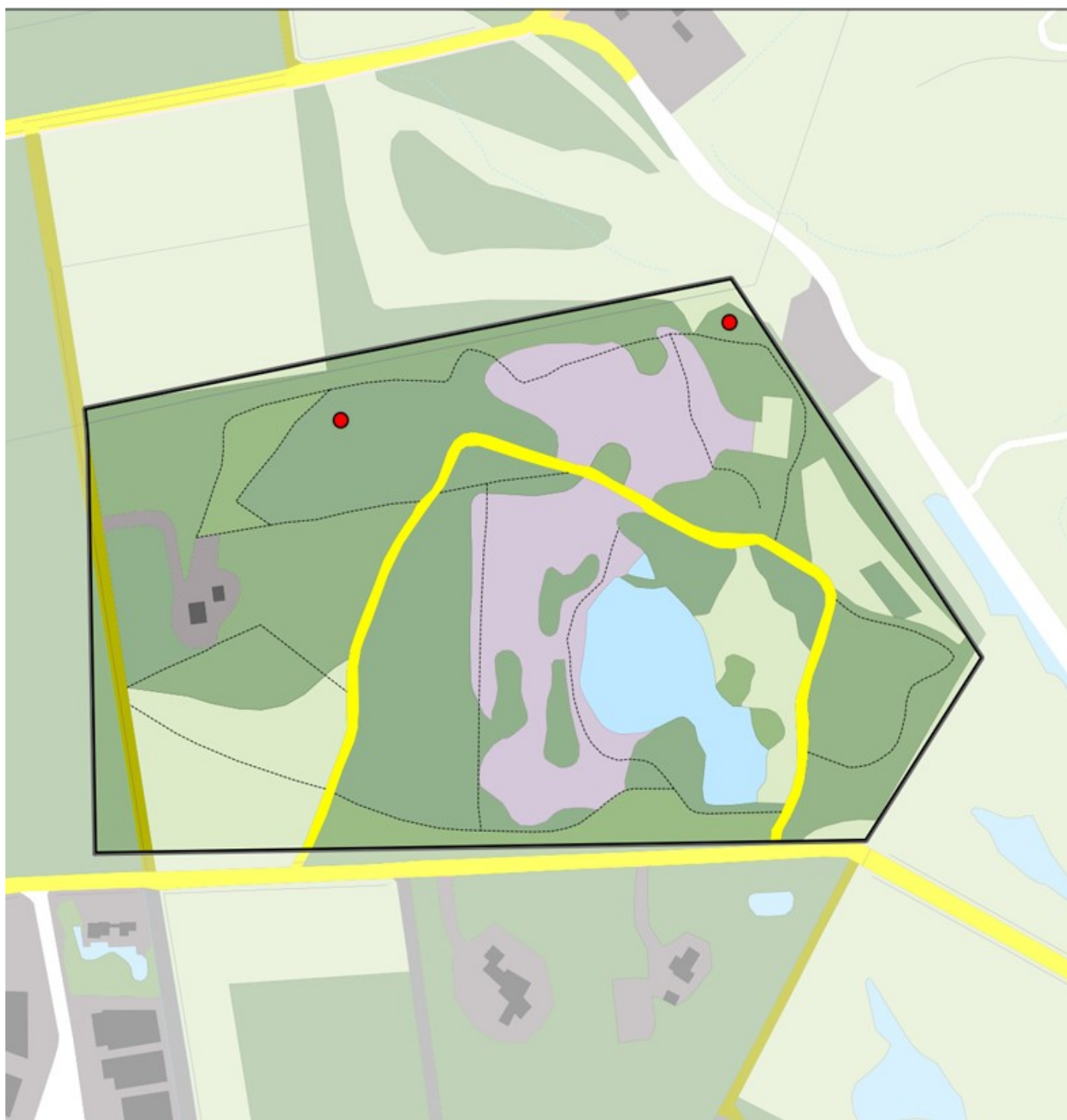
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen			datumg.
x	x	x	x					2	1	15-4 t/m 5-6	500

0 0.08 0.16 km

Sovon

Holenduif 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

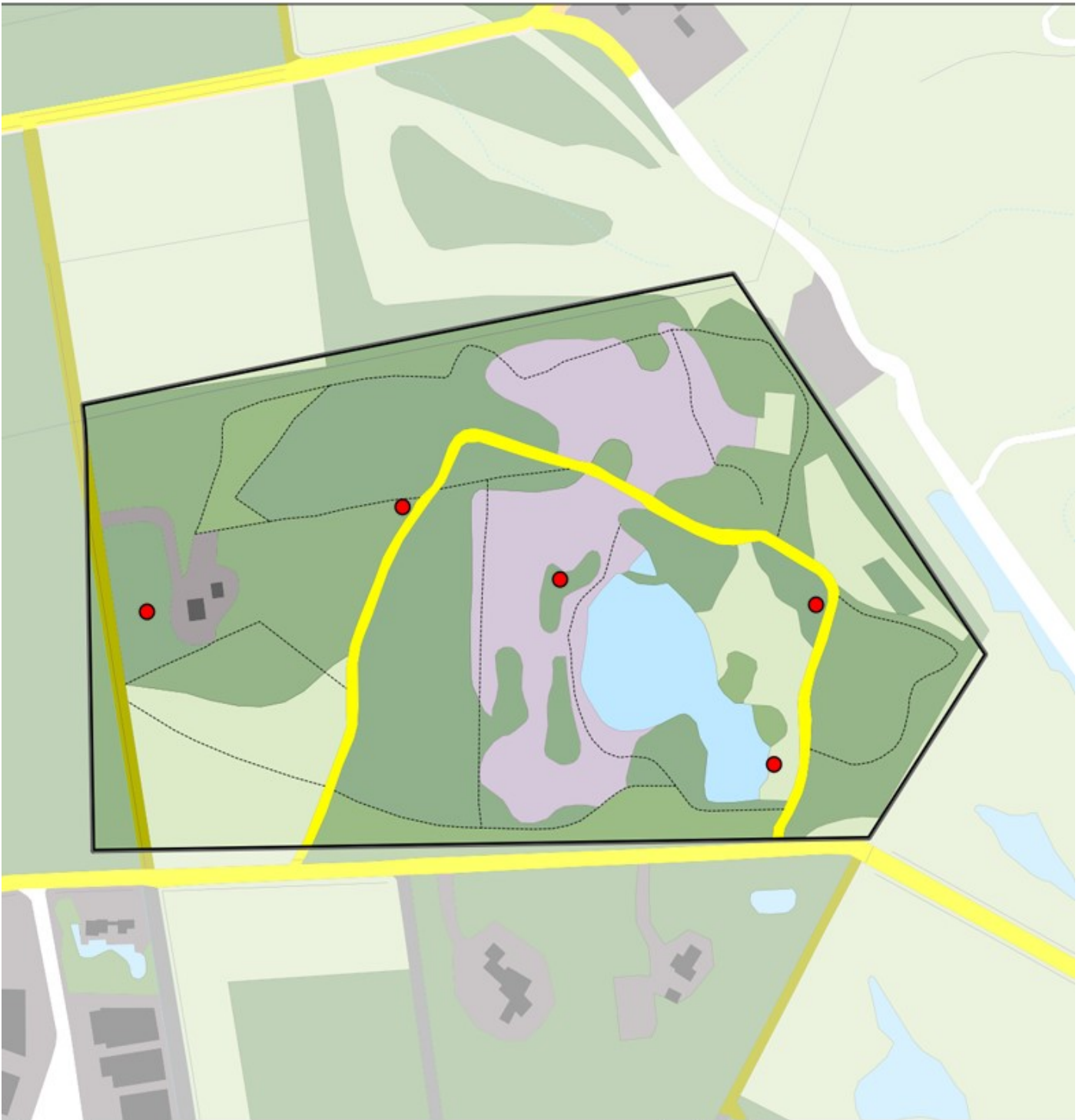
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	X	X	X					1	25-2 t/m 25-7

Sovon

Houtduif 5 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

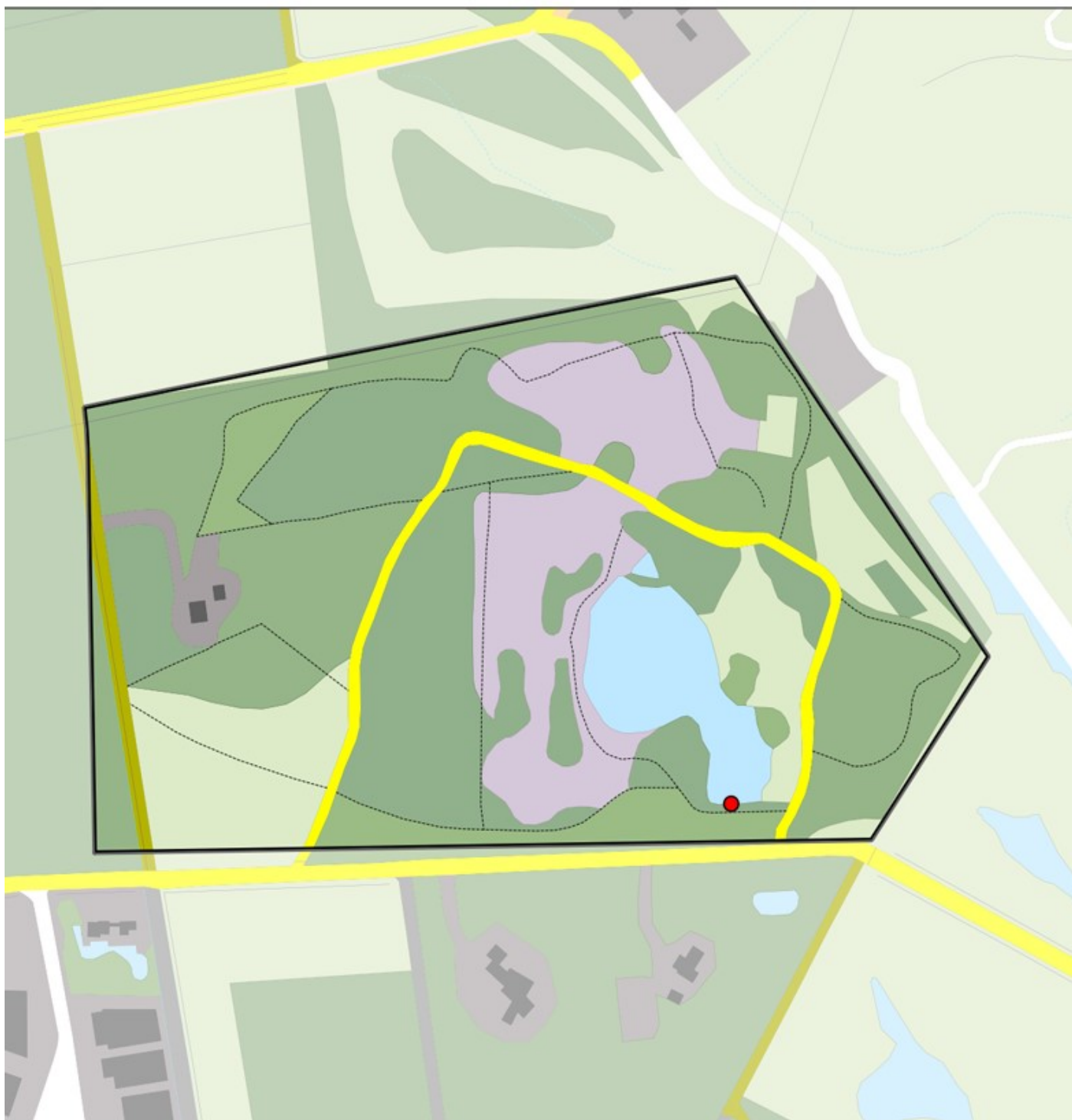
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	X	X	X		1-12	13+			1	15-4 t/m 25-7
										300

0 0.08 0.16 km

Sovon

Bosuil 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

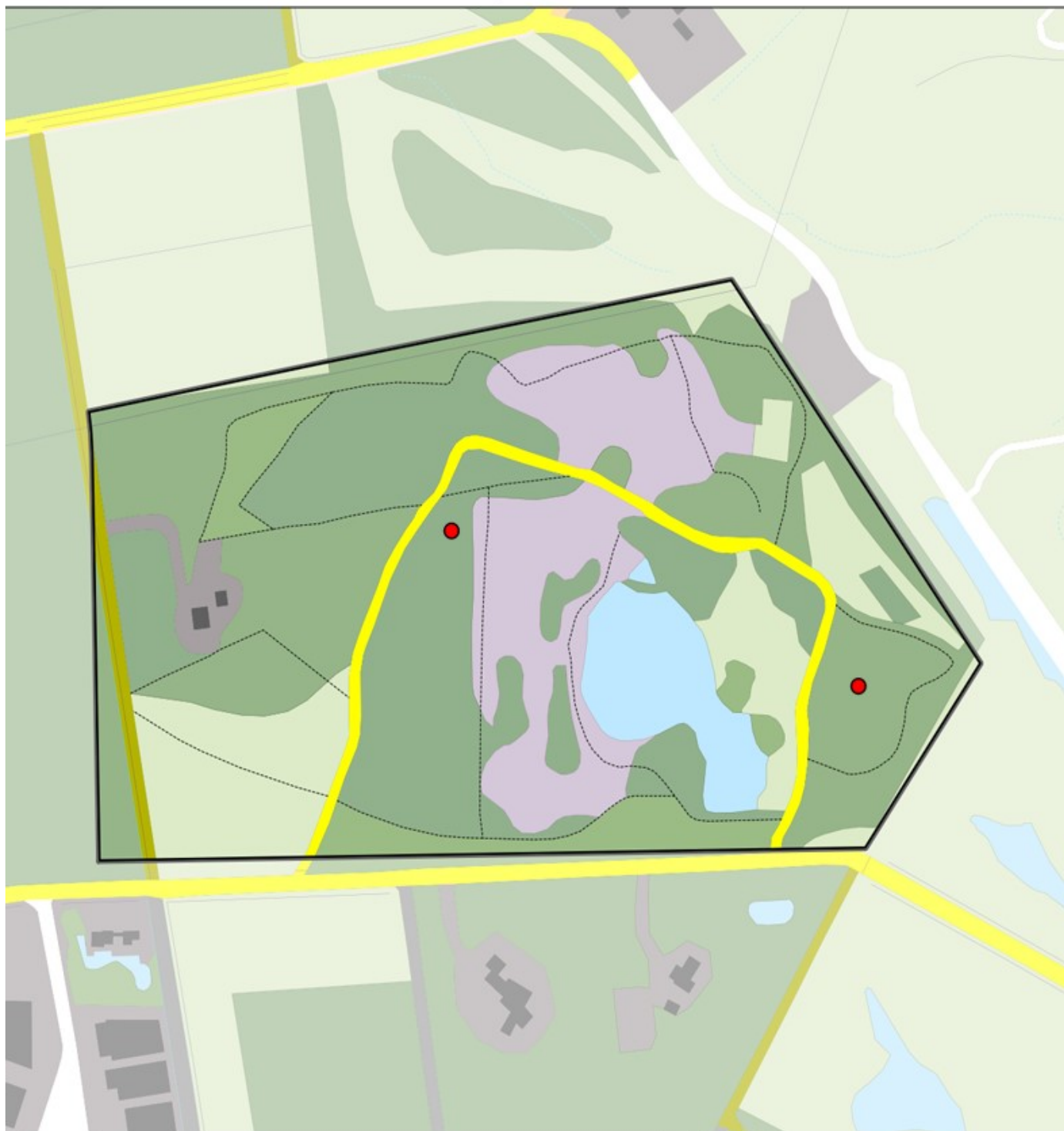
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
X	X	X	X						1	1-1 t/m 5-7
										500

0 0.08 0.16 km

Sovon

Groene Specht 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
2025

Telgebied:
85817 Gulbergen

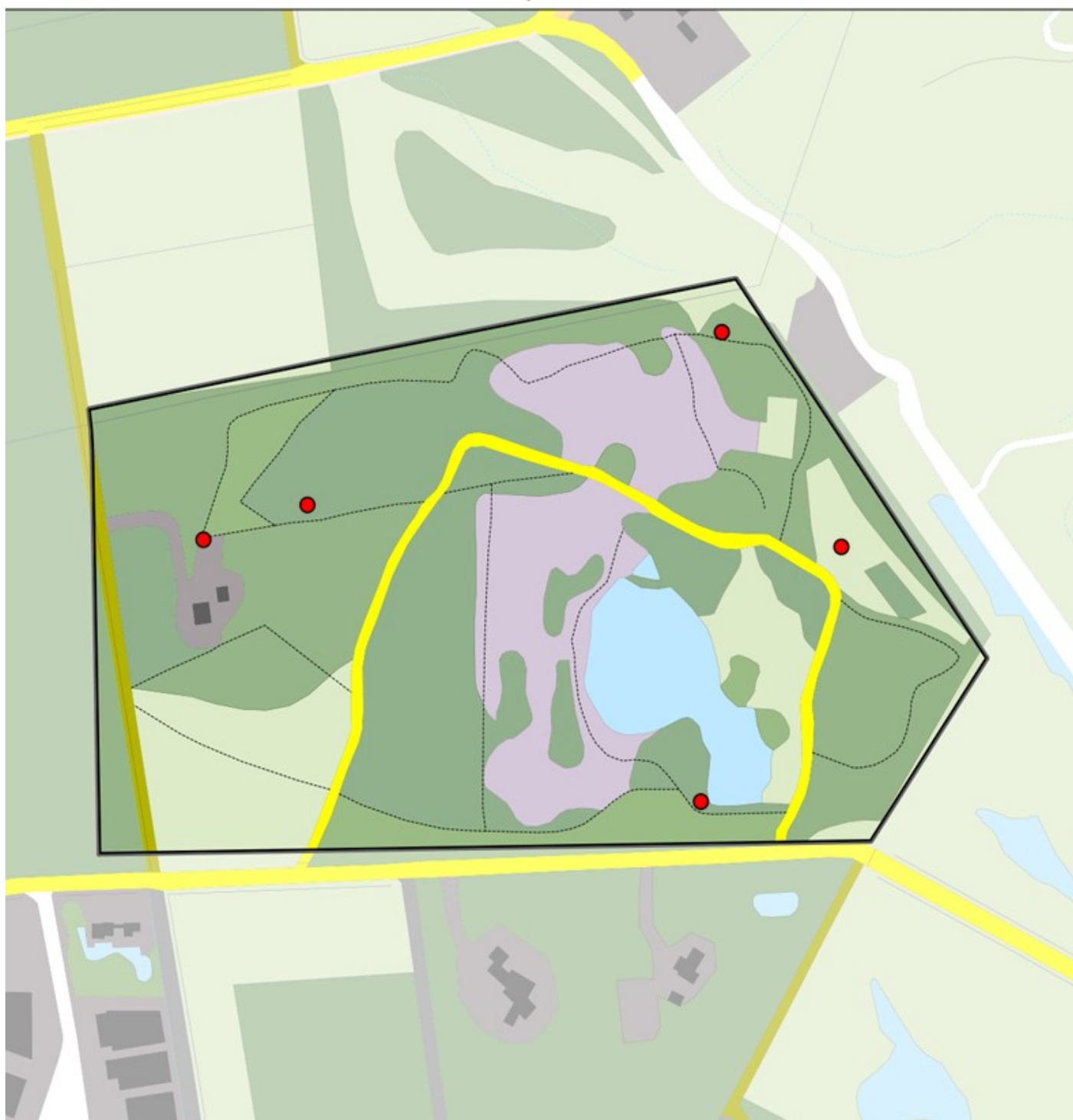
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
								datumg.		

0 0.08 0.16 km

Sovon

Grote Bonte Specht 5 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

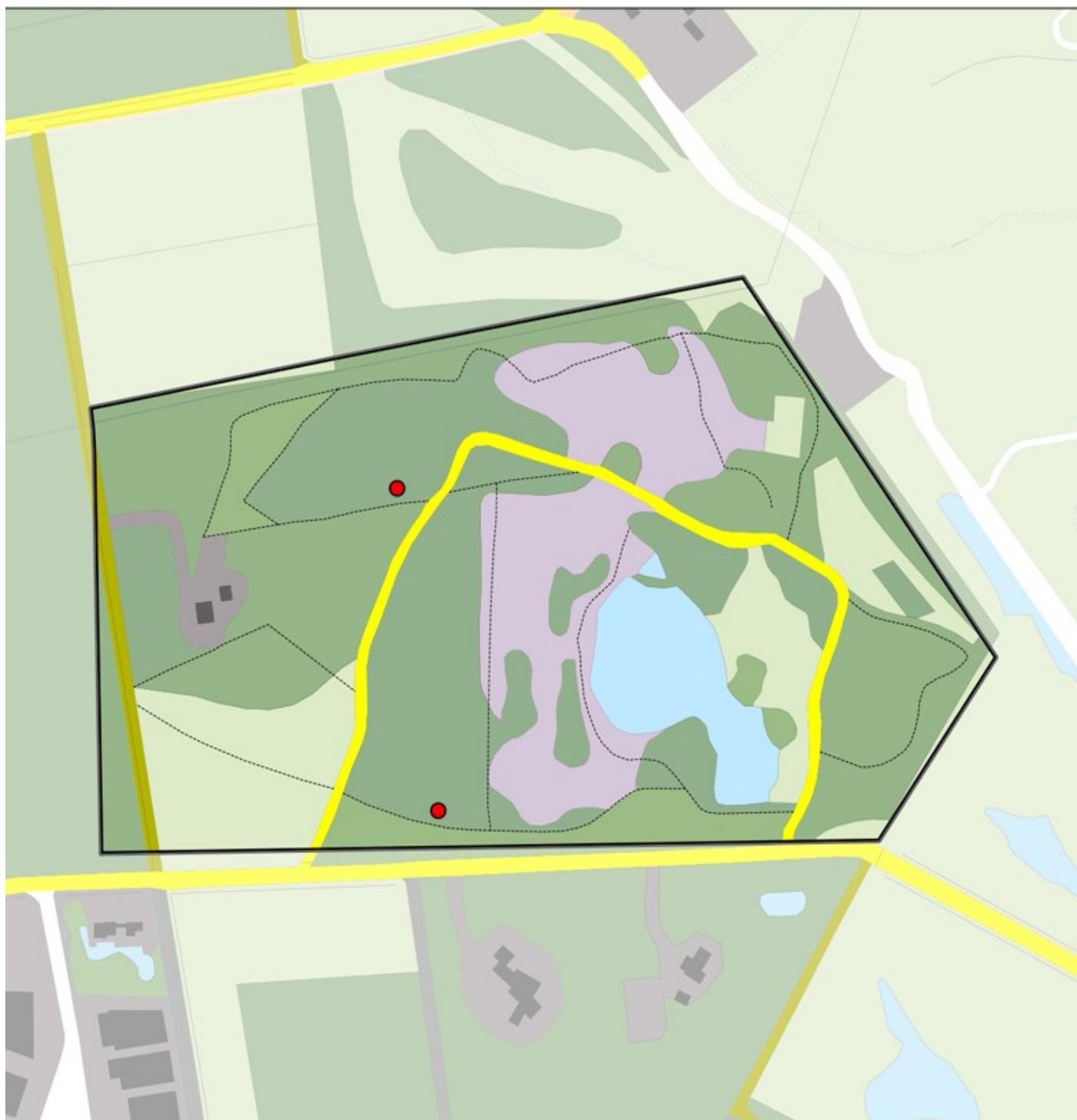
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
	X	X	X		1-12	13+			1	25-2 t/m 25-6
										500

Sovon

0 0.08 0.16 km

Kleine Bonte Specht 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

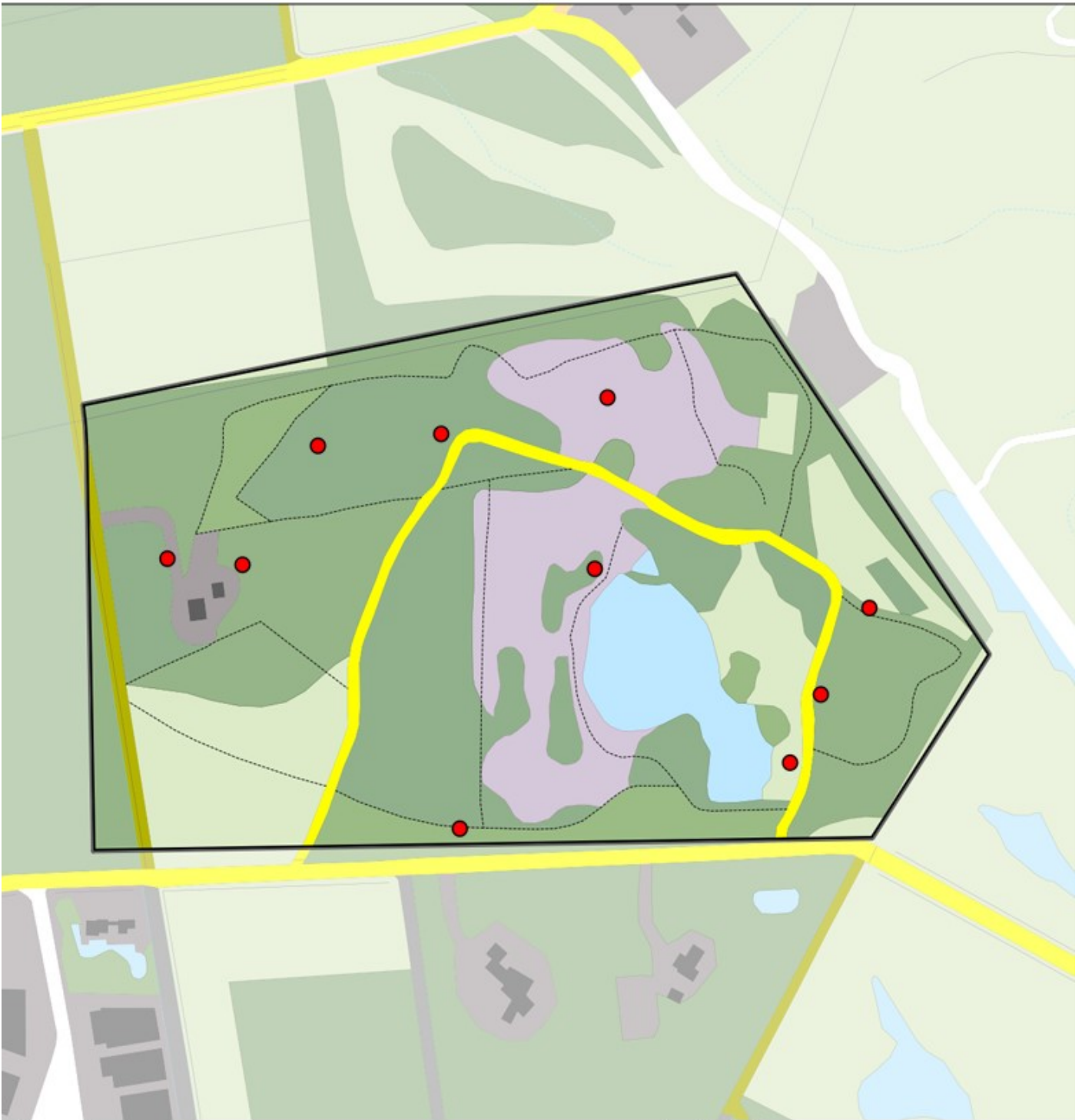
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
X	X	X	X					1	25-1 t/m 15-6

0 0.08 0.16 km

Sovon

Winterkoning 10 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

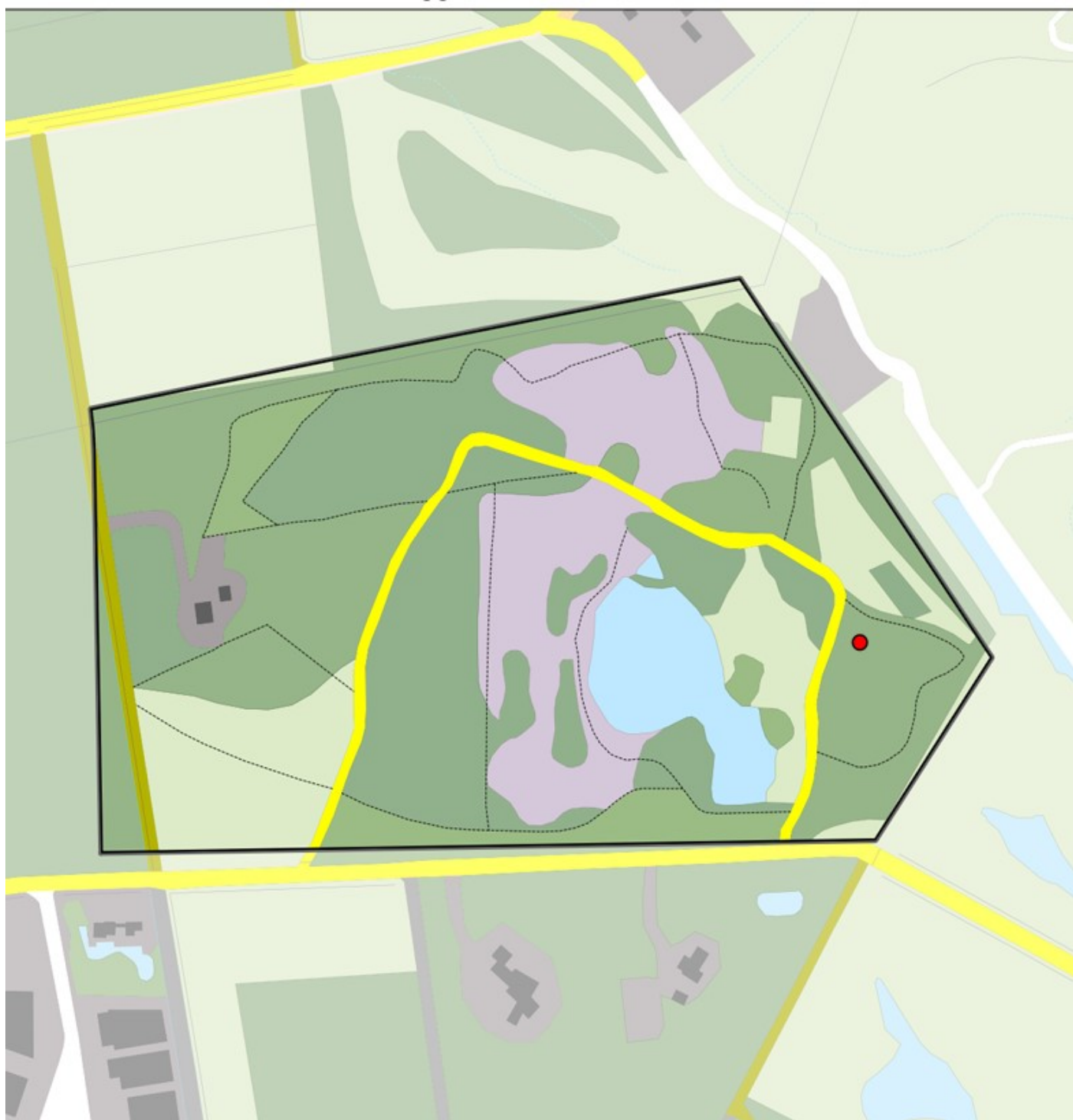
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X		1-6	7-9	10+		1	25-1 t/m 15-7
										200

Sovon

Heggenmus 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X		1-12	13+			1	5-3 t/m 5-7
										200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Roodborst 11 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

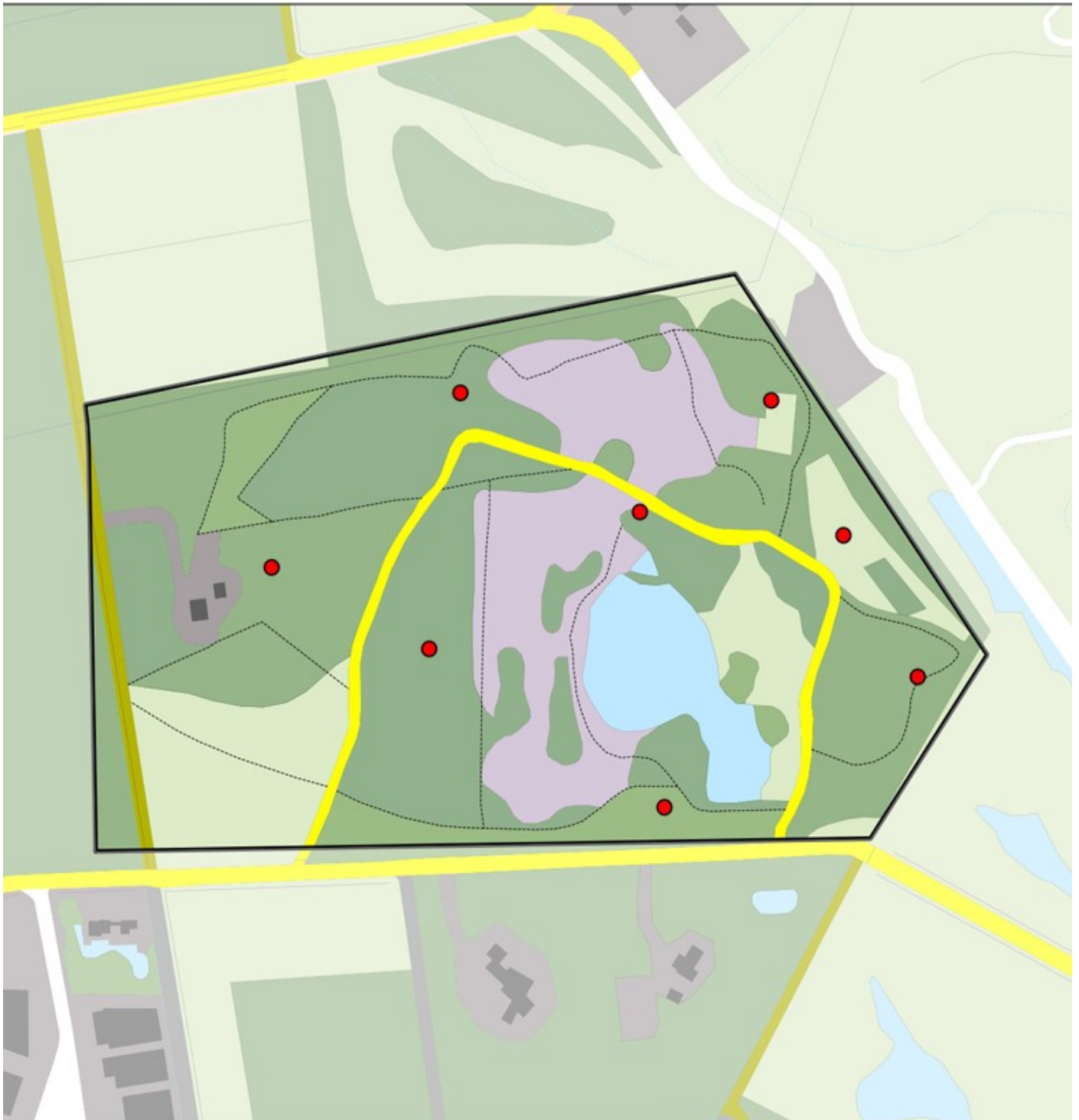
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X		1-9	10-13	14+		1	20-4 t/m 25-6
										200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Merel 8 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

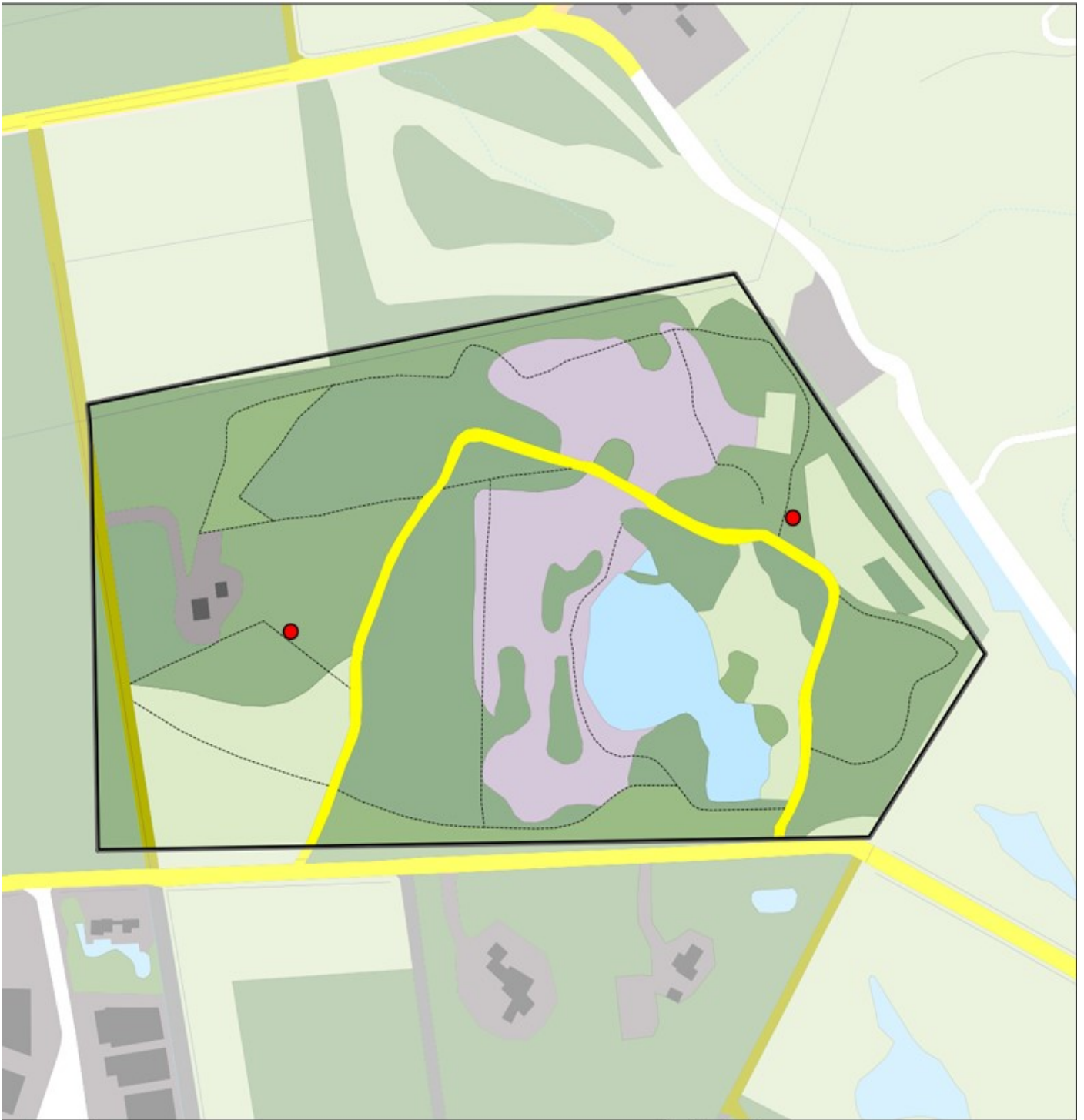
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens
-	-	X	X		1-15	16+			1	5-3 t/m 10-7
										200

Sovon

Zanglijster 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

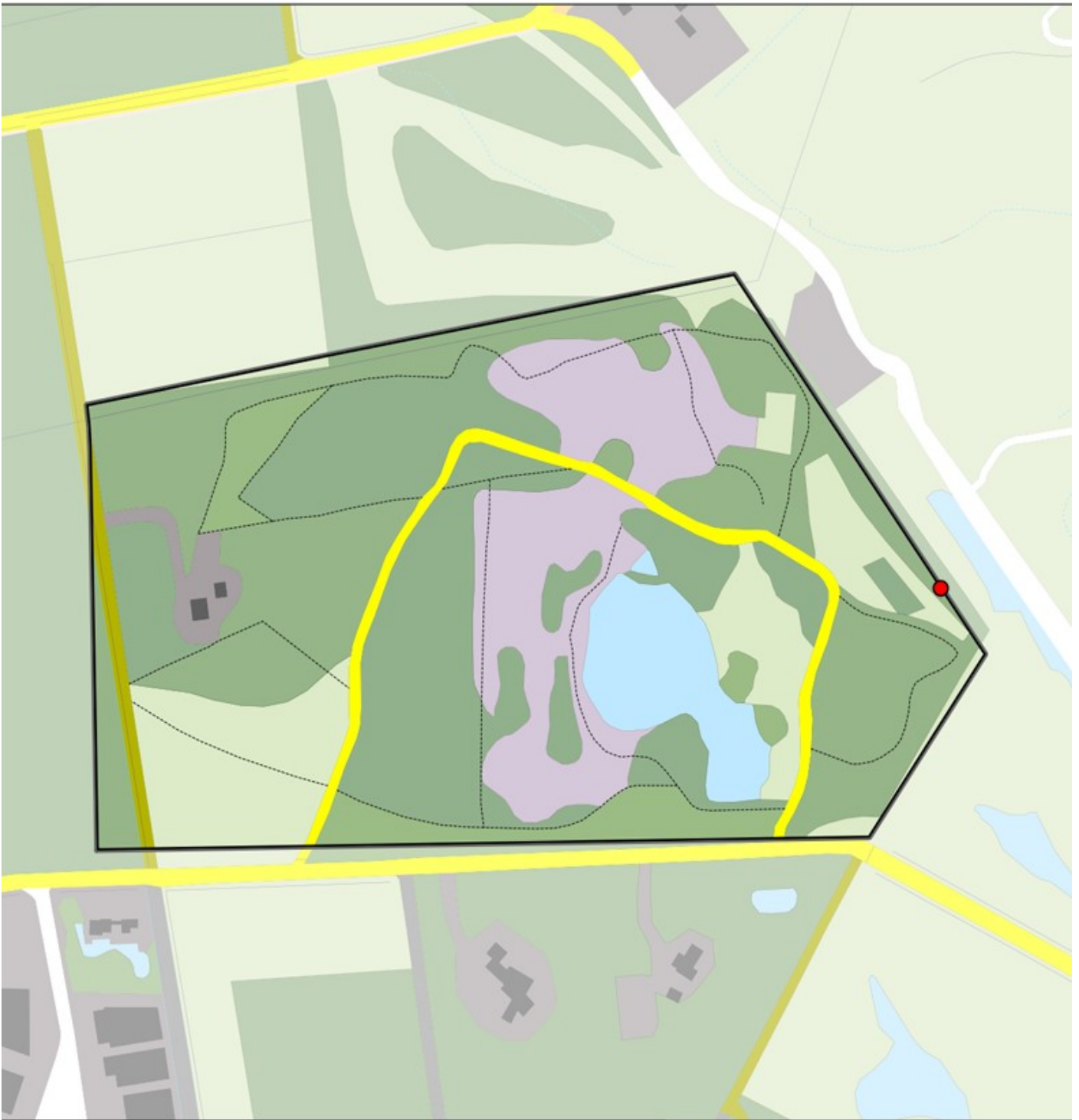
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X		1-12	13+			1	15-4 t/m 25-6
										300

0 0.08 0.16 km

Sovon

Grasmus 1 territorium

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
 2025

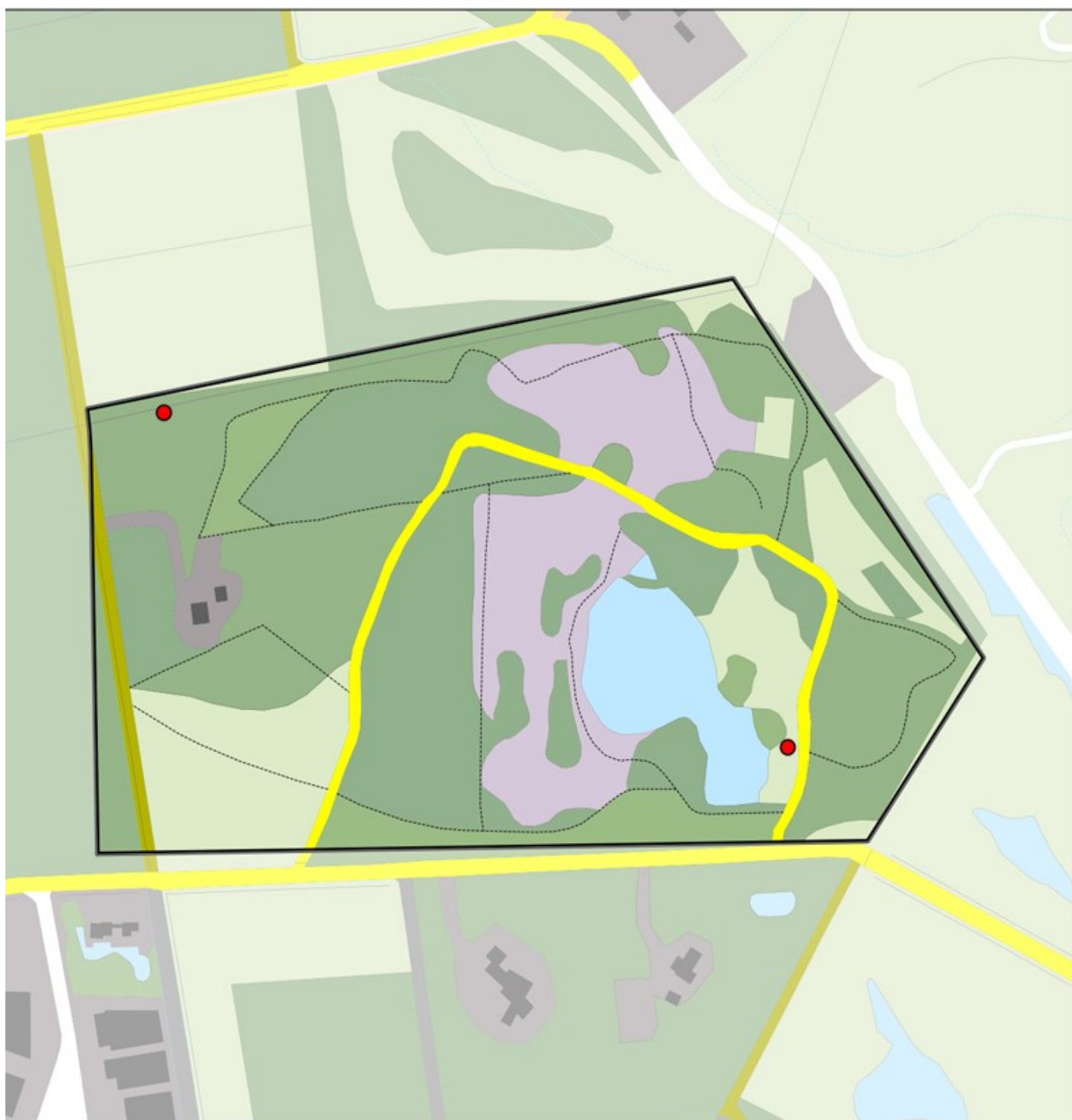
Telgebied:
 85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	20-4 t/m 5-7
										200

Sovon

Tuinfluit 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

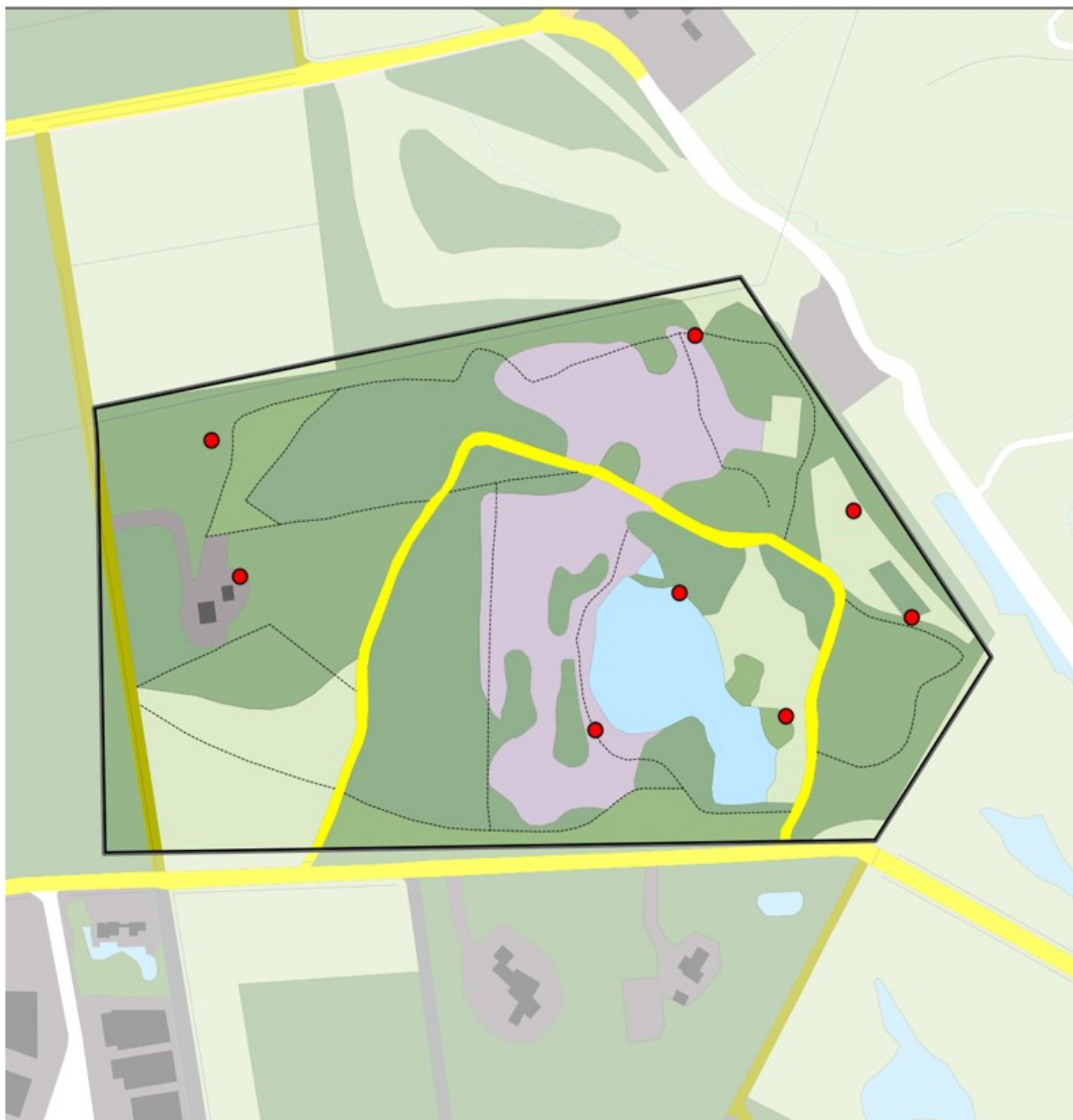
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	25-4 t/m 15-7	200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Zwartkop 8 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

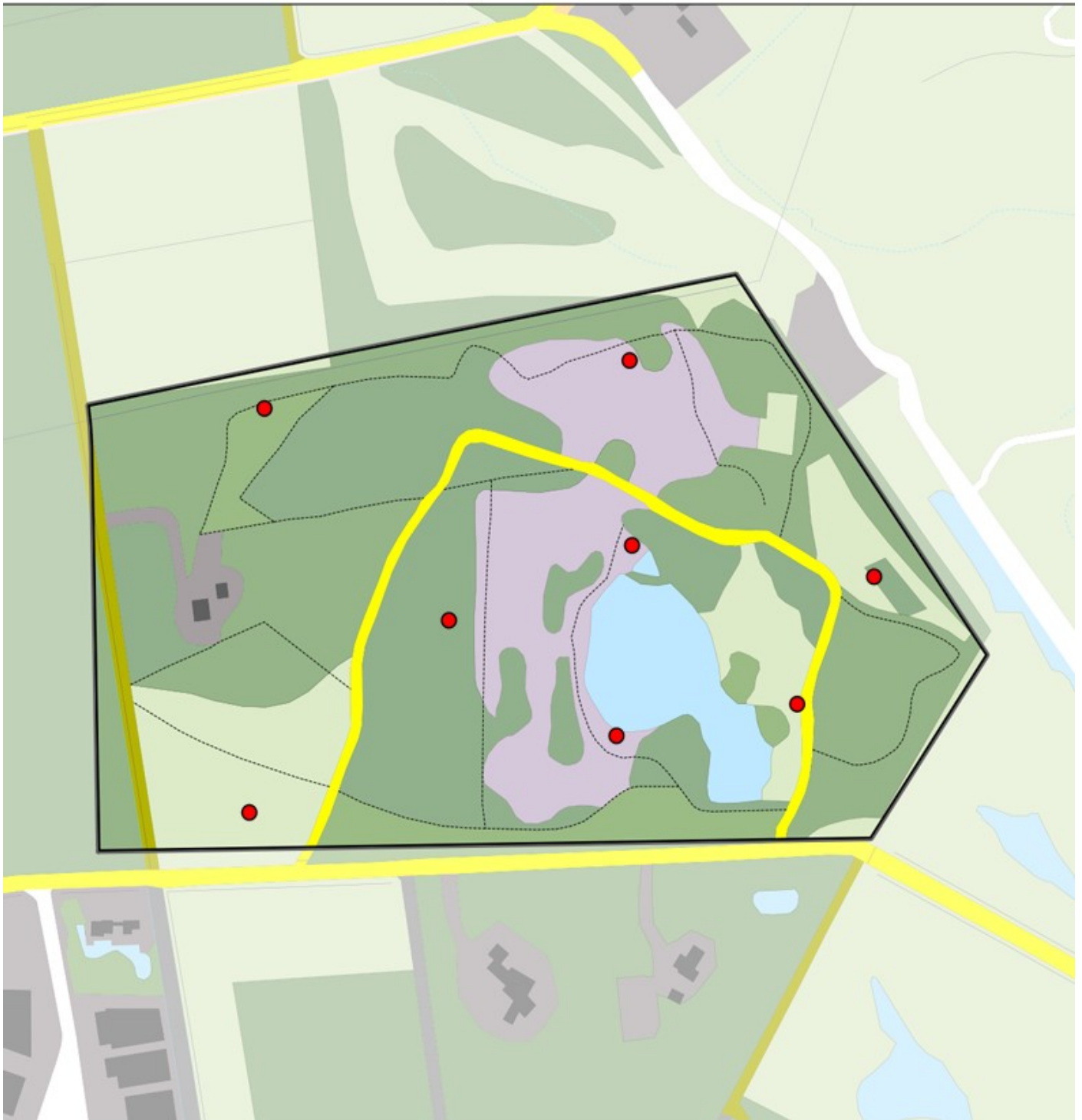
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	10-4 t/m 15-7

0 0.08 0.16 km

Sovon

Tjiftjaf 8 territoria

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
2025

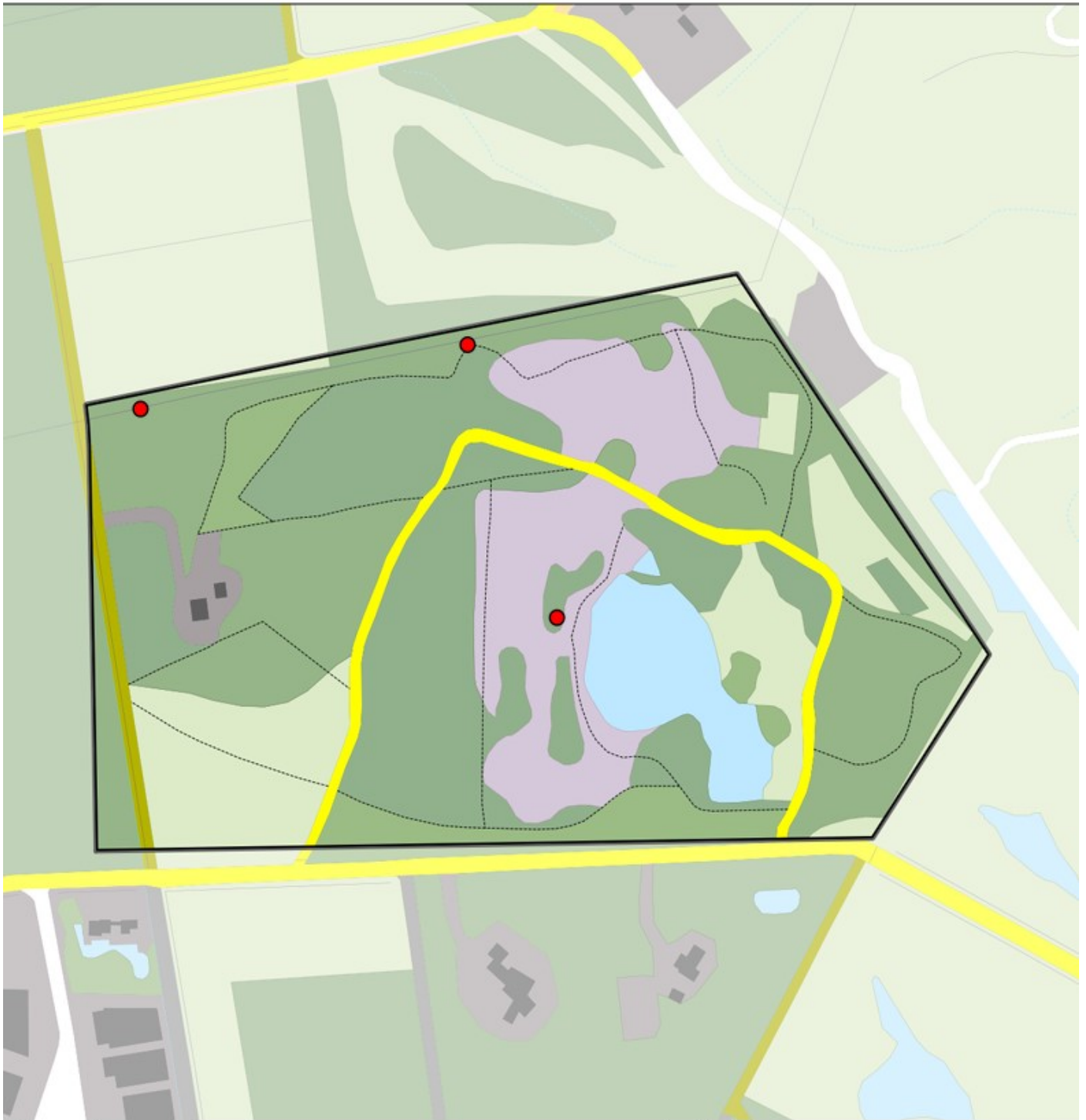
Telgebied:
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	1-4 t/m 15-7	200

Sovon

Fitis 3 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

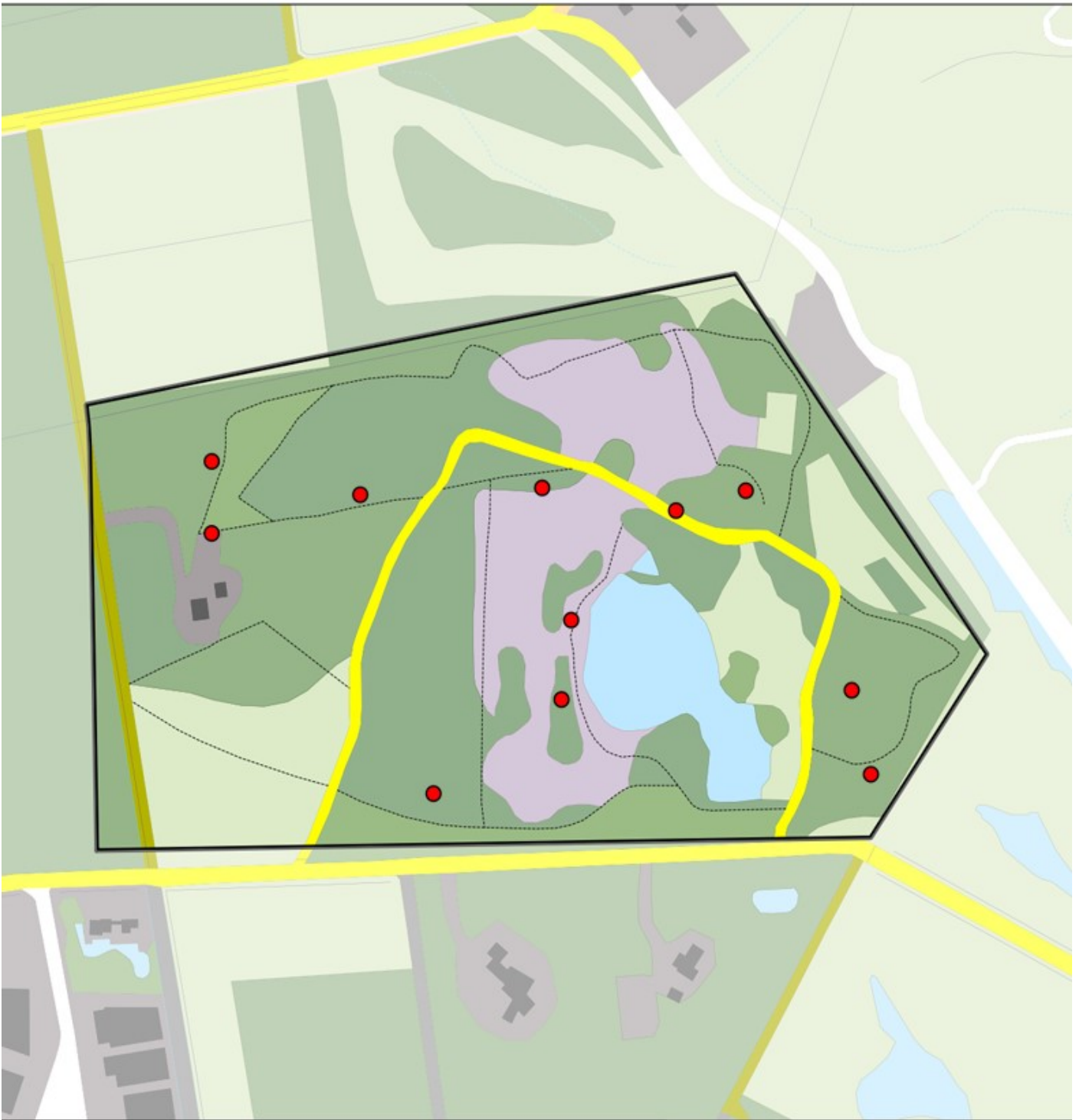
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	10-4 t/m 25-6

0 0.08 0.16 km

Sovon

Goudhaan 11 territoria

Legenda:
 N Telgebied
 ● Geldig territorium

Periode:
 2025

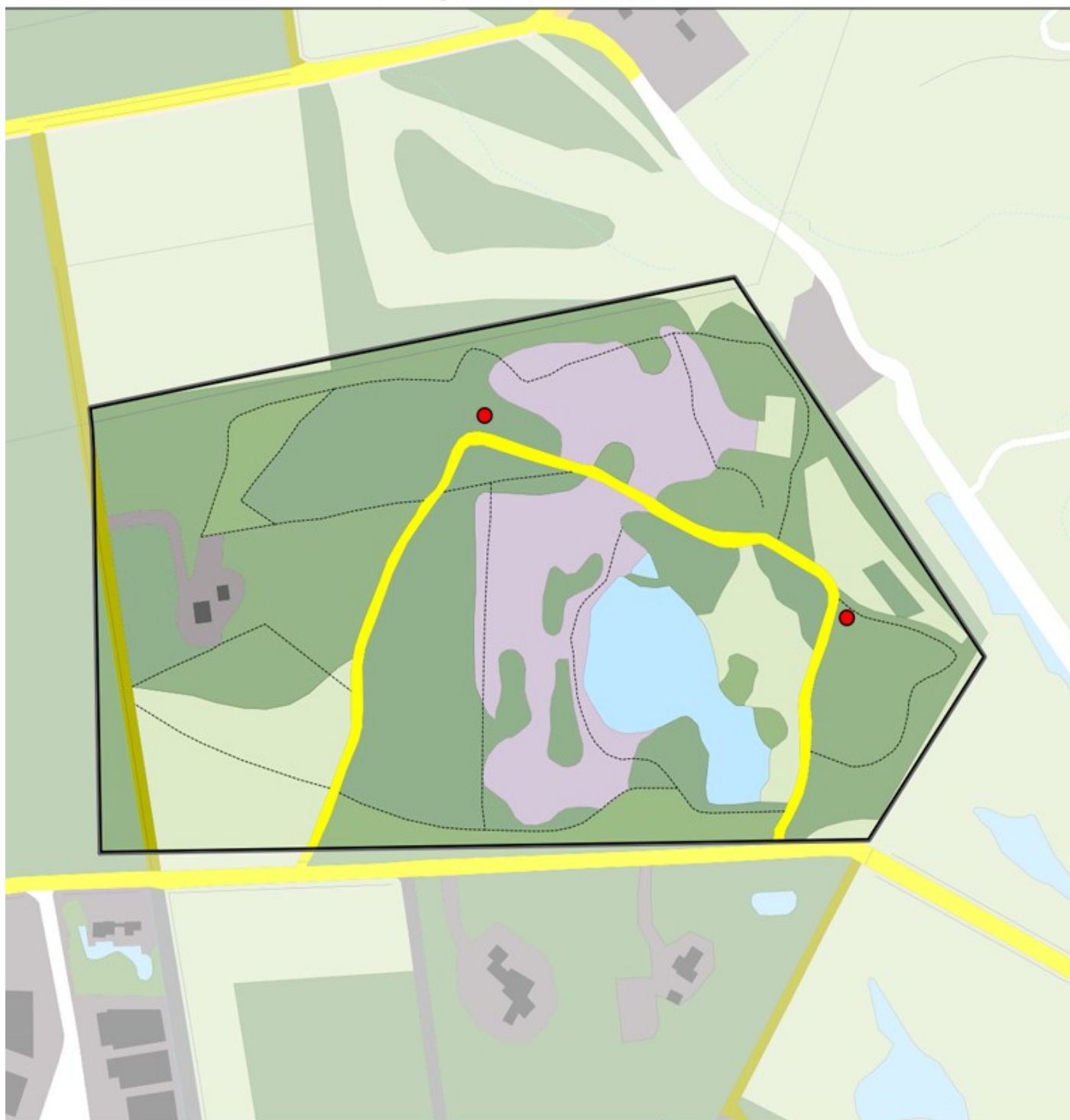
Telgebied:
 85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X		1-12	13+			1	5-4 t/m 25-6
										100

Sovon

Vuurgoudhaan 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

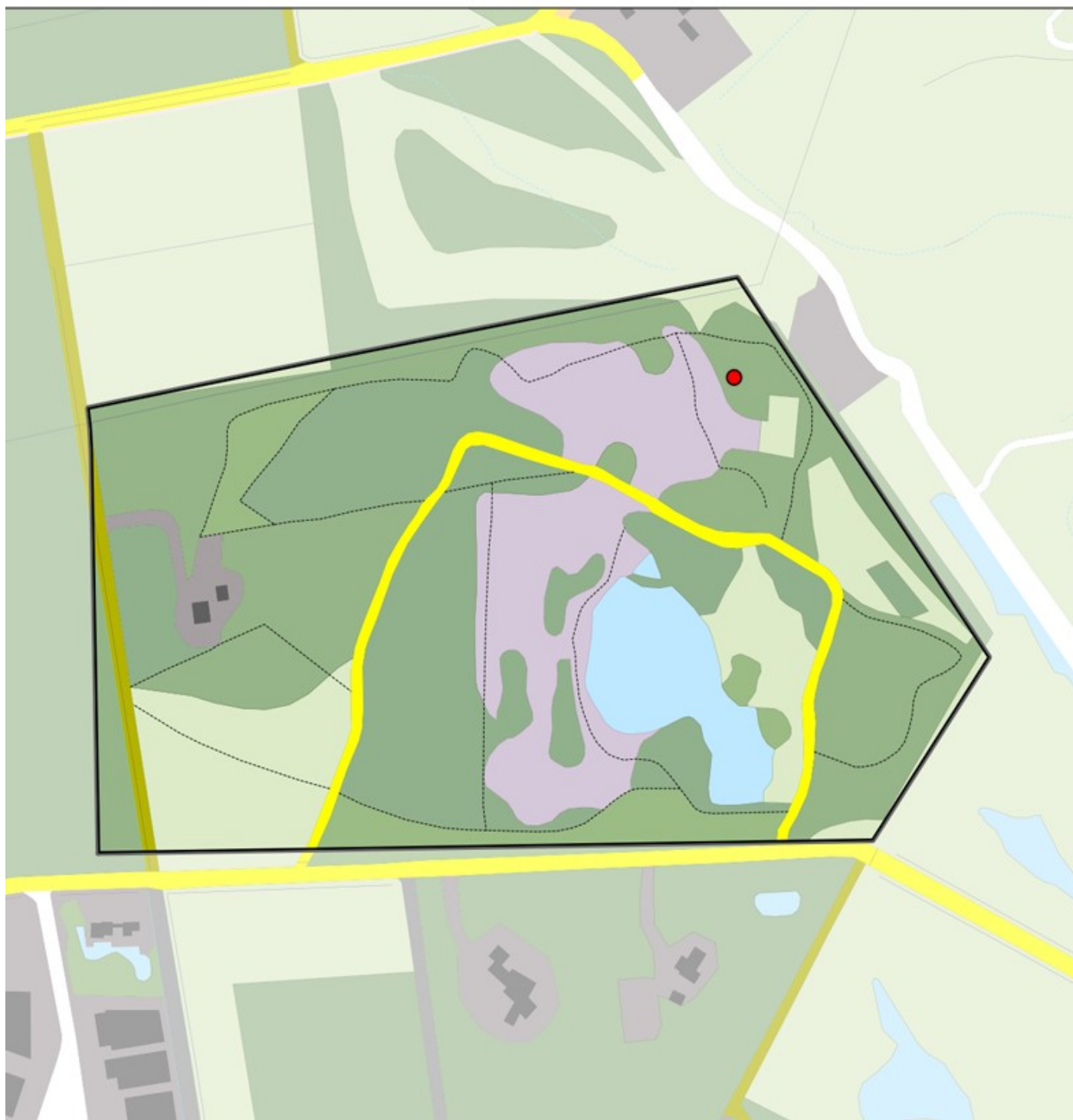
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X	JA	1-9	10-16	17+		1	15-4 t/m 25-6
										200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Staartmees 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

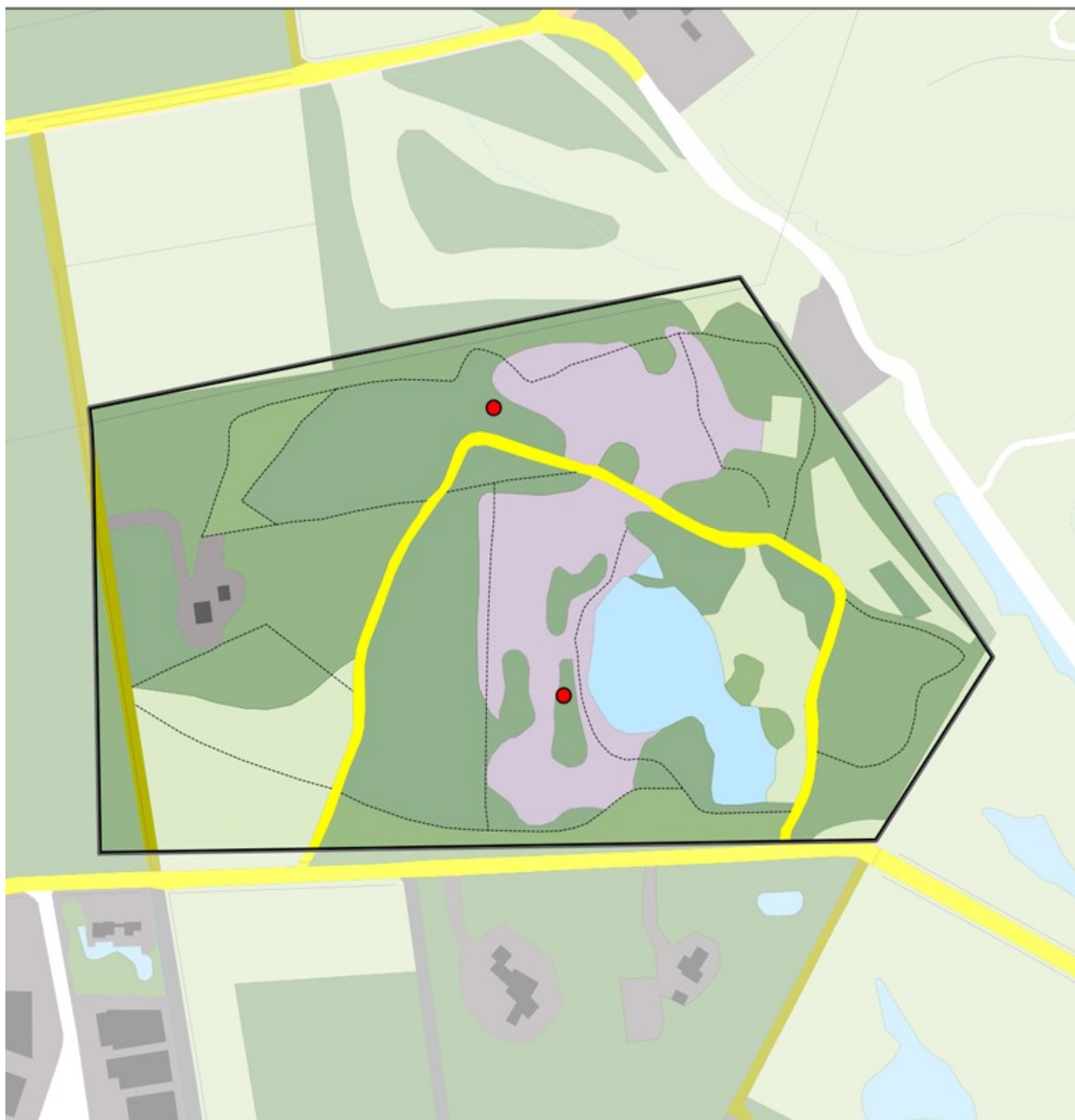
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	X	X	X						1	25-2 t/m 25-5
										500

Sovon

Kuifmees 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

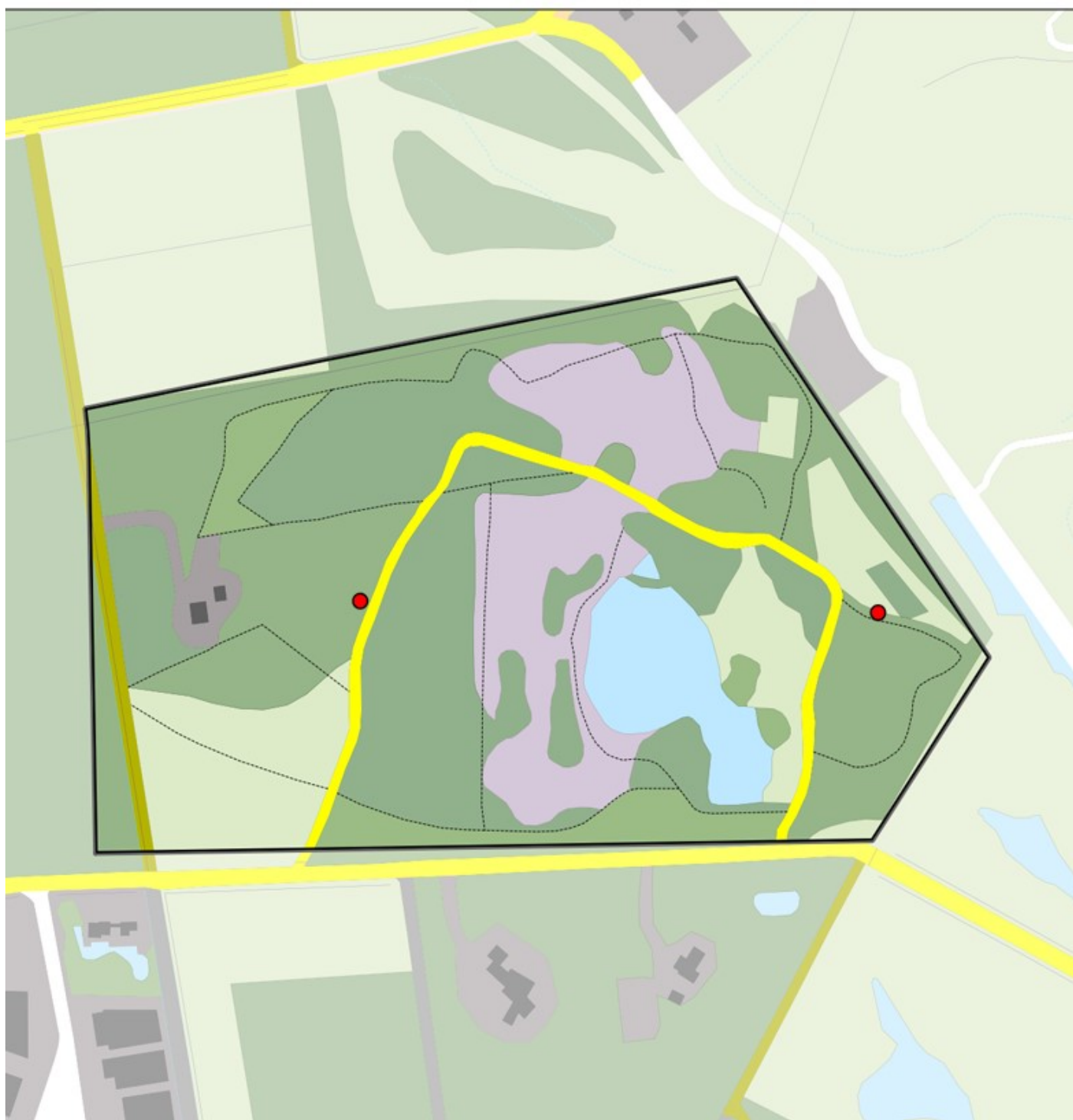
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
X	X	X	X		1-12	13+			1	25-2 t/m 10-6	300

Sovon

Zwarte Mees 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

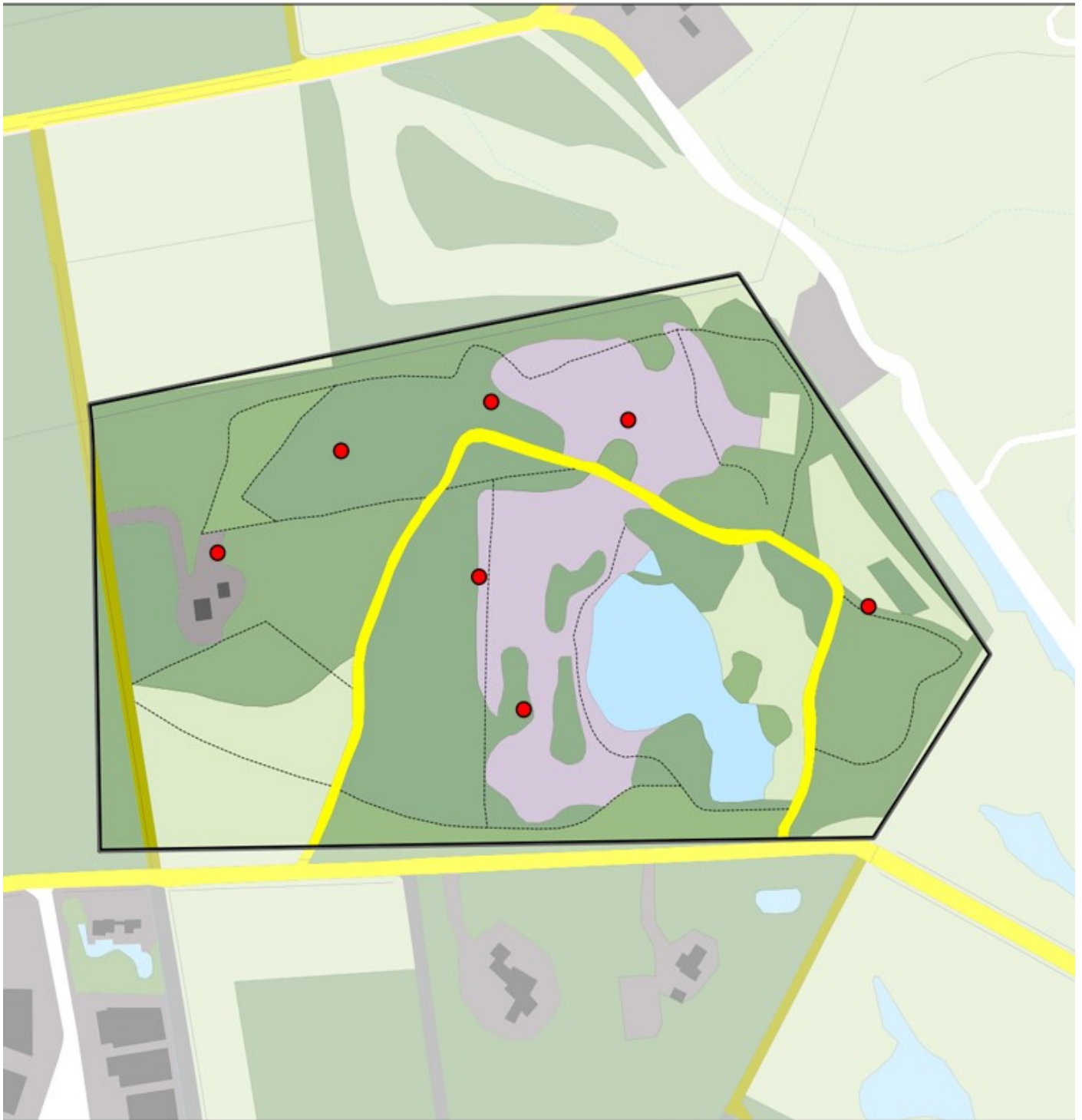
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X		1-12	13+			1	10-3 t/m 25-6
										300

0 0.08 0.16 km

Sovon

Pimpelmees 7 territoria

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
 2025

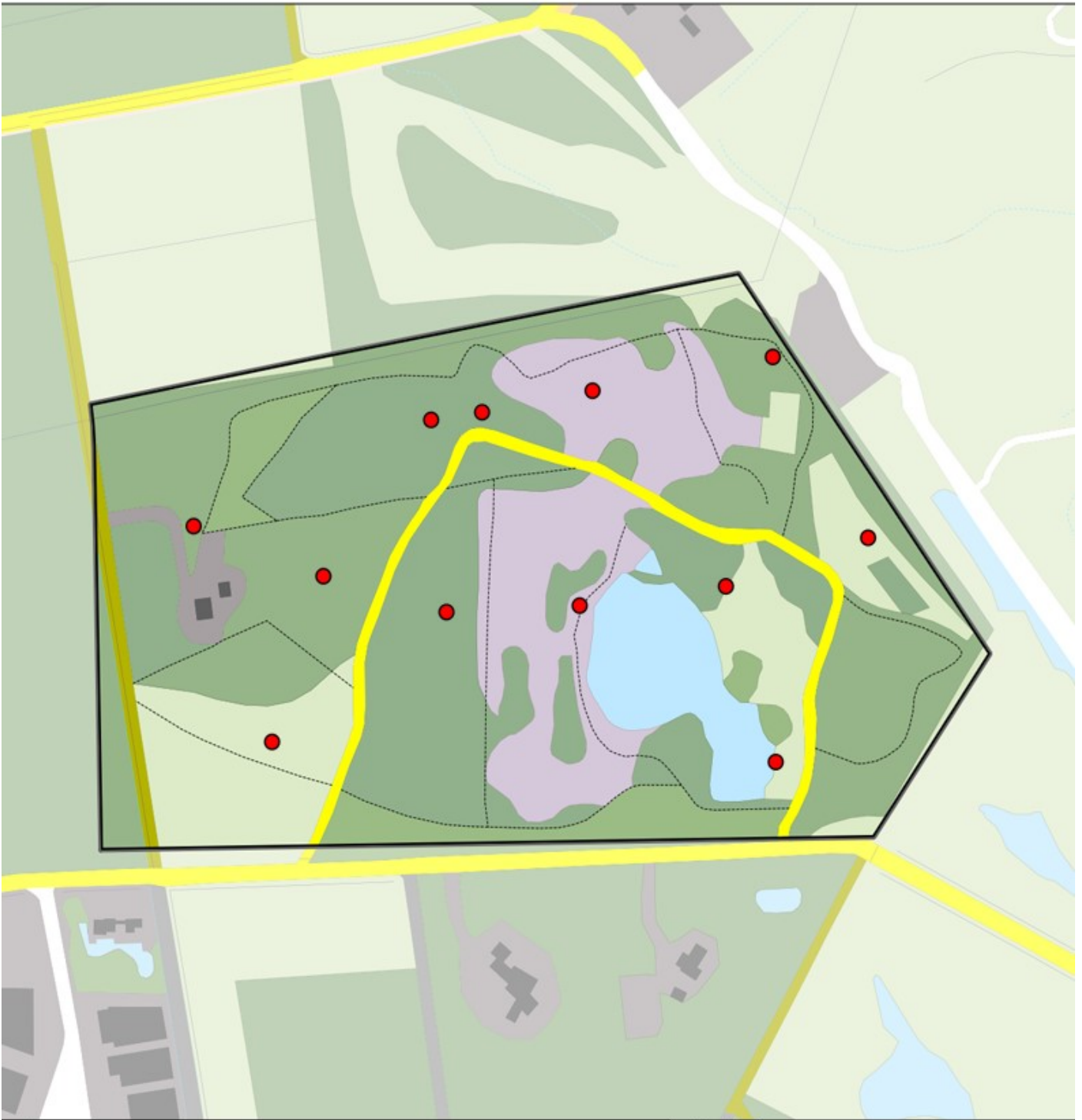
Telgebied:
 85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	X	X	X		1-12	13+		1	10-3 t/m 30-6
									300

Sovon

Koolmees 12 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

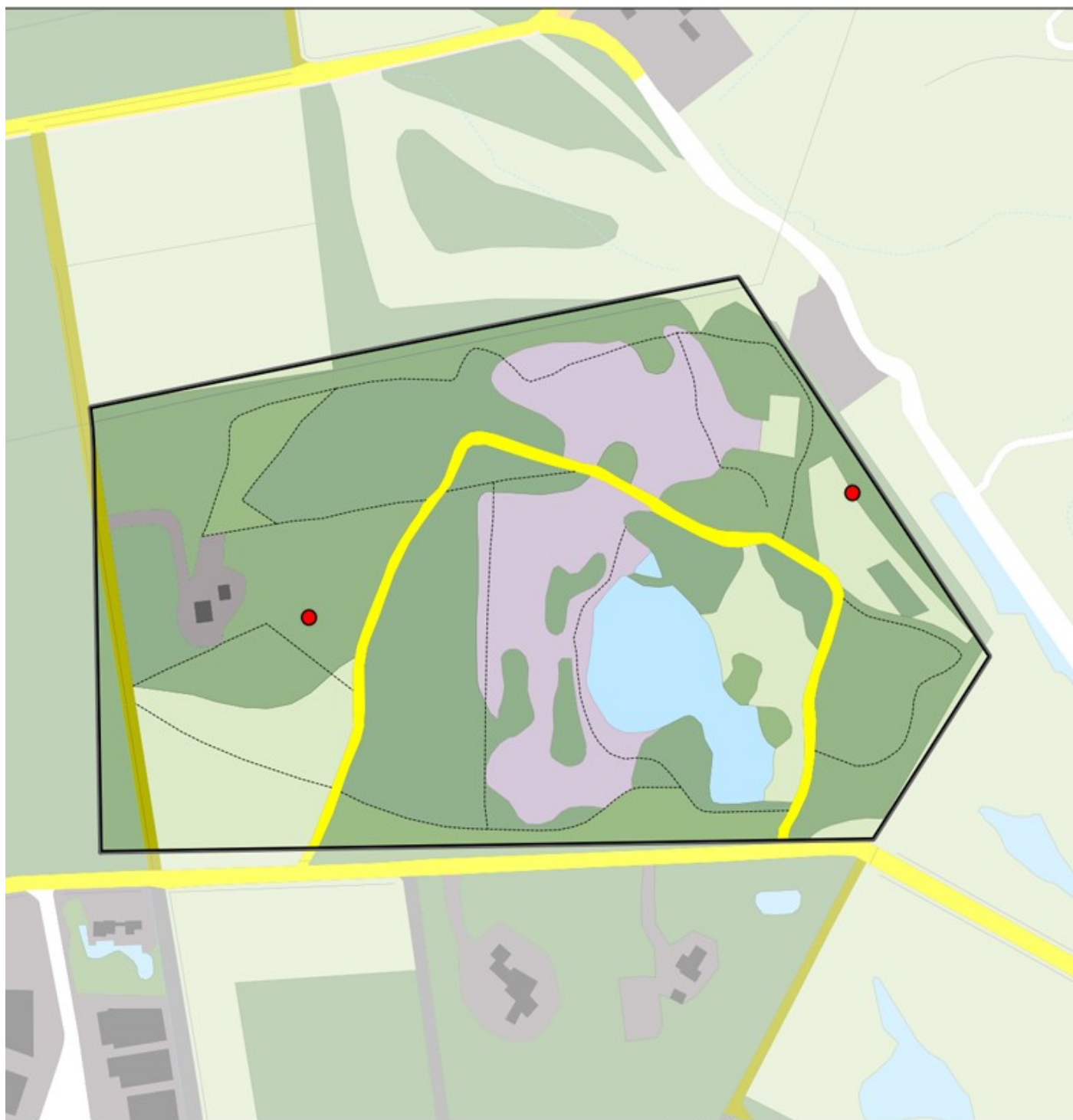
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	X	X	X		1-9	10-13	14+	1	10-3 t/m 25-6

0 0.08 0.16 km

Sovon

Boomklever 2 territoria

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
2025

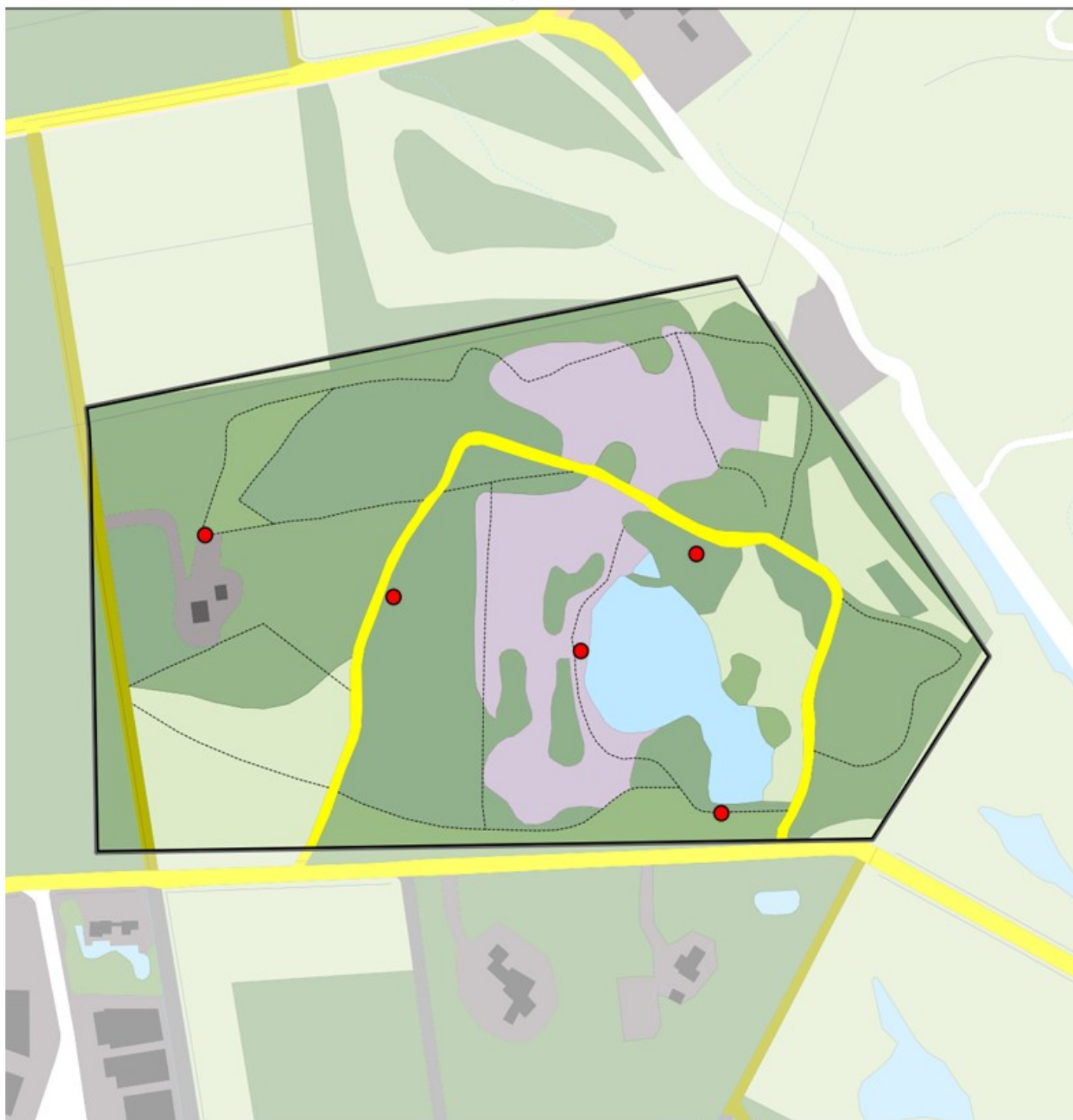
Telgebied:
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen datumg.	
.	X	X	X		1-6	7-10	11+	1	10-2 t/m 25-5
									300

Sovon

Boomkruiper 5 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

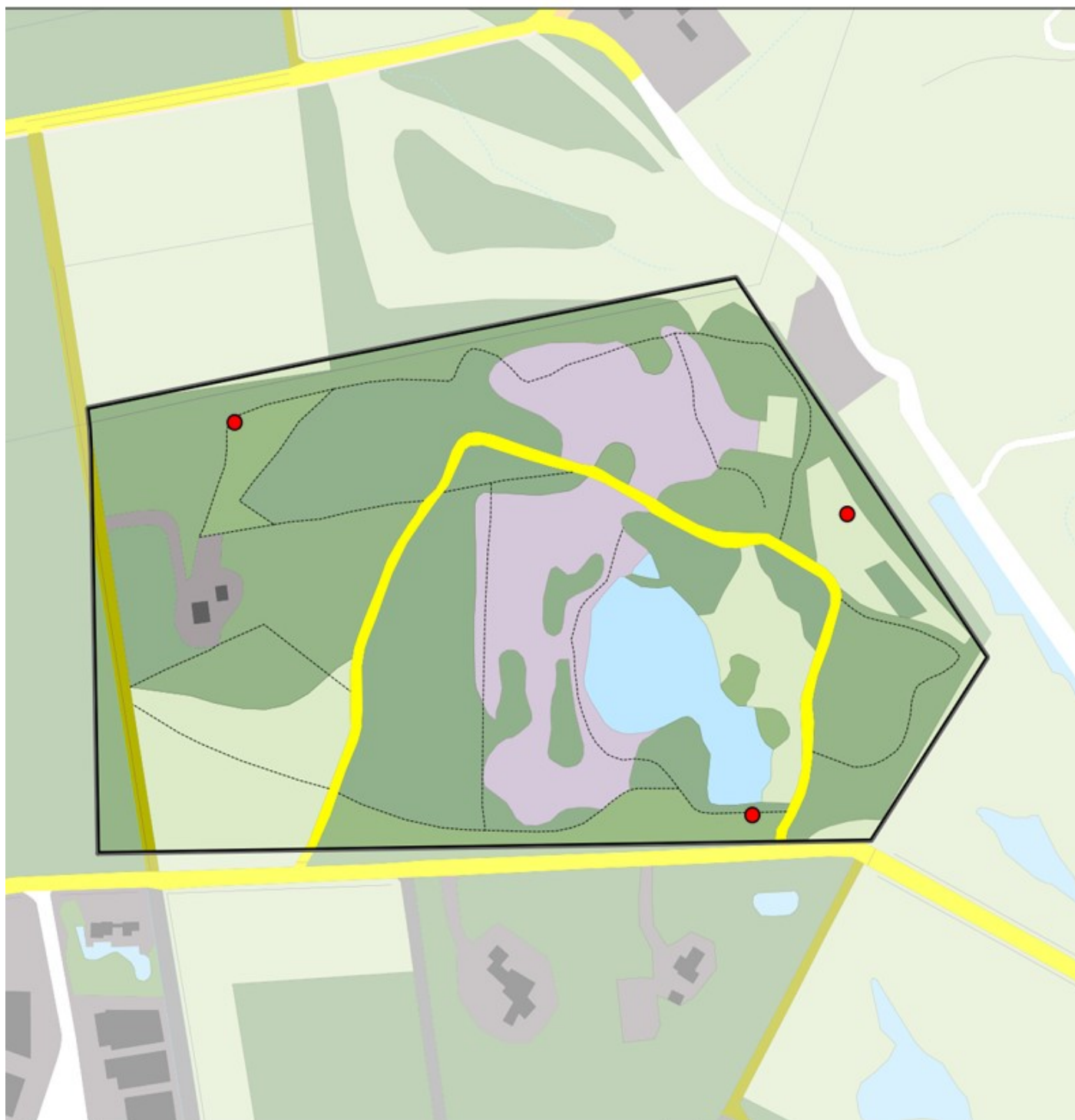
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
.	.	X	X		1-9	10-13	14+		1	25-1 t/m 15-6
										200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Gaai 3 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

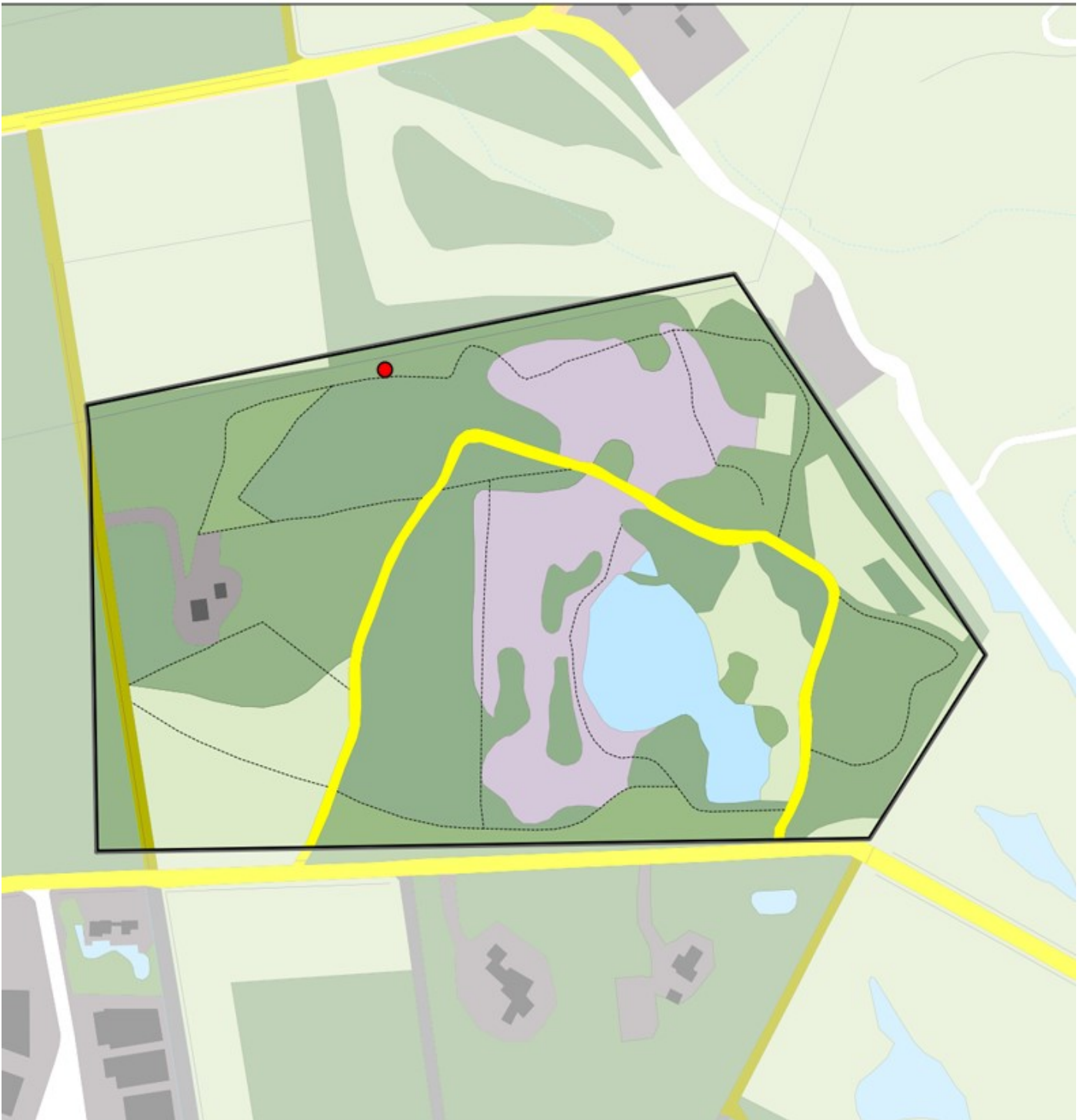
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datumgrens	
X	X	X	X					2	500

0 0.08 0.16 km

Sovon

Ekster 1 territorium

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
 2025

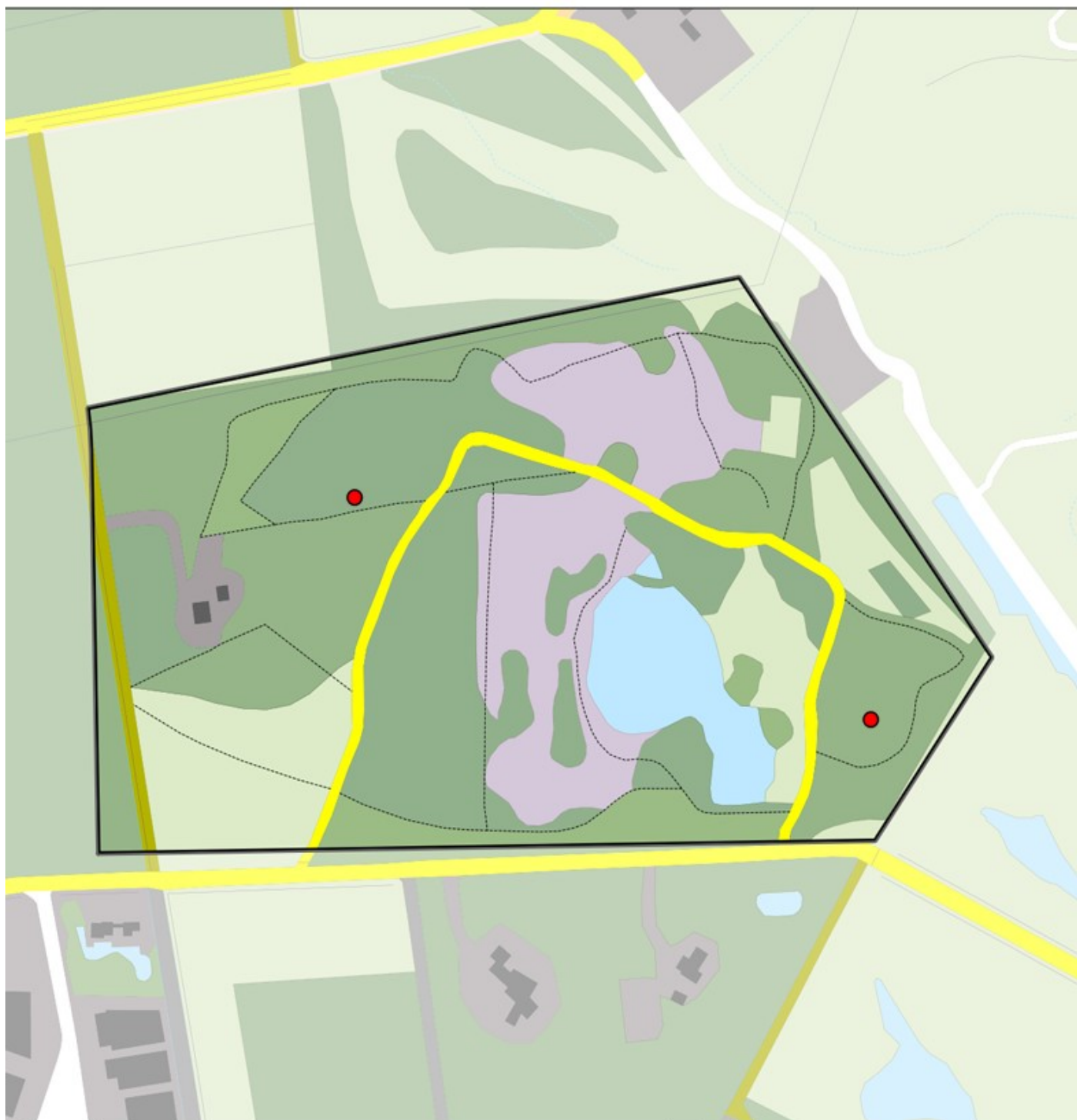
Telgebied:
 85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens
	X	X	X						2	25-1 t/m 25-6
										afstand
										300

Sovon

Zwarte Kraai 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

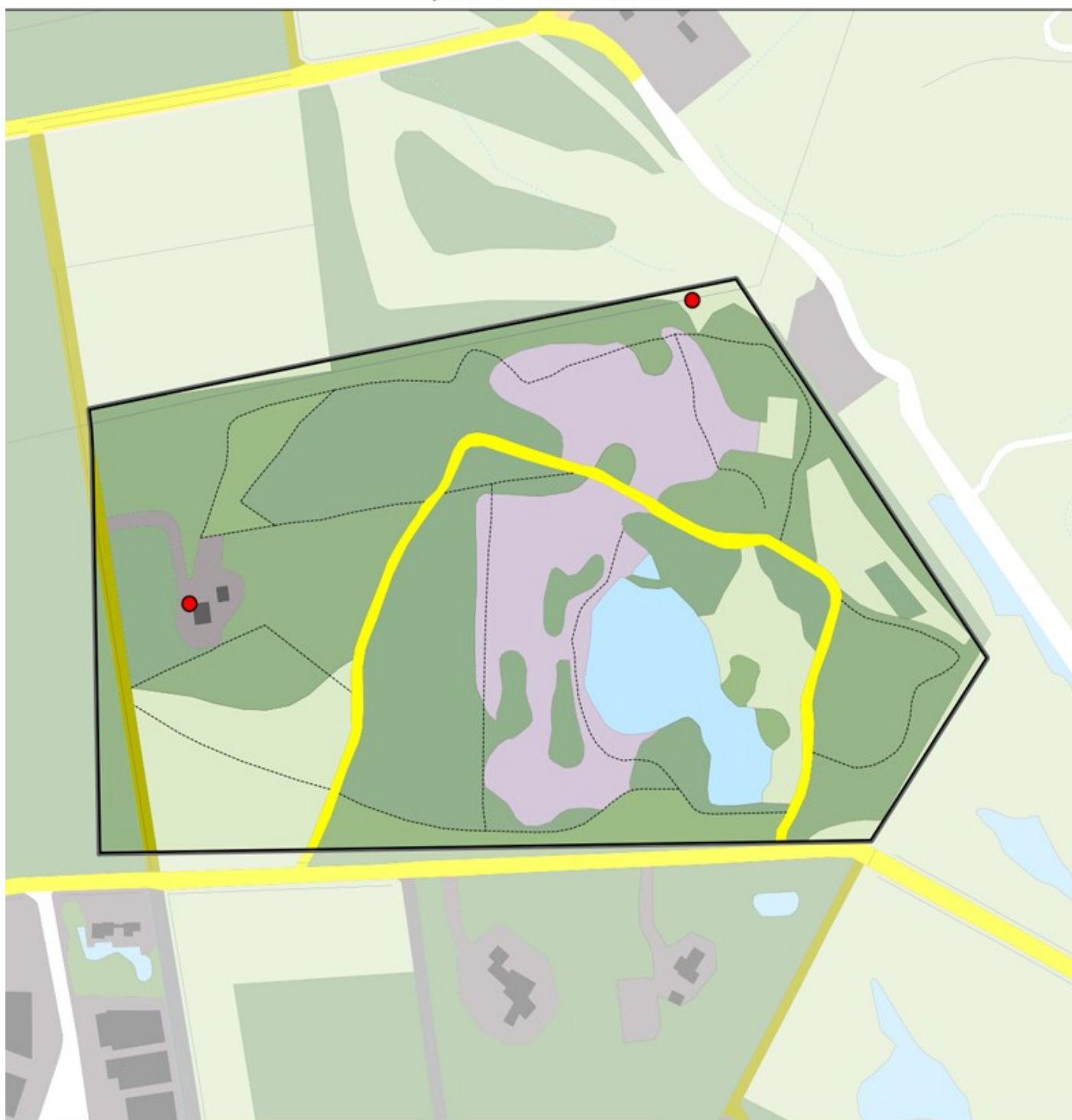
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens
	X	X	X						2	25-2 t/m 25-6
										afstand
										500

Sovon

0 0.08 0.16 km

Spreeuw 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

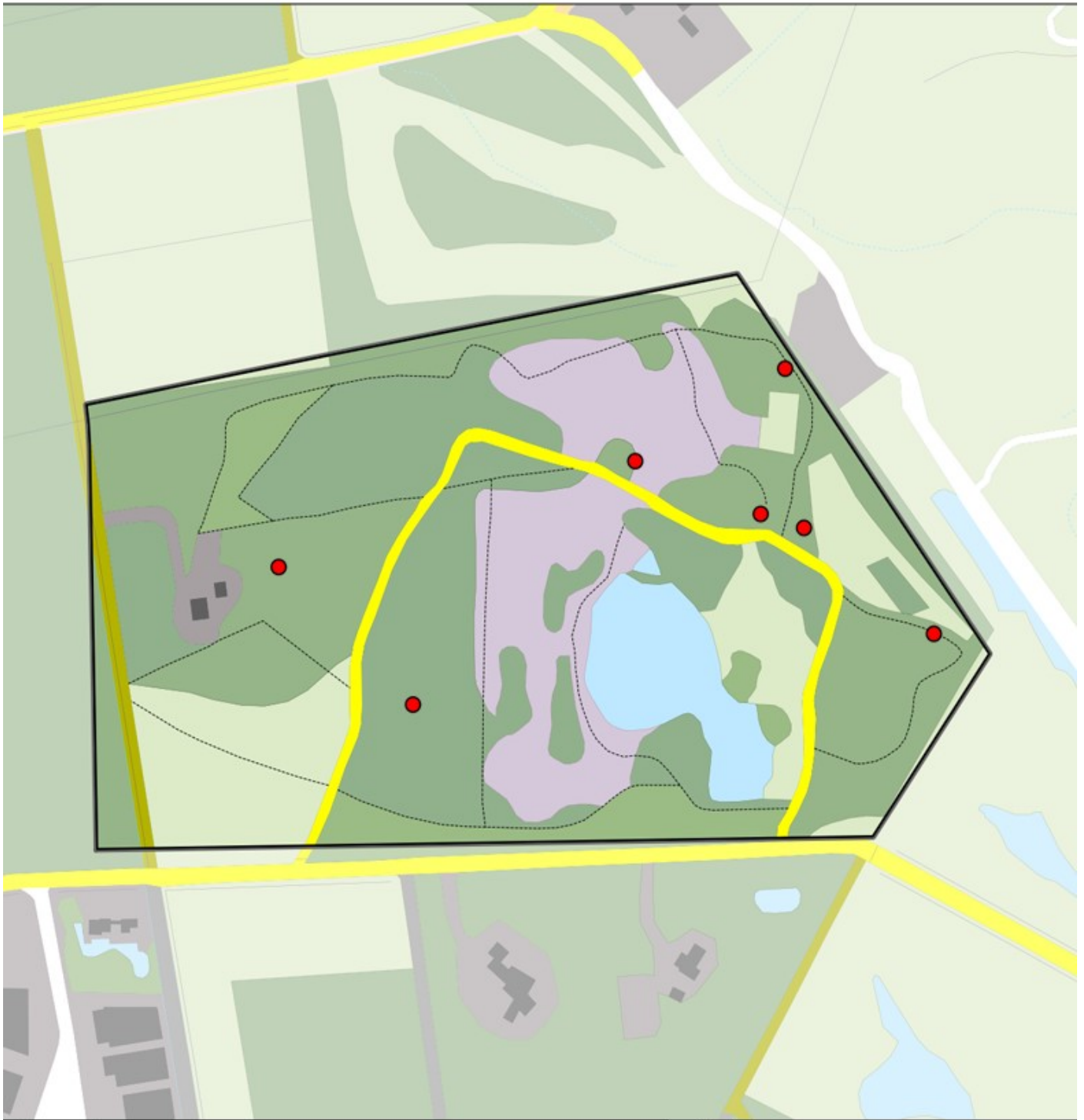
85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen			datumg.
	X	X	X					2	1	25-3 t/m 25-5	100

Sovon

Vink 7 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

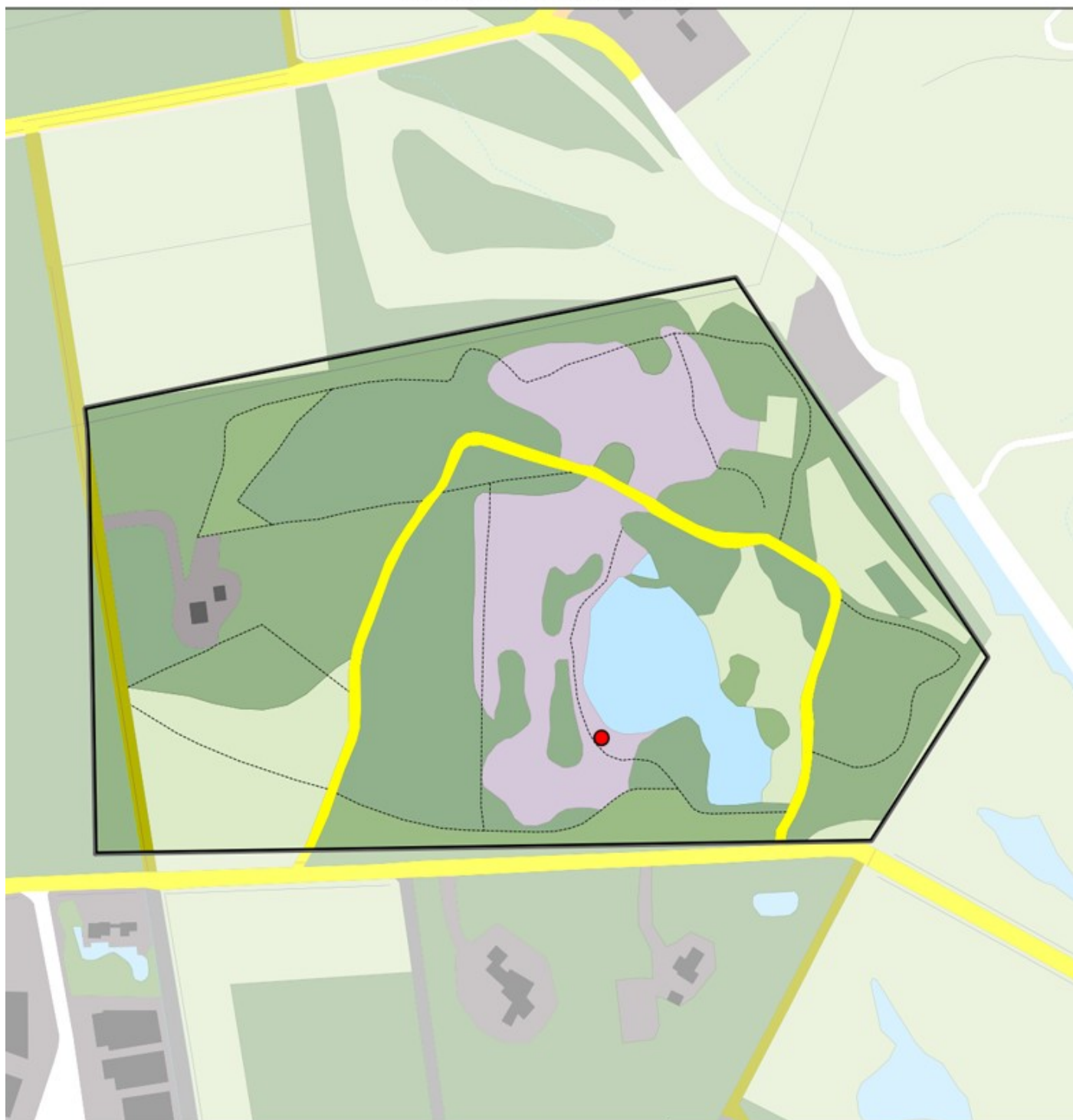
geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	.	X	X		1-9	10-16	17+		1	10-4 t/m 15-7	200

0 0.08 0.16 km

Sovon

Goudvink 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2025

Telgebied:

85817 Gulbergen

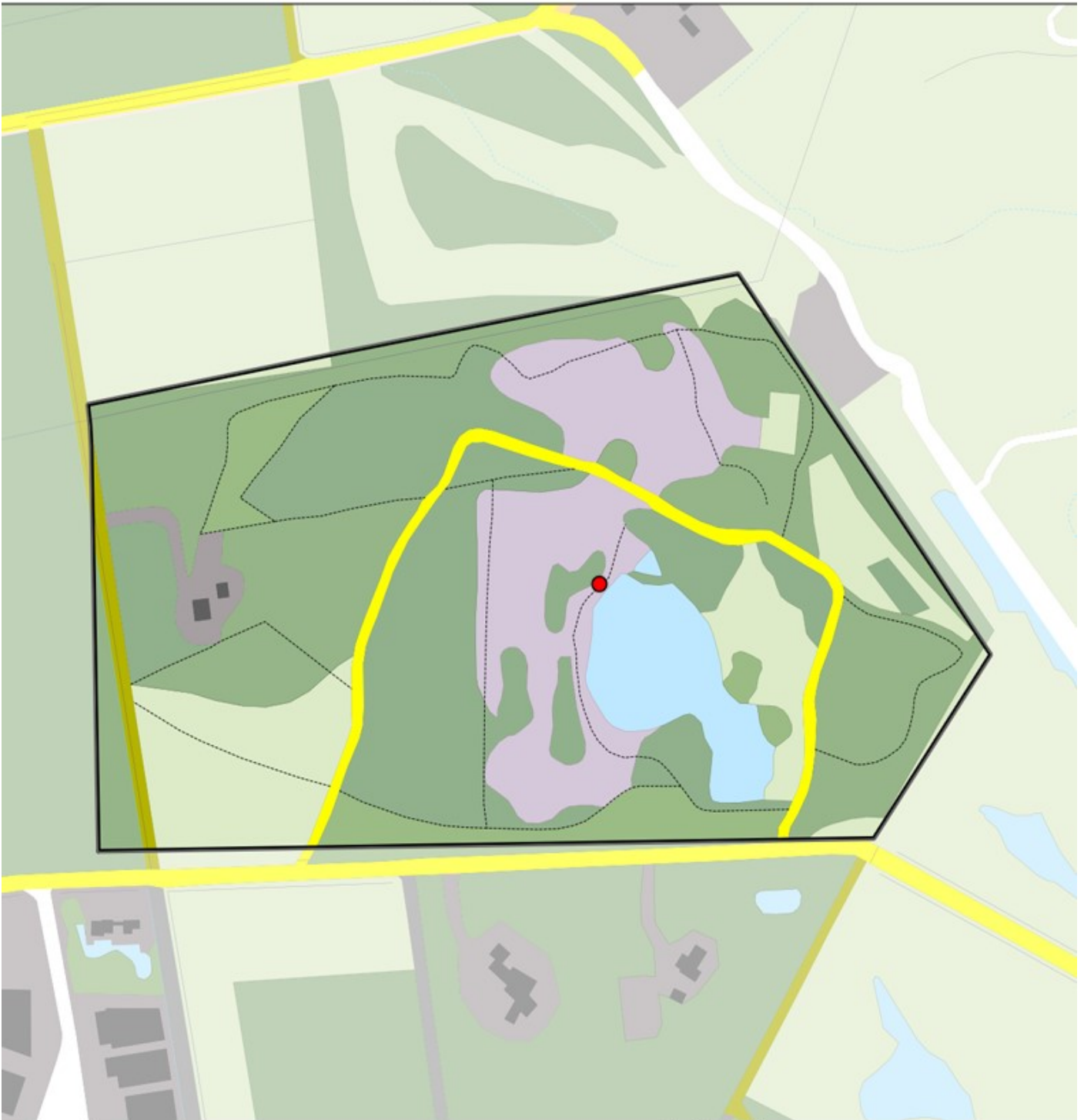
geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	afstand
X	X	X	X						1	25-3 t/m 25-7

0 0.08 0.16 km

Sovon

Appelvink 1 territorium

Legenda:
 Telgebied
 Geldig territorium

Periode:
 2025

Telgebied:
 85817 Gulbergen

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen datumg.	
.	X	X	X		1-12	13+		1	10-3 t/m 15-6

Sovon